

Didactica Pro...

TEORIE ȘI PRACTICĂ EDUCAȚIONALĂ

NR.2 SEPTEMBRIE 2000

*Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus,
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem,
Nos habebit humus.*

LICEUL

Gaudeamus

Didactica Pro...

*Buletin de teorie și practică educațională
Nr.2, septembrie, 2000*

Colegiul de redacție:

Silvia **BARBAROV**
Svetlana **BELEAEVA**
Nina **BÎRNAZ**
Viorica **BOLOCAN**
Olga **COSOVAN**
Nadia **CRISTEA**
Otilia **DANDARA**
Viorica **GORAȘ-POSTICĂ**
Liliana **IVANOVICI**
Vlad **PĂSLARU**
Carolina **PLATON**
Igor **POVAR**
Nicolae **PRODAN**

Echipa redacțională:

Redactor-șef:
Nadia **Cristea**

Secretar general de redacție:
Iurie **Balan**

Redactori:
Dana **Terzi**
Dan **Bogdea**

Corector:
Tatiana **Balan**

Culegere:
Maria **Balan**

Tehnoredactare computerizată:
Marin **Bălănuță**

Design grafic:
Nicolae **Susanu**

Fotografii:
Iulian **Sochircă**

Prepress: Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Tipar: S.R.L. PRAG-3

Buletinul a fost realizat cu sprijinul Fundației SOROS Moldova

Adresa redacției:

str. Armenească, 13, Chișinău 2012, Republica Moldova
Tel.: 541994, 542556, 542977
Fax: 544199
E-Mail: prodidactica@cepd.soros.md

Nadia Cristea	
Argument	3
CURRICULUM VITAE	
Svetlana Beleaeva	
Liceul "Gaudeamus"	4
RUBICON MANAGERIAL	
Valentina Chicu	
Factorul uman și schimbarea	7
QUO VADIS?	
Dana Terzi	
"Am decis demult care ne este drumul..."	
Interviu cu dna Victoria Cîrjăleanu, directorul Liceului Teoretic din Giurgulești	11
Vladimir Guțu	
Rezultatele Bacalaureatului – 2000	
Notă informativă a Ministerului Educației și Științei	17
Nadia Cristea, Dana Terzi	
Sondaj: BAC – 2000	19
Tudor Bounegru	
Un nou sistem de evaluare a BAC-ului	22
PONDEROSA VOX	
Dana Terzi	
"Școala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate..."	
Interviu cu prof. univ. dr. Constantin Cucos, Universitatea "Al. I. Cuza", Iași	25
MAPAMOND PEDAGOGIC	
Dan Bogdea	
BAC-ul în țările Europei	28
Oleg Bursuc	
Pregătirea managerilor școlari în S.U.A.	31
EX CATHEDRA	
Viorica Goraș-Postică	
Implementarea Curriculumului de Liceu: realizări și perspective	36
Vlad Pâslaru	
La o aniversare	37
Olga Cosovan, Tatiana Cartaleanu	
Noul curriculum de limba și literatura română: evaluarea în clasa a X-a	39
EX LIBRIS	
cu Rodica David	46
DOCENDO DISCIMUS	
Tatiana Dudnicenco	
Funcționalitatea conținuturilor la curriculumul de biologie	50
Tatiana Iacubițchi	
Învățarea prin descoperire la lecțiile de fizică	52
Alexandra Bursuc	
Metoda experienței la fizică	56
KEYBOARD	
Ludmila Gremalschi, Grigore Vasilache	
Algoritmi și executanți	60
REZUMAT	63
AUTORII NOȘTRI	64

Nadia CRISTEA

Argument

Valoarea incontestabilă a școlii o plasează în centrul atenției, atrăgând asupra-i diferite discuții, păreri, teorii, o experiență filozofică de zi cu zi. Deși preocupați de tracasările existenței, ar fi surprinzător să nu discutăm despre școală și apanajul ei de probleme care, direct sau indirect, ne afectează preocupările cotidiene.

Aria tematică a curriculumului își va găsi reflectare și în acest număr de revistă, care sperăm să vă îndrituiască așteptările. Canicula se asociază axiomatic cu odihna la munte sau la mare, nu credem însă că există o perioadă cu adevărat de vacanță pentru actanții procesului educațional. Vara este timpul când se coc ideile, când se elaborează algoritmi pentru planificarea strategică, anuală, când se ordonează literatura didactică. Mai apare și posibilitatea să-ți vezi rezultatele muncii de ani și ani.

Profesorii întâmpină cu emoții și retrairi rezultatele testelor de capacitate, de bacalaureat și de admitere. Examenele elevilor sînt și ale lor: anii, problemele, obișnuințele, bucuriile și necazurile i-au făcut un tot întreg – profesorul și elevul. De aceea, această perioadă rămîne a fi teribil de încărcată emoțional: griji, frustrări, satisfacții, dubii. Atmosfera se augmentează, în special, din cauza momentelor incandescente ale evaluării.

Evaluarea rezultatelor școlare a fost introdusă la toate nivelurile învățămîntului preuniversitar, înscriindu-se coerent în contextul general al reformei. Referitor la aspectul psihologic al examinării ar fi de adăugat că pentru unii ea se compară cu un calvar; stresul din această perioadă se repercutează atît în sufletele fragede, cît și în cele cu experiență. Prin modesta noastră contribuție, ținem să aducem în atenția cititorului secvențe din odiseea BAC-ului 2000. Toți cei implicați în acest proces – de la factorii de decizie pînă la părinții îngrijorați (care au în drumul lor și școala) – vor reflecta împreună cu Dumneavoastră, în baza informației de la M.E.Ș., a sondajului, a experiențelor de la noi și din alte țări, despre condițiile în care s-a desfășurat BAC-ul și ce ar mai fi de făcut. Învățămintele examenului de bacalaureat ar fi bine să le cunoaștem la un început de an școlar, astfel încît ele să aducă remedierea acestei experiențe, nu prea vechi, dar cu suficiente dificultăți încetățenite pe meleagurile noastre.

Deși ne dorim o prelungire a vacanței, în văzduh se face simțit mirosul strugurilor copți și șoaptele frunzelor căzînde; ochiul atent surprinde metamorfozele cromatice din jur. Totul ne amintește de 1 septembrie...

Ar mai fi de spus că într-o societate bulversată de radicale schimbări, în care uneori sînt greu de instituit obiectivitatea și adevărul, se înalță, ca o amenințare la orizont, întrebarea: "Cine mai prețuiește munca dascălului?"

Fie învățător, fie profesor, el rămîne un promotor al noului, un spirit cinstit și competitiv, un luptător dornic de afirmare, un partener de încredere pentru elevii săi. Se poate ușor constata că dascălul veritabil nu este o abstracție în școlile noastre: căutați-l și-l veți întîlni.

În sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, aceste gînduri au fost scrise cu sincer respect și admirație pentru profesiunea didactică și pentru educatorii dedicați, demni și serioși ai acestei țări. Cu certitudinea că ei sînt mulți și mult mai puternici decît pot ei înșiși spera: o forță propulsivă fără egal pentru spiritualitatea unui popor, căreia echipa redacției îi urează un început de an școlar de bun augur, sănătate, noroc și succese!

Ce frumos e să nu fii
lăudat, dar să meriți a
fi.

/Publilius Syrus/

CURRICULUM VITAE

Liceul "Gaudeamus"

Svetlana BELEAEVA

Anul 1988 a devenit deja istorie... Din acel an au început căutările febrile pentru crearea unei instituții educaționale de tip nou. Nu era deloc ușor. Acum sîntem întrebați dacă ne-a fost greu. Se poate spune că am trăit momente interesante. Apăreau noi și noi idei constructive referitoare la dirijarea democratică a procesului educațional, alte propuneri organizatorice inedite.

Activăm, oficial, de la 1 septembrie 1988. Din 1990 instituția era cunoscută drept Școala nr. 62, apoi Liceul Teoretic nr.2, iar din anul 1996 – Liceul Teoretic "Gaudeamus". În toți acești ani ne-am centrat activitățile pe un scop bine determinat: să ajutăm adolescentul care a venit la liceu să se formeze ca personalitate, să-și găsească "eul", să devină Om. Or, în această colaborare este importantă creativitatea comună a profesorilor, elevilor și părinților.

Am început cu o echipă de profesori, din care în prezent activează în liceu doar 10, și cu un colectiv de copii și părinți ce au crezut în intenția noastră. Ne-au susținut mai mulți sufletiști; dintre ei îi amintim pe Nicolae Fedoreț, Iosif Izbeștschi, Oleg Lebedev și Ludmila Stepan.

În prezent liceul nostru își axează activitatea pe un sistem în permanentă dezvoltare: randamentul școlar sporește; profesorii se perfecționează; administrația liceului își remodelează stilul de lucru. Colectivul profesoral al liceului are multă experiență în organizarea și desfășurarea procesului educațional.

Managerii liceului sînt: dna director **Svetlana Beleaeva**, grad didactic superior; dna **Tatiana Ponomari** – director adjunct pentru activitatea instructiv-educativă, profesoară de limba și literatura română, grad didactic I; dna **Zinaida Hangan** – director adjunct pentru activitatea instructiv-educativă, profesoară de limba franceză, grad didactic I; dl **Pavel Cerbușcă** – director adjunct pentru munca științifico-metodică, doctor în pedagogie, profesor de istorie, grad didactic superior; dna **Galina Dîmovschi** – director adjunct, profesoară de chimie, grad didactic superior; dna **Galina Smotesco** – director adjunct, profesoară de limba și literatura rusă, grad didactic II.

Istoria colectivului e făurită de oamenii care-l constituie. Dar e păcat că unele cadre didactice, cu talent și experiență, au plecat din liceu, lăsînd aici o parte din sufletul lor. Avem amintiri frumoase despre Valentina Goldman, profesoară de limba și literatura rusă, care organiza lecții integrate de literatură, pictură și teatru, despre Ilie Gonța, profesor de literatura română, ale cărui ore erau pline de farmecul poeziei; despre Ana Scutelnic, profesoară de literatura română, care conducea clubul "Vatra", despre Nina Craieva, bibliotecara liceului, fondatoarea cenaclului literar "Dialog" ș.a.

Liceenii noștri au participat la festivalurile elevilor, care s-au desfășurat în Țările Baltice, Rusia, Ucraina, România, la buna lor organizare contribuind L.Tonceva, M. Bahnaru, M.Gîrnu, V.Căpățînă, E.Gaju, D.Bucun. Au rămas neuitate spectacolele montate de clasele teatrale, prietenia strînsă cu clubul "Etica vieții", cu unele colective

dramatice din municipiu. Dar au venit alți profesori, cu idei inedite, moderne.

Desigur, cel mai important lucru pentru noi rămâne organizarea procesului educațional. Un mare rol în ameliorarea acestuia l-a avut dna L.Barbus, doctor în pedagogie, grad didactic superior. Dumneai a orientat eforturile conjugate ale colectivului profesoral spre elaborarea și aplicarea noilor tehnologii moderne, a pregătit bazele științifice pentru tot ce urmau să realizeze profesorii: șase niveluri de apreciere a cunoștințelor și capacităților elevilor, efectuarea controlului, elaborarea hărților tehnologice pentru dezvoltarea abilităților cognitive ale liceenilor. Corpul profesoral al liceului a început, printre primii în Moldova, traducerea în viață a Curriculumului de Liceu. În acest sens, au fost organizate mai multe seminarii pentru managerii și profesorii din municipiu și republică. Fiind deprinși să lucreze creativ, profesorii elaborează materiale metodice, participă activ la cursurile de perfecționare, în calitate de formatori; ei nu ratează nici o șansă de a participa la diferite stagii și concursuri, din Moldova și de peste hotare.

Profesorii care activează în cadrul celor 14 catedre au următoarele grade didactice: 21 – grad didactic superior; 23 – grad didactic I și 18 – grad didactic II. Ei operează cu tehnologii noi de predare-învățare-evaluare. La catedre și în cadrul consiliului metodic se iau în dezbateri probleme legate de implementarea Curriculumului de Liceu, se discută aspecte metodologice și de evaluare. În centrul metodic se acumulează o bază de date și experiența înaintată a profesorilor A.Tănase, T.Ponomari, Z.Ceban, Z.Hangan, P.Cerbușcă, A.Dmitrev, T.Doibani, E.Chigai, V.Curechi, O.Șpunteco, R.Bairac, S.Beleaeva, G.Dîmovschi, N.Boiarinov, N.Lupașco, M.Rotaru, A.Malearovici.

Procesul educațional are succes atunci când efortul celor implicați e permanent și continuu. Profesorii consultă literatură, participă la seminarii, mulți au frecventat cursurile de alfabetizare computerizată și acum utilizează calculatoarele pentru a-și pregăti testele de evaluare, materialele complementare.

Practic, toate cadrele didactice au învățat tehnicile interactive, aplicându-le la ore și în activitățile extrașcolare. Cursul “Noi și legea”, pe care l-au introdus în acest an de studii profesorii de istorie P. Cerbușcă și T. Doibani, a plăcut atât liceenilor cât și dascălilor acestora.

Importantă pentru tinerii noștri contemporani este și cunoașterea limbilor moderne. La liceul “Gaudeamus” acestui aspect i se acordă o atenție permanentă. La noi se studiază trei limbi moderne: franceza, engleza și germana. Din 1995 a fost inaugurat profilul de limbi moderne, cu predare după metodele “Bonne Route”, “Le Nouveau sans fron-

tieres”, “Libre échange”, “VIFAX” etc. Performanțele elevilor sînt apreciate cu diplome DALF, eliberate de Alianța Franceză, care le permit să-și continue studiile la universitățile francofone de pretutindeni.

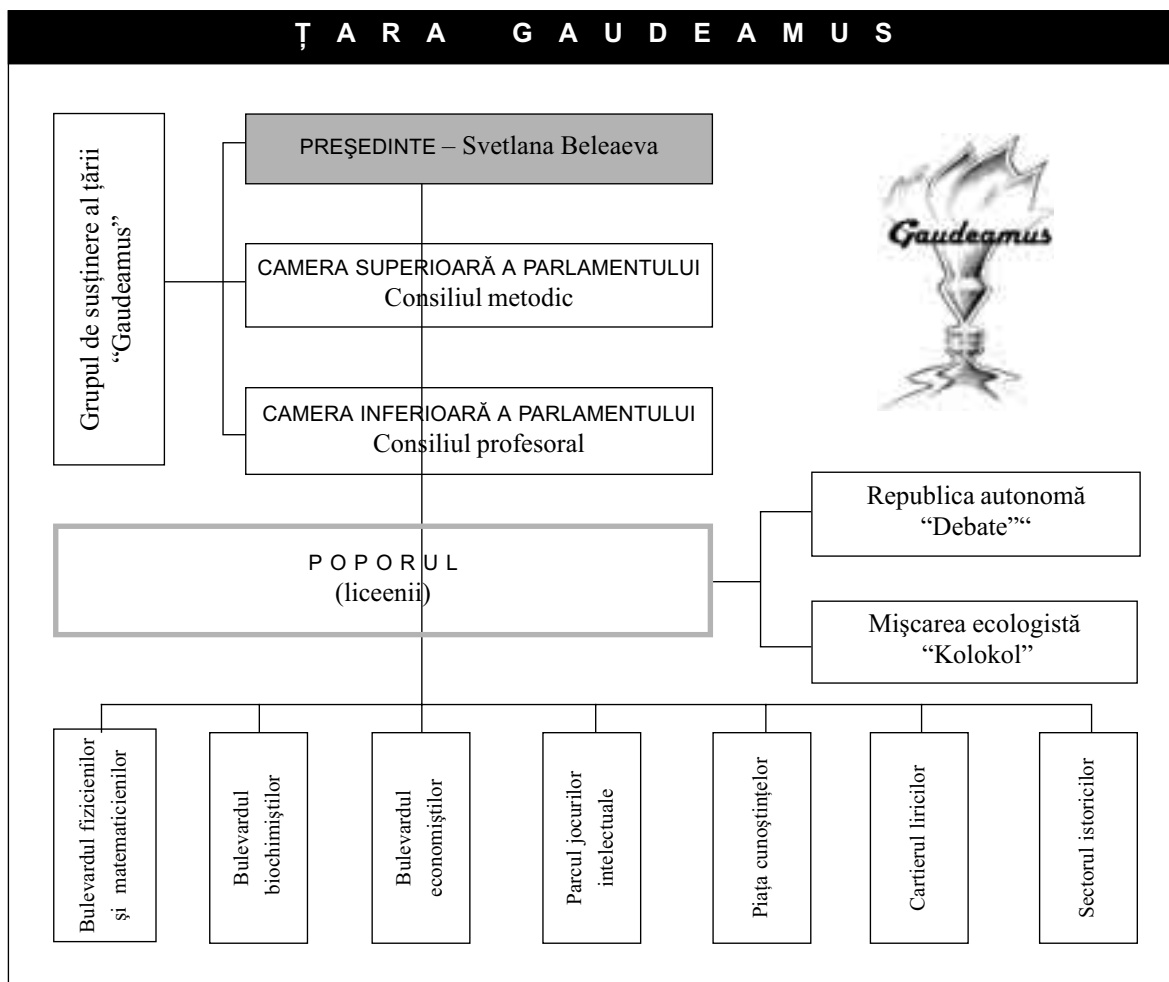
Actualul fond de carte al bibliotecii noastre e completat cu donații din Franța și România. Liceul are și un centru de informare și documentare, înzestrat cu toate mijloacele tehnice necesare. Aici pot fi vizionate filme franceze și engleze ce au drept subiecte diferite aspecte ale civilizației moderne. Citind revistele și ziarele străine în original, elevii au posibilitatea să însușească mai bine o limbă străină, să înțeleagă realitatea țării a cărei limbă este studiată de ei. Biblioteca liceului este oricînd deschisă celui ce dorește să-și întregească arealul de cunoștințe. Fiecare licean are acces la manuale, enciclopedii, dicționare, literatură didactică și metodică.

În fiecare an liceenii participă activ la concursuri și olimpiade și de fiecare dată sînt premiați. Un rol important în dezvoltarea personalității adolescentului îl are și faptul că liceenii noștri, pe parcursul celor trei ani de studii, scriu lucrări de curs care depășesc nivelul unor simple referate. La conferința liceală elevii prezintă comunicări în diferite limbi. Multe dintre acestea sînt apreciate cu diplome pentru originalitate și profunzime.

În cadrul orelor opționale, elevii au posibilitatea să studieze multe cursuri suplimentare: *Organizarea științifică a muncii; Istoria culturii; Economie aplicată; Curs practic la gramatica limbii franceze; Bazele informaticii* etc.

Este bine cunoscut în republică clubul ecologic “Kolokol”, condus de profesoara de chimie G. Dîmovschi. Membrii lui participă activ la diferite întruniri, concursuri, conferințe, tabere ecologice internaționale. (de exemplu, expedițiile “Bîc - 94”, “Țipova - 95”, “Labirint - 98”, “Nistru - 99”).

Ț A R A G A U D E A M U S

De mare popularitate se bucură clubul “Debate”, condus de dl Pavel Cerbușcă, care de mai multe ori a fost desemnat învingător la concursurile municipale și republicane. S-a afirmat în liceu, la insistența dnei Alexandra Tănase, și concursul “Miss Liceu”, și multe alte activități interesante.

Centrul de presă al liceului întrunește tineri dornici de a-și susține punctul de vedere, de a-și manifesta independența și creativitatea. Apariția fiecărui număr al ziarului liceal “Gaudeamus” atrage tot mai mulți tineri talentați care aduc cu multă încredere la redacție lucrările lor: povestiri, poezii, dialoguri cu părinții, schițe umoristice etc.

Participarea membrilor centrului la Festivalul Internațional al Tinerilor Jurnaliști care s-a desfășurat în orașul ucrainean Slavutici i-a înaripat în mod deosebit pe entuziaștii condeiului. Unii dintre ei au revenit acasă medaliați.

În 1998, an jubiliar pentru liceu, absolvenții i-au înmînat directorului acestei instituții de învățămînt un document important, alcătuit chiar de liceeni. Prin el se constituia “Țara Gaudeamus”, care își are statutul și spațiul său teritorial, precum se vede în schema alăturată.

Principiile noastre de activitate, la a căror elaborare au participat activ și liceenii, sînt simple:

- *temeiul vieții noastre liceale: cunoștințele bune se obțin printr-o muncă asiduă;*
- *liceanul trebuie să fie independent, întreprinzător, comunicabil, tolerant, inteligent; el are dreptul să-și apere poziția și punctul de vedere, să-l asculte pe oponent, să fie atent în relațiile cu oamenii, să-și lărgească în permanență cercul de interese, să-și ridice nivelul de cultură, să cunoască tezaurul spiritual al poporului său;*
- *personalitatea poate fi formată numai de o altă personalitate și numai un profesor inteligent poate educa o personalitate creativă.*

...Elevii vin și pleacă. Avem peste 2500 de absolvenți care activează în țară și peste hotare.

Credem că încă nu ne putem lăuda cu realizări deosebite, totuși sîntem în căutare, dorind să obținem performanțe și mai mari. Conștientizăm faptul că numai mișcarea înainte ne va permite să existăm.

Cît de multe lucruri sînt considerate imposibile înainte de a fi realizate.

/Plinius cel Bătrîn/

RUBICON MANAGERIAL

Valentina CHICHU

Perioada schimbărilor radicale în sistemul educațional ne determină să căutăm nu doar dimensiunile noi ale succesului, ci și factorii ce scotează reușita. Multiplele conexiuni ne conduc astăzi de la calitatea curriculumului elaborat la omul care-l va implementa. În acest context, vom aborda aspectele esențiale, din punctul nostru de vedere, ce țin de importanța factorului uman în procesul de realizare a schimbărilor. Vom oferi exemple de soluționare a problemelor care însoțesc inevitabil acest proces. Ele nu servesc drept "rețete universale", dar pot fi utile cu titlu de sfaturi practice.

"Omul este măsura tuturor lucrurilor"
/Protagoras/

I. FIGURA CENTRALĂ A SCHIMBĂRII

Experiența umană a demonstrat că, pentru a găsi căile eficiente de realizare a schimbărilor complexe, e necesar să conștientizăm rolul și locul omului în acest proces.

Oamenii se deosebesc de mașinile precise, "supuse", previzibile. Ei iau decizii și au inițiativă, gîndesc în diferite moduri (analitic, sintetic sau creativ), extrapolează și își asumă riscuri. Tot ei pot înțelege greșit, judecă situațiile, dar și pe alți oameni,

Factorul uman și schimbarea

au propriile priorități și interese, obolesc, se plictisesc și au permanent tendința de a depăși sau eluda instrucțiunile de funcție. Vom da un exemplu în acest sens. Profesorul care va asista la ședințele consacrate problemelor implementării curriculumului va asculta comunicările despre "centrarea pe elevi", "strategia de lucru în grup" etc. Dar va intra apoi în clasă, va închide ușa după el și va organiza lecția așa cum *consideră*, cum *știe*, cum *poate*.

În acest caz, ce se alege din planurile și deciziile bazate pe logică și rațiune, cînd ajungem față-n față cu El, omul plin de sentimente, emoții și comportament irațional? Multe inovații didactice rămîn nevalorificate doar din cauza că n-au fost luate în considerare convingerile și abilitățile profesorului.

E important să avem o viziune clară, obiective nobile, planuri bine chibzuite, tehnologii eficiente de realizare a acestora, dar mult mai constructiv este să știm cum vom lucra cu acei ce le vor da viață, le vor implementa. De aceea, profesorul cu abilitățile, cunoștințele, grijile, gîndurile și emoțiile sale rămîne a fi figura centrală în procesul de implementare a oricărei schimbări.

"Ce se află în urma noastră și ce se află înaintea noastră sînt lucruri mărunte față de ceea ce se află în noi".

/Oliver Wendell Holmes/

II. GÎNDURI, EMOȚII, STRATEGII

Profesorul trebuie să cunoască, mai întîi, ce se întîmplă cu elevul, ce gîndește, cu ce sentimente trăiește acesta, ca mai apoi să-l poată motiva și implica într-o activitate de cunoaștere. Este o cerință și față de manager – profesorul profesorilor.

Dar ce se întâmplă cu oamenii cînd au de suportat o schimbare? Impactul cu noul provoacă o anumită anxietate, implică un anumit risc. Implementînd o transformare, noi acceptăm eventualitatea de a ne divulga slăbiciunile și incompetențele. Or, dacă un lucru are nevoie de vreo remediere, înseamnă că el nu merge bine, și e greu să recunoaștem acest adevăr, uneori chiar dureros. Cine dacă nu managerul trebuie să înțeleagă ce și cum? Poate că la sus-numitele întrebări sînt pertinente unele sugestii ale lui K. Blanchard, care analizează, într-un studiu special, factorii umani ai procesului schimbării? În viziunea autorului, aceștia ar fi:

- Oamenii trebuie să facă lucruri cu care nu sînt obișnuiți, fiind într-o stare tensionată, sub incidența neîncrederii. Ei au nevoie de sprijin.
- Orice tranziție începe cu un “doliu psihologic” pentru o situație din trecut. Oamenii se gîndesc, de obicei, la ceea ce au pierdut, și nu la ceea ce au de cîștigat, trăind un regret profund din cauza detașării lor de anumite lucruri.
- În acest timp omul se simte însingurat, chiar dacă și alți semeni trec prin astfel de încercări.
- Oamenii pot suporta un anumit număr de schimbări, acceptînd doar cîteva: prea multe îi copleșesc.
- Trebuie să se țină cont de faptul că oamenii vor fi pregătiți de schimbare în mod diferit, fiecare avînd o anumită experiență de viață, anumite capacități, abilități. Important este să nu-i judecăm și să nu-i etichetăm.
- În aceste situații oamenii se întrebă cu îngrijorare dacă dispun de resursele necesare pentru realizarea transformărilor. Ei trebuie ajutați să înțeleagă și să creadă că au mai multe forțe morale și spirituale, decît acelea pe care și le-au inventariat în imaginație.
- Pentru a propulsa schimbarea este nevoie de o forță care să se impună, dar intensitatea ei trebuie să fie limitată. Numai în asemenea condiții se poate reveni la parametrii comportamentali firești, dar la un nivel mai înalt.

Unul din multiplele obstacole în calea schimbării îl constituie spiritul refractar la transformare al unor oameni, care este mai pronunțat la profesori. Diferite persoane percep în mod individual schimbările. Unele le acceptă repede, alții au nevoie de mai mult timp pentru același proces transformator. În baza acestor deosebiri, sociologii încearcă să-i grupeze pe oameni în mai multe categorii, sub aspectul luat aici în dezbateră, cea mai reușită considerîndu-se a fi clasificarea savantului american Rogers. Datele statistice propuse în continuare au fost preluate din literatura de specialitate din Occident. Este evident faptul că aceste statistici în mare parte sînt valabile și pentru țara noastră, de aceea considerăm că pot fi utile managerilor școlari.

Inovatorii – sînt deschiși pentru schimbare și gata să experimenteze idei noi; își asumă riscuri, dau dovadă de originalitate și de spirit novator. **2, 5%**

Liderii – fac parte și ei din cei deschiși pentru schimbare, totuși fiind mai lenți în realizarea acestora. Oricum, reprezentanții respectivei categorii se bucură de încredere și deseori sînt solicitați pentru consiliere. **13, 5%**

Categoria oamenilor care aderă de timpuriu la schimbare – se constituie din indivizi atenți și consecvenți în luarea deciziilor ce țin de schimbare. Ei trebuie considerați mai curînd urmași, decît călăuze: au nevoie de dovezi că transformările le vor îmbunătăți situația și țin cont de sfaturile celor în care au încredere. **34%**

Categoria oamenilor care aderă tîrziu la schimbare – se compune din indivizi precauți și sceptici față de ideile noi; aceștia preferă așteptarea care le dă certitudine. De regulă, ei au punctul lor de vedere asupra lucrurilor și pot fi convingși doar prin presiunea exercitată de colegi sau prin politica organizațională. **34%**

Opoziția – se formează din persoane suspicioase, care opun rezistență schimbărilor. De obicei, ele nu au influență mare asupra altora și pot enumera toate ideile inovatoare care nu au reușit. **16%**

Oamenii trebuie acceptați așa cum sînt. Esențial este ca managerul să găsească strategii adecvate și eficiente, prin care să implice în acest proces toate categoriile de persoane.

În continuare vă prezentăm un exemplu de selectare a strategiei de implementare a noului prin includerea întregului colectiv.

Context: *Directorul școlii X este ferm convins că implementarea inovației Z se va solda cu succes pentru elevii respectivei instituții de învățămînt, astfel asigurîndu-se dezvoltarea abilităților necesare viitorilor absolvenți.*

STRATEGIA 1

Directorul: *Sînt sigur că e o idee extraordinară. Știu că mulți părinți o vor susține. Cunosc profesori din colectiv, gata să implementeze inovația Z. Dar sînt mulți și dintre acei care o vor critica și i*

se vor opune. Cum să-mi asigur susținerea unor lideri din rîndul profesorilor? Ce resurse externe și cunoștințe pot găsi, pentru a garanta implementarea inovației Z? Ce pîrghii aș putea acționa, pentru a exercita presiuni asupra celor care se vor împotrivi? Sper să reușesc a introduce unele transformări ori să fac noi angajări de personal.

În cazul dat, directorul acordă atenție și sprijin celor ce dau dovadă de energie și sînt fideli schimbării. El încearcă să-i adune pe adepții transformării pentru a crea o comunitate de oameni care gîndesc la fel și care vor produce schimbarea. O astfel de strategie îi separă de ceilalți pe indivizii care acceptă schimbarea. Așa se creează o barieră între două grupuri de oameni: “reformatorii” și “opozanții”. Experiența ne demonstrează că utilizarea frecventă a acestei strategii va conduce inevitabil la micșorarea numărului adepților schimbării, ceea ce se întîmplă în cazurile în care rolul entuziaștilor este supraapreciat, iar al celor ce opun rezistență – subestimat.

STRATEGIA A 2-A

Directorul: Voi organiza o întîlnire cu profesorii. Le voi prezenta un fragment video despre o școală care deja a implementat inovația Z. Dar nu voi folosi acest film în calitate de argument pentru ideea pe care o susțin. Voi îndemna o parte din profesori (care doresc) să privească “în roz” fragmentul și să determine ce ar fi util de preluat din experiența colegilor din film. Pe ceilalți profesori îi rog să urmărească filmul cu spirit critic și să determine ce probleme vom întîmpina, dacă decidem să implementăm inovația Z, care ar fi consecințele negative ale procesului dat. Prin acest “joc” aș “legifera” dreptul la opinii negative pentru profesorii care nu susțin inovația Z. Îi voi asculta cu multă atenție, făcîndu-mă a uita de certitudinea mea că inovația Z trebuie implementată în școala noastră, deoarece doar așa vor fi reliefate unele probleme fundamentale. Toate informațiile obținute mă vor ajuta să revin la proiectul meu și să găsesc calea cea mai bună sau, împreună cu colectivul didactic, să revedem con-

dițiile prealabile, necesare pentru implementarea inovației Z. Mă voi conduce de principiul “Începe de la puțin, ca să obții mult”.

Desigur, în situația propusă, nu poate exista un singur răspuns corect, o unică soluție bună. Literatura de specialitate de ultimă oră susține că apariția dezacordului este ceva firesc. Strategiile ce promovează “strivirea” lui conduc inevitabil instituția școlară spre stagnare, deoarece schimbările încep întotdeauna de la o nepotrivire, de la o “dramă”. Mai mult, dezacordul niciodată nu poate fi anulat. Dacă este refutat, atunci el apare din nou, dar cu o altă față, mai greu de recunoscut: se poate manifesta printr-un sentiment de nemulțumire, după care survine starea de apatie, ofensa și, în cele din urmă, sabotarea.

Managerul trebuie să pună în balanță Rezultatul spre care tinde și Omul; el va analiza argumentele pentru a găsi calea și locul unde inima face casă bună cu rațiunea.

“Omul se găsește în fața unei sarcini duble: pe de o parte, a schimba lumea prin munca sa, pe de altă parte, a se maturiza în interiorul său”.

/E. Durkheim/

III. ETAPE, PROBLEME, SOLUȚII

În procesul schimbării fiecare profesor trece prin anumite etape și se confruntă cu anumite probleme, pe care nu întotdeauna le poate rezolva de unul singur, deseori avînd nevoie de ajutorul managerului.

Primul pas spre soluționarea problemelor ține de conștientizarea acestora. Pentru a înțelege și a defini problemele, managerul trebuie să cunoască specificul lor la toate etapele și să determine în care din ele se află individul. “Punctul de vedere” al angajatului este un bun indicator în sensul dat.

Al doilea pas ține de depășirea problemelor. În acest caz, nu există o rețetă universală, dar exemplele ce urmează vă pot sprijini eforturile.

Etaple propriu-zise	Punctul de vedere al indivizilor în etapa data	Soluții posibile
Conștientizarea	Schimbările nu mă privesc; eu nu intenționez să fac ceva în acest sens; nu știu și nici nu vreau să știu nimic despre ele; lucrurile sînt bune așa.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prezența mesajului informativ pentru stimularea interesului, dar nu suprimați persoana cu mesajul. 2. Informația despre inovație trebuie să fie exactă, clară. 3. Folosiți diferite metode de transmitere a informației: orală, scrisă, mass-media. 4. Stimulați toate discuțiile cu acei oameni care sînt deschiși inovațiilor. Discutați cu persoane în parte, în grupuri mari și mici. 5. Invitați oaspeți care implementează inovații în alte domenii la întruniri cu profesorii. Vizitați școlile în care se lucrează conform metodelor noi. 6. Motivați-i pe profesori să conștientizeze utilitatea inovațiilor în situații concrete, punînd accentul și pe analogii, și pe deosebiri.

Pregătirea	Acumulez informații despre esența schimbărilor și despre modalitatea de utilizare, dar mă întreb în ce măsură ele îmi vor leza interesele.	În etapa dată indivizii posedă cunoștințele necesare, dar au nevoie de un sprijin pentru dezvoltarea noilor deprinderi. 1. Folosiți exemple din experiența dvs. și discutați personal cu omul în cauză, pentru întărirea teoriei, argumentând prin descrieri de situații adecvate. 2. Împărtășiți-vă trăirile și problemele cu persoanele date. Acest fapt, reluat deseori, poate servi drept consolare pentru alții. 3. Organizați întâlniri cu acei colegi care au avut de rezolvat probleme identice și care sînt în stare să acorde ajutor.
Practica	Studiez intens noile metode de soluționare a problemelor; cred că procesul îmi reușește, dar mă neliniștesc rezultatele lui.	Este nevoie de o informație-suport mult mai profundă decît cea prevăzută pentru etapa de conștientizare. 1. Explicați esența etapelor și părțile componente ale inovațiilor. 2. Deseori întrebările care încep așa: "Cum să...?" constituie cauzele problemelor. Răspundeți corect la acest tip de întrebări. 3. Demonstrați posibilitatea rezolvării exacte și practice a problemelor cotidiene care ar putea spori îngrijorarea pentru cazul dat. 4. Acordați atenția cuvenită depășirii obstacolelor din faza dată, și mai puțin unor fapte care s-ar putea întâmpla în viitor.
Valorificarea/ integrarea	Îmi plac noile tendințe; le folosesc zilnic și caut metode de acumulare a cunoștințelor și de valorificare a deprinderilor.	La această etapă, indivizii trebuie direcționați și informați referitor la dezvoltarea ulterioară a procesului. De un real folos le-ar fi crearea premiselor de conlucrare și comunicare cu colegii, pentru consolidarea succesului. 1. Valorificați posibilitățile schimbului de experiență cu alți colegi. 2. Facilitați cunoașterea reciprocă a persoanelor interesate de lucrul în comun. 3. Solicitați-le acestor persoane să acorde asistență tehnică altor colegi. 4. Creați noi premise de valorificare a deprinderilor necesare unei activități în echipă. 5. Pe cît este posibil, frecvențați alte instituții în care se implementează inovații, participați la conferințe tematice.
Renovarea	Am planuri noi, care ar putea îmbunătăți rezultatul inovației. Am nevoie de informație și sprijin privind proiectarea și susținerea noilor idei.	1. Stimulați dorința oamenilor de a lucra asupra problemelor cu care se confruntă, așa încît să fie posibilă perfecționarea funcționării programelor. 2. Ajutați-i pe oameni să-și canalizeze energia spre productivitate și inovare. 3. Respectați și stimulați interesul oamenilor pentru căutarea celor mai eficiente metode. 4. Contribuiți la găsirea resurselor necesare perfectării mesajelor ideatice.

BIBLIOGRAFIE

1. Androniceanu, A., *Managementul schimbărilor*, Editura "ALL Educațional", București, 1998.
2. Chirică, S., *Psihologie organizațională. Modele de diagnoză și intervenție*, Editura "Studiul organizării", București, 1996.
3. Fullan, M., *The Meaning of Educational Change*, "OSI Press", New York, 1991.
4. Rogers, C., *Le Developpement de la personne*, Paris, 1972; *Apud Stan, L.; Adina, A., "Ghidul tînarului profesor"*, Editura "Spiru Haret", Iași, 1997.
5. Webb, R., *Croos-curricular Primary Practice. Taking a Leadership Role*, "Talmer Press", London, 1996.

Nu înveți niciodată, dacă nu începi cu ce e aproape de tine, de ale tale și de ocupația ta.

/J. Pestalozzi/

QUO VADIS ?

Am decis demult care ne este drumul...

*Interviu cu dna Victoria CÎRJĂLEANU,
directorul Liceului Teoretic din Giurgiu-lești*

Trăim un prezent prețios. Dar ce ciudat și trist este că puțini sînt oamenii care conștientizează acest adevăr.

În clipa în care privirea introspectivă se deșteaptă, poți descoperi nesfîrșita frumusețe ascunsă în mărunțișurile vieții. În momentul în care auzul interior se trezește, poți desluși, oriunde te-ai afla, subtila, minunata muzică a universului.

Nu atît de des ne este dat să întîlnim contemporani care să înțeleagă că trăim, într-adevăr, un prezent deosebit. Deși orice cultură și orice epocă au cunoscut astfel de oameni, totuși ei rămîn rari, avînd un mod de viață ne-spectaculos, purtîndu-se cu decență, cu sagacitate și generozitate. Unele tradiții religioase spun că astfel de persoane fac posibilă perpetuarea civilizației.

De fapt, noi trăim un prezent valoros în multe locuri, dintre cele mai neașteptate. Unul dintre acestea este și Liceul Teoretic din Giurgiu-lești, profesorii de acolo fiind oamenii despre care amintisem anterior...

În preziua vizitei noastre, la Liceul Teoretic din Giurgiu-lești se desfășurase unul din examenele de bacalaureat. Ne gîndeam că și dascălii, și elevii lor sînt oboșiți și vor fi greu de găsit. Totuși, cabinetul rezervat centrului metodic al liceului s-a dovedit a fi plin de lume... Acolo le-am întîlnit și pe profesoarele Tatiana Bostan, Aculina Panioglo, Ecaterina Arabagi, împreună cu dna director Victoria Cîrjăleanu. În încăperea confortabilă domnea o atmosferă de lucru. Aveam să aflăm mai tîrziu că centrul metodic este cel mai populat spațiu din liceu, iar elevii vin aici imediat după terminarea orelor și rămîn pînă seara tîrziu. Ei mi-au spus că toate cărțile din centrul metodic le sînt de un mare ajutor, accesul la informații fiind astăzi destul de dificil, mai cu seamă în localitățile rurale. Am rămas plăcut surprinsă și de relațiile dintre profesori și elevi, de stima și grija lor mutuală. Pentru fiecare elev se găsește o vorbă de încurajare (urmau alte examene de bacalaureat!), o privire înțelegătoare sau o povață. Iar ei, la rîndul lor, au un profund respect pentru cei din preajmă, nefiind timorați sau anxioși. Așadar, erau niște relații de parteneriat, despre care citisem atîtea în cărțile de psihopedagogie! Foarte modeste, profesoarele mi-au spus însă că mai trebuie să muncească mult la acest capitol, că mai există carențe pe care, cu siguranță, le vor lichida.

Despre acestea și alte aspecte ale activităților desfășurate la Liceul Teoretic din Giurgiu-lești am discutat cu dna Victoria Cîrjăleanu, directorul sus-numitei instituții de învățămînt.

EMINESCU

2000

Eminescu

*Atâta să nu uitați:
că el a fost om viu,
viu,
pipăbil cu mîna.*

*Atâta să nu uitați
că el a băut cu gura lui, -
că avea piele
îmbrăcată în ștofă.*

*Atâta să nu uitați, -
că ar fi putut să stea
la masă cu noi,
la masa cinei celei de taină.*

*Atît să uitați! Numai aîți, -
că El a trăit,
înaintea noastră...
Numai aîți,
în genuunchi vă rog, să
uitați!*

Nichita STĂNESCU

Conceptul de Eminescu

“Geniu” este poate unul dintre cuvintele cele mai ciudate și mai încăpătoare. Ca noțiune el are un înțeles (paradoxal) mai degrabă afectiv. Aproape că nu este o noțiune. Cuvântul, în accepția lui modernă, dacă nu mă înșel, a fost inventat de romantici și într-un fel îi și definește. Vechii foloseau mai degrabă cuvântul “marele”, sau “divinul”, “mirunatul”, “sublimul”, “fericitul” etc. Dintre toate elogiile maxime restrinse la un cuvânt, “geniu” este cel care a prins cel mai mult.

Când spunem “Eminescu este un geniu”, folosim expresia în sensul ei cel mai nealterat, aproape nenotional, aproape afectiv. De ce? Rentru că indiferent de expresia “geniu” însuși numele de “Eminescu” devine (a devenit) conținutul cel mai înalt de apreciere. Nu prea mulți, dar nici prea puțini poeți ai literaturii noastre au fost comparați în mod nemijlocit cu Eminescu. Mai mult decât atât, suprema încoronare a poetului de talent de după Eminescu a fost aceea de a fi declarat “un nou Eminescu”. De ce? Nu știm de ce. Bănuim însă omul, opera și epoca s-au identificat absolut, s-au identificat în tot ceea ce reprezenta nou, dinamic și în naștere. Adică în creație. Pentru literatura noastră, Eminescu este un concept.

De dragoste

Să ne împrietenim cu Eminescu sărutându-i versul
iar nu slăvindu-l de neînțeles
căci ce-a fost el, n-a fost eres
și sărutare de pământ îi fuse mersul.
Să-l punem între vii căci este viu
bolnăv de frumusețea mamei mele
de cerurile numai ce nasc stele
de ierburile ce cuprind nisipul din pustiu.
Să-l întrebăm pe Eminescu dacă doarme bine
în patul inimilor noastre
Și dacă vinul singelui are vechime
și dacă mărele ne sînt albastre
și dacă peștii-s umbra stelelor cu coadă
și dacă inima e-o stea cu coadă
și coada umbrei plopilor înalți
ne-a adunat pe noi, ceilalți
în jurul verbului curat
rostit de el și murmurat
de noi, ai lui
De el, al nostru.

O dată cu implicarea echipei Liceului Teoretic din Giurgiu în programul "Modernizarea Învățământului Umanist" au fost organizate multe activități relevante. În acest context, care sînt realizările din anul de învățămînt ce s-a încheiat?

Amintind, aici, de ideea unui proiect didactic cu aplicarea noilor forme de evaluare a cunoștințelor elevilor, ce alte "inovații" ați mai elaborat în acest scop și care credeți că sînt repercusiunile estimării neadecvate asupra continuității procesului educațional?

Echipe de proiect a liceului a fost constituită din opt profesori. Încă de la început, cînd abia apăruse această inițiativă, i-am anunțat pe toți profesorii, astfel încît cei care au dorit să participe la realizarea proiectului și-au conjugat eforturile întru atingerea scopurilor și a obiectivelor acestuia. Uneori însă, este destul de dificil să găsim timp pentru a îndeplini cele planificate de noi. Totuși, am ajuns la soluția de compromis: să ne înțurăm la centrul metodic, după ore; aici stăm pînă seara tîrziu, elaborăm noi proiecte, programăm pas cu pas seminariile, analizăm orice amănunt, ținem cont de opinia fiecăruia. Este mult de lucru, pînă a vedea realizat un plan, dar starea de beatitudine, satisfacția pe care o avem suprimă orice amintire neplăcută. E agreabil să muncești cînd știi că urmează să culegi roade bogate.

Cea mai semnificativă realizare a echipei noastre ține de organizarea, în luna ianuarie, a unui seminar. Avînd genericul "Abordarea sistemică a învățămîntului și a managementului educațional", această activitate îi viza pe directorii și directorii adjuncți din județul Cahul. La seminar au fost prezenți 140 de participanți, care au conlucrat cu membrii echipei noastre. În timpul pregătirii acestei activități am efectuat un sondaj pentru a afla expectanțele participanților. Astfel, pentru a realiza o eficiență maximă, ne-am programat activitățile conform informațiilor obținute din sus-numitul chestionar. În tot ceea ce am făcut, am încercat să "imităm" seminariile organizate la PRO DIDACTICA: pregătirea materialelor-suport, utilizarea tehnicilor interactive. Pentru noi a fost o ocazie foarte bună de a ne cunoaște mai bine și de a ne face cunoscuți în județul Cahul. Acum, ori de cîte ori mergem la Cahul și ne întîlnim cu alți profesori, ei ne tot spun cît de eficient a fost pentru dumnealor acest seminar. Unul din scopurile noastre viza demonstrarea indubitabilei eficiențe a activităților desfășurate în condițiile în care lipsesc barierele psihologice, la modul informal, care solicită implicarea participantului, utilizarea metodelor interactive, toate acestea contribuind la realizarea pleneră a scopurilor și obiectivelor seminariilor.

La consiliile profesorilor, pe care, de cînd am fost la PRO DIDACTICA, le numim și noi "seminarii", abordam tema respectivă prin intermediul strategiilor noi, indiferent de subiectul discuției ("Pedagogia astăzi", "Noi metode de lucru"). În etapa finală a acestor reuniuni, de obicei, le spuneam și cum se numește metoda pe care am utilizat-o. Apoi discutam care sînt avantajele și dezavantajele respectivei metode, cum poate fi ea aplicată în contextul diferitelor discipline. Astfel, consiliu după consiliu, pas cu pas, profesorii care s-au implicat cu adevărat au asimilat multe informații utile vizînd probleme de implementare a noilor strategii. Sigur că, la început, participanții au trăit momente de neîncredere, au avut și reticențe, dar după ce aceste strategii s-au aplicat în predare și s-a constatat eficiența lor, atitudinea profesorilor s-a schimbat în mod benefic pentru ei. Evident, modestele noastre încercări au sporit gradul de obiectivitate al profesorilor în evaluarea performanțelor obținute de elevi. Atît o evaluare negativă neadecvată, cît și una pozitivă, dar, de asemenea, neadecvată, pot avea un impact anulant asupra reușitei școlare. Încercăm să evităm aceste neajunsuri, dar ne lipsesc niște cursuri speciale în domeniul dat.

Înainte de inaugurarea liceului, regretatul Antonin Ursu venise cu inițiativa de a fonda o școală experimentală, în care copiii să fie admiși pe criterii de performanțe intelectuale și potrivit particularităților psihologice. Examenele de bacalaureat, susținute de copiii care au și constituit prima noastră promoție de liceeni, au demonstrat cît de viabilă a fost această idee. Grație unei selecții riguroase la admitere, cît și evaluării permanente a elevilor, așteptările noastre au fost justificate. Așa a fost la început... Au urmat multe discuții cu privire la felul în care realizăm sau în care trebuie să realizăm o evaluare. S-au constituit grupuri de profesori pe discipline. Ei au elaborat un ghid în care se relevau specificitățile anumitei discipline vizavi de evaluare, prezentat ulterior întregului colectiv. La începutul anului școlar, se discutau cu elevii rigorile sistemului de notare și cerințele pentru obținerea unei sau altei note. Din lipsă cronică de timp însă, această inițiativă a noastră s-a pierdut la faza elaborării testelor pentru evaluare. Am decis să reluăm proiectul respectiv la începutul noului an de învățămînt.

Grație faptului că marea majoritate a profesorilor de la liceul nostru au trecut cursuri de perfecționare la PRO DIDACTICA, iar unii din ei și în alte părți (la Iași, la Institutul de Științe ale Educației din Chișinău), nu am avut mari probleme la implementarea Curriculumului de Liceu. La noi a devenit deja o tradiție ca cei care revin de la stagii să-și împărtășească nu doar impresiile generale, ci și noile cunoștințe asimilate.

Toți managerii doresc să aibă un personal calificat și competent. Sper, de asemenea, ca în scurt timp colectivul de profesori al liceului nostru să devină unul foarte bun. Ideal ar fi ca oricare profesor să beneficieze de cursurile de perfecționare. Dar... realitatea este alta. În perspectivă, toți profesorii de la nivelul gimnazial vor avea un program de reciclare, de perfecționare, organizat de Direcția Județeană de Învățământ, care sperăm să fie util.

Consider că elanul unui profesor veritabil nu poate fi susținut prin modalități ce vin din afară și care ar presupune recompense mari. În cazul adevăratelor cadre didactice este importantă mai curând motivația ce vine din interiorul, din sufletul și mintea profesorului. Sigur că stresul provocat de problemele financiare nu poate fi contestat. Spre marea noastră regret, ele există, oricum. Ne străduim însă să le depășim cu mijloacele (de cele mai dese ori, morale) de care dispunem. Avem susținerea unui primar extraordinar, care întotdeauna ne-a înțeles și ne-a ajutat pe măsura posibilităților.

Tot ce s-a realizat pînă acum în scopul dezvoltării continue a profesorilor a fost foarte util, dar nu și suficient. Cred că întotdeauna vor fi încă multe lucruri de învățat... Pe viitor ne-ar plăcea să mai putem beneficia de cursurile de la PRO DIDACTICA și de alte cursuri de acest fel, de diverse seminarii organizate în liceu. Școlile de vară sînt, de asemenea, foarte utile. Ele oferă posibilitatea de a îmbina utilul cu plăcutul, fapt ce contribuie la obținerea unor rezultate bune.

Schimbul de experiență este ceva deja cunoscut și aplicat de noi. Mulți profesori și elevi din liceul nostru i-au vizitat pe colegii lor din liceele din Galați. Cred că o astfel de practică este folositoare. Preconizăm sporirea considerabilă a numărului unor astfel de întâlniri.

Este un mare noroc că între liceul nostru și comunitate există o legătură atât de frumoasă și de stabilă. De regulă, toate manifestările culturale ce se desfășoară în satul Giurgiulești sînt rodul eforturilor depuse de comunitate și liceu. Pentru ca o națiune să progreseze, ca generațiile ce se succed să fie mai elevate, se cer eforturi conjugate. În această idee, putem afirma cu tărie că avem toată susținerea din partea comunității. Mai mult decît atât, la noi, la Giurgiulești, mai este viu respectul profund pentru învățămînt, pentru tot ceea ce înseamnă cunoștințe și creștere.

Cea mai frumoasă amintire a noastră se leagă de sărbătorirea Floriilor. În această duminică se organizează Festivalul Internațional "Lăzărelul", cu invitați din alte țări. Anul acesta am avut oaspeți din Ucraina și România. În cadrul festivalului, protagoniști sînt profesorii și elevii din liceul nostru.

Un alt argument al relației strînse dintre noi și comunitate este starea emoțională generală care-i cuprinde pe toți sătenii în perioada examenelor de bacalaureat - de la mic la mare, sînt alături de elevii care susțin probele de absolvire. Este cu adevărat încurajator acest lucru, e și un exemplu edificator de frumusețe a relațiilor umane!

Preconizăm ca în cea mai proximă perioadă elevii din liceul nostru să se bucure de deschiderea unor laboratoare pentru științele exacte: chimie, fizică, geografie și biologie. Acest vis al nostru va fi realizat cu sprijinul organizației nonguvernamentale "Corpul Păcii". S-a decis ca membrii comunității să execute lucrările de construcție sau de reparație, iar de dotarea laboratoarelor să se ocupe

Implementarea Curriculumului de Liceu decurge cîteodată anevoios, pentru unii comportînd o schimbare prea bruscă. Care au fost impedimentele principale și care ar fi măsurile de facilitare a aplicării lui în cazul liceului Dvs.?

Dată fiind penuria din țară și situația precară a bugetului, iar de aici și salariile mizere neachitate la timp, cum stimulați și mențineți starea de spirit a profesorilor?

Care ar fi modalitățile eficiente de perfecționare a cadrelor didactice în scopul asigurării unei dezvoltări profesionale continue?

În ce relație este liceul Dvs. cu administrația publică locală și comunitatea în care trăiți? În ce măsură viața satului se repercutează asupra activității liceului?

Care sînt planurile componentelor echipei profesore a liceului și cum se prefigurează realizarea lor?

Școala are multe tradiții frumoase, una din ele fiind întâlnirea cu absolvenții. Cum menține liceul Dvs. relațiile cu foștii elevi?

În situația grea de astăzi mulți profesori abandonează învățămîntul. Ce vă face să renunțați la această idee?

responsabili de la “Corpul Păcii”. De asemenea, ne dorim foarte mult o sală de sport, cu echipamentul necesar, și un atelier de arte frumoase.

Desigur, înțelegem că toate aceste doleanțe ale noastre sînt prea “îndrăznețe”, ținînd cont de vicisitudinile prin care trece țara, dar... omul fără vise este o ființă rătăcită. Știm că realizarea lor ține de străduințele noastre, de aceea vom face tot ce ne stă în puteri pentru a le asigura copiilor un învățămînt calitativ.

Elevii noștri sînt și copiii noștri. De aici și sincera noastră dragoste pentru ei, și marea lor recunoștință pentru noi, foștii lor profesori. Ne mîndrim cu absolvenții liceului și ne bucurăm mult de succesele lor.

Cînd vin la părinți, absolvenții din Giurgiuulești ne vizitează și pe noi. La aniversarea a 30-a a fondării școlii din sat au fost prezenți majoritatea absolvenților din cele 30 de promoții, fapt ce ne-a bucurat mult. De asemenea, la începutul anului de învățămînt se organizează întâlnirea absolvenților, aceasta avînd genericul “Mai vrem la școală”.

La primul consiliu pedagogic am decis, împreună cu tot colectivul, ca acei care vor să abandoneze liceul, în căutarea unui alt serviciu, să o facă din capul locului, pentru a nu periclita procesul didactic. Nu-i putem împiedica pe oameni să-și aleagă un loc de muncă mai bine plătit. Profesorii însă n-au plecat. Unde să se ducă? Sîntem născuți aici, avem familii, copii și părinți. Acesta este satul nostru și nu ne este indiferentă soarta copiilor noștri. Parcă ar exista niște fire invizibile care leagă sufletele noastre de cele ale copiilor. Un singur lucru este cert – dacă s-ar întoarce roata vieții, noi, cei rămași la liceu, am fi ales tot această profesie.

Fiecare din noi, la un moment dat al vieții, ajunge la o răspîntie, și de noi depinde pe care cale vom pași în continuare. Noi am decis demult care ne este drumul, și nu regretăm.

Consemnare: Dana **TERZI**

Un grup de absolvenți ai Liceului Teoretic din Giurgiuulești

Rezultatele Bacalaureatului-2000

(Notă informativă a Ministerului Educației și Științei)

PREGĂTIREA EXAMENELOR

Examenul de bacalaureat este modalitatea esențială de evaluare a învățămîntului liceal din republică. Ministerul Educației și Științei a realizat un șir de activități pentru o organizare mai eficientă a probelor:

- a aprobat în colegiu și a pus la dispoziția instituțiilor, din noiembrie 1999, “Regulamentul privind organizarea și desfășurarea bacalaureatului”;
- au fost stabilite probele de examen pentru zece profiluri;
- a reconfirmat programele de BAC - 99 cu modele de teste, care au fost descongestionate la 15% față de anii precedenți;
- s-au realizat pretestări în toate județele, în luna aprilie curent, la majoritatea disciplinelor de profil;
- a desfășurat întruniri cu directorii de licee și colegii, cu directorii generali ai direcțiilor de învățămînt;
- a participat la discuții în presă, la radio și televiziune în probleme de BAC;
- a pregătit setul de acte normative, care au fost puse la dispoziția fiecărui centru de bacalaureat (regulamente, ordine de numire a președinților, vicepreședinților, secretarilor, metodologii de desfășurare a examenelor etc.).

CONȚINUTUL EXAMENELOR ȘI ELABORAREA SUBIECTELOR

Probele de examen au fost elaborate în strictă concordanță cu obiectivele programelor de bacalaureat. Instrumentul principal de examinare a fost testul ce sporea esențial gradul de obiectivitate al examenului. Testarea se aplică deja al treilea an la disciplinele: limba română (alolingvi), matematică, limbi străine, fizică, chimie, biologie, geografie. Centrele au fost axate pe competențele de bază la fiecare disciplină.

Tipurile de itemi erau cunoscute profesorilor și elevilor.

La elaborarea testelor și-au dat concursul profesori universitari și preuniversitari.

Corectarea și notarea a avut loc în 12 centre (județene și municipale).

PARTICULARITĂȚILE BAC-ULUI- 2000

- Organizarea examenului de BAC în acest an a avut ca obiectiv descentralizarea unor funcții în județe:
- președinții centrelor de BAC au devenit directori de licee și colegii, rectori universitari (doar în centrele de bacalaureat din școlile medii cu clase liceale, precum și în instituțiile private au fost numiți președinți externi);
 - ridicarea plicurilor cu subiecte au realizat-o directorii generali ai direcțiilor județene, rectorii și directorii instituțiilor de învățămînt superior;
 - elaborarea subiectelor finale, multiplicarea lor, confidențialitatea și eliberarea plicurilor cu teste au fost asigurate de specialistul cu disciplina respectivă din M.E.Ș.;
 - organizarea examenelor repetate pentru 362 de candidați, din care n-au promovat 67.

DIN STATISTICILE GENERALE ALE BAC-ULUI

Au participat – 11343 candidați. Au promovat – 10560 candidați (93,1%).

PE PROFILURI:

filologie română – 970;

fizică-matematică – 2703;

chimie-biologie – 1396;

sport – 56;

filologie bulgară – 39;

limbi străine – 1517;

informatică-matematică – 674;

chimie-fizică – 2;

filologie română (alolingvi) – 22;

filologie găgăuză – 27;

istorie – 2088;

economie – 1637;

arte – 139;

filologie ucraineană – 51;

filologie rusă – 22.

PE INSTITUȚII:

*colegii – 4001;
școli polivalente – 121;*

*universități – 1838;
externi – 220;*

*clase liceale – 197;
licee – 4966.*

CALITATEA CUNOȘTIINȚELOR: CONSIDERAȚII GENERALE

Analiza rezultatelor bacalaureatului oferă o gamă de concluzii asupra învățământului liceal. Media probelor pe republică constituie în acest an 7,08. Se constată o scădere a calității cunoștințelor vizavi de anii precedenți (7,22 în 1998 și 7,48 în 1999).

Cea mai mică medie au avut-o, în această sesiune, universitățile și școlile polivalente (respectiv 6,24 și 6,23), ceea ce demonstrează că în universități, la anul I de studiu, nu este organizată finalizarea învățământului liceal așa cum cer obiectivele programelor liceale.

Am constatat și de data aceasta că cea mai bună pregătire o au absolvenții liceelor (media 7,93 vizavi de anul precedent 7,04), clasele liceale (7,54).

Compararea cunoștințelor elevilor pe profiluri se soldează cu următoarele concluzii: cele mai bune cunoștințe se constată la candidații de la profilurile: limbi străine (7,86), arte (7,36), filologie (7,56); rezultate relativ slabe au cei de la profilurile: fizică-matematică (6,26), sport (6,59).

Performanțele candidaților în cadrul probelor la alegere demonstrează o calitate cu 9% mai înaltă decât la probele de profil, ceea ce era și de așteptat. În unele instituții de învățământ probele la alegere au fost impuse de conducere.

COMISIILE DE EXAMINARE

Respectivele comisii au fost stabilite prin ordinul ministrului, în baza propunerilor de la instituțiile de învățământ superior și de la direcțiile județene. În calitate de președinți, la discipline, au fost numiți profesori universitari, în marea majoritate, și profesori preuniversitari cu grade didactice superior și I (în total ~2500 persoane).

Au fost organizate întruniri cu președinții pe discipline, privind adoptarea criteriilor de apreciere a lucrărilor.

Lasă de dorit competența unor profesori cu grade didactice (dar și universitari) la capitoul pregătirea liceală, aplicarea noilor cerințe ale sistemului de evaluare.

PROPUNERI, SUGESTII:

- stabilirea unui sistem de evaluare modern în republică;
- elaborarea unui set de teste pentru fiecare disciplină de bacalaureat, la începutul anului școlar, și difuzarea acestuia candidaților;
- selectarea și pregătirea mai riguroasă a membrilor comisiilor de examinare pe parcursul anului școlar;
- în calitate de supraveghetori să fie numiți membrii comisiilor de examinare;
- cunoașterea actelor normative din învățământul liceal de către directorii generali, familiarizarea cadrelor didactice din teritoriu;
- participarea mai activă a direcțiilor județene la elaborarea actelor normative (nu doar în situații concrete);
- aplicarea măsurilor mai drastice la încălcarea legislației în cadrul examenului de bacalaureat;
- a lua act de pregătirea candidaților în colegii, universități, școli polivalente și a revedea posibilitatea admiterii la examenul de bacalaureat;
- lasă de dorit conlucrarea noilor direcții de învățământ cu administrațiile instituțiilor din subordine; se cere captarea, coordonarea și difuzarea informațiilor în teritoriu;
- nu este binevenită schimbarea unor poziții din actele normative din partea ministerului în procesul examenului;
- bugetul ministerial și bugetele locale trebuie să prevadă cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea bacalaureatului;
- monitorizarea implementării Curriculumului Liceal și perfecționarea cadrelor didactice în contextul curriculumului.

Vladimir **GUȚU**,

șeful Departamentului Învățământ Preșcolar, Primar și Secundar General al M.E.Ș.

Sondaj: BAC – 2000

În scopul elucidării problematicei examenului de bacalaureat, am decis să realizăm un mic sondaj cu persoanele implicate nemijlocit în organizarea și desfășurarea lui.

Iurie MELINTE,
vicepreședintele Centrului de BAC, județul Drochia:

– Liceul “B. P. Hasdeu” este la a șaptea promoție de bacalaureat. Anul trecut am avut 100 de candidați, iar anul acesta - 66. Fiind întotdeauna în mijlocul evenimentelor desfășurate în perioada BAC-ului, aș spune că examenele din ultimii șapte ani au fost foarte diferite. De exemplu, trei ani în urmă centrele de examinare și cele de corectare constituiau un tot întreg, iar comisia de examinare era prezentă în clasă, supraveghetori și examinatori fiind unele și aceleași persoane. Având ca scop creșterea gradului de obiectivitate, anul trecut s-a încercat o altă modalitate. S-a format, la Chișinău, Centrul de Corectare, astfel încât toate lucrările se verificau într-un singur loc. A fost o experiență foarte dificilă pentru toți.

Anul acesta s-a recurs la altă strategie. În fiecare județ s-a format câte un centru de corectare; toate liceele din județul respectiv aduceau aici lucrările elevilor. Consider că examinarea a fost concepută să fie mai “aproape” de liceeni, părinți, profesori. Totuși, au rămas nerezolvate și câteva probleme din anii precedenți: părinții au mari emoții așteptând sub uși; lucrările sînt verificate nu de profesorii care au ținut cursul respectiv, ci de cadre didactice ce nu cunosc elevul și progresul realizat de acesta pe parcursul anilor. Cu toate că sus-numitele comisii erau alcătuite din persoane din județ, oricum, ele nu puteau să cunoască situația reală a fiecărui licean. Cu scopul de a face evaluarea cât mai obiectivă s-au luat toate măsurile de precauție, totuși nu întotdeauna ea a fost ca atare. S-au înregistrat cazuri în care un elev cu un randament școlar minim realizat pe parcursul anilor de liceu să ia note mari la examenul de BAC, și invers. În astfel de situații sîntem neputincioși în a le explica elevilor de ce este așa... Asemenea lucruri s-au întîmplat și anul trecut. Noi, profesorii, nu ne simțim prea bine: și copiii, și părinții ne pot reproșa multe.

Am scris, chiar și în raportul final, că ar fi bine dacă la anul examenul de BAC să fie susținut la profesorii care au predat copiilor cursurile, și tot ei să verifice lucrările. Cred că aceasta ar fi cea mai bună soluție, pentru că profesorul care cunoaște elevul, care a asistat la progresul sau regresul lui, niciodată nu-l va sub- ori supraaprecia.

Anul acesta președintele comisiei de examinare a fost directorul liceului, fapt ce a diminuat parțial tensiunea copiilor. În rest, aceleași emoții, același stres... Uneori mă gîndesc că am transformat examenul de BAC într-o adevărată tortură atît pentru elevi, cît și pentru profesori și părinți. Nu cred că o atare atitudine este benefică. Nu sînt împotriva faptului ca la examene să asiste cineva “străin”. Posibil că o altfel de schemă este mai bună: desemnarea unui președinte al comisiei din județ sau din Chișinău, iar examinatori să fie, totuși, profesorii care cunosc valențele elevilor.

Un alt aspect important ține de faptul că elevii “nu știu ce-i așteaptă”. Starea aceasta de incertitudine și stres reduce considerabil performanțele lor. Ar fi foarte bine dacă pe parcursul anului școlar elevilor li se vor administra teste-model, astfel încît să nu aibă surprize neplăcute la examenul de BAC. Din punct de vedere psihologic, copiii noștri nu sînt pregătiți pentru examinare. De aceea, am încercat pe parcursul ultimului semestru să-i antrenez: modelam situații identice cu cele de la BAC. Totuși, e prea puțin, fiindcă tuturor – și elevilor, și părinților, și profesorilor – le trebuie o pregătire psihologică temeinică privind susținerea probelor. Astfel, sper să anulăm multe carențe din procesul examinării.

Valeriu GORINCIOI,
președintele Centrului de BAC, județul Călărași:

– Problematika BAC-ului este relativ nouă în sistemul nostru educativ. De fapt, bacalaureatul ne racordează la valorile europene, astfel oferindu-le elevilor noștri posibilitatea de a-și face studiile în străinătate. Introducerea BAC-ului este și un salt calitativ. Trecerea de la școala medie la liceu, în republică, se face ca și în cazul altor reforme - incert și nehotărît. Oricum, BAC-ul obține treptat un loc important în viața elevului, a părinților și profesorilor.

În fiecare an examenul de bacalaureat își are specificul său, de fiecare dată el “se joacă” după alte reguli. În primul an, BAC-ul era opțional. Îmi amintesc că din întreaga clasă au hotărât să susțină examenele de BAC doar doi elevi. Apoi, BAC-ul a devenit obligatoriu pentru licee și pentru unele colegii, astfel obținând teren tot mai mare.

Actualmente se consideră că BAC-ul este susținut atunci când elevul are nota medie minimă 5. În cazul în care elevul ia cel puțin la un examen o notă mai mică de 5, BAC-ul n-a fost susținut, acesta având însă dreptul să abordeze încă o dată proba, în următorii trei ani.

După cum se știe, anul trecut a existat doar la Chișinău un centru de corectare a lucrărilor, fapt care i-a pus în dificultate pe mulți participanți, din cauza incomodităților cu transportarea lucrărilor, tergiversării rezultatelor etc.

Consider că noua modalitate de organizare a BAC-ului, introdusă recent, are atât avantaje, cât și dezavantaje. Procedura de examinare din anul trecut era dificilă, dar cea din acest an pare să fi facilitat parțial testarea elevilor. Însă marele dezavantaj, cred eu, ține de faptul că la recente examene de BAC au fost 12 centre de corectare, deci, în mod inevitabil, au “apărut” cerințe “noi”, care se deosebeau de la un centru la altul. Astfel, nu sînt sigur că putem vorbi despre universalitatea criteriilor de evaluare și apreciere.

În calitate de președinți ai comisiilor de corectare au fost numiți directorii instituțiilor respective, iar pe vicepreședinți i-au reprezentat persoane cu funcții de răspundere la direcțiile județene de învățămînt, tineret și sport. În funcții de supraveghetori erau desemnate cadre didactice care nu lucrează în instituția respectivă — în mare parte, învățători la clasele primare, secretarul comisiei fiind unul dintre profesorii instituției-gazdă. Aceasta a fost schema examenelor de BAC din anul curent.

(De altfel, drept “o mare surpriză” trebuie considerat și faptul că activitatea desfășurată pe parcursul BAC-ului nu a fost remunerată. Nu cred că e bine să se economisească pe seama celor care au dus tot greul pe spatele lor.)

Examenele recente s-au desfășurat într-o atmosferă mult mai calmă, comparativ cu anii precedenți. Ministerul Educației și Științei a revăzut conceperea desfășurării BAC-ului, apropiindu-l de candidat prin descentralizare, prin susținerea examenelor la liceul unde a învățat elevul, prin numirea directorului în funcția de președinte al comisiei etc., astfel minimalizîndu-se presiunea psihologică asupra elevilor, fapt încurajator și salutar.

În contextul celor declarate mai sus, aș avea câteva propuneri pentru anul viitor.

1. Elevul admis la liceu trebuie să cunoască subtilitățile examenelor de bacalaureat. Fotbalistul, cînd intră pe teren, este versat în regulile jocului, care nu se schimbă pe parcursul meciului. Or, la noi, se întîmplă invers. Elevii vin la liceu, dar nu cunosc finalitățile procesului instructiv-educativ. Această incertitudine îi derutează. Ar fi bine ca modificările care apar între timp să se aplice din anul următor de studii.
2. Experiența a demonstrat că la noi unele lucruri sînt exagerate, de exemplu, la probele susținute în scris. În opinia mea, această exigență subliniază încă o dată neîncrederea în comisia de BAC. Știu că “vorba zboară, scrisul rămîne”, dar acest principiu nu este viabil totdeauna. La unele discipline, precum istoria, mi se pare nejustificat ca proba să fie susținută în scris. Mai mult decît atât, nu e corect să se facă evaluarea doar a abilităților de scriere, ci și a celor de exprimare, de elocință.
3. Comisia examenelor de bacalaureat trebuie să fie constituită din profesorii instituției respective. Sigur că ar fi bine ca în componența ei să intre și persoane din afara instituției: profesori universitari și de la colegii, lucrători ai M.E.Ș., ai D.J.Î.T.S. Cred că ar fi corect să i se ofere posibilitatea de a aprecia munca elevului profesorului care-l cunoaște, care “l-a crescut”, l-a format. Astfel, aprecierea educabilului ar fi obiectivă, întrucît nici un profesor nu va nota cu 10 un elev care pe parcursul anilor a avut doar 6 și 7. Anticipez replici sceptice privind corectitudinea profesorilor, totuși, cred că ei, cu toții, țin la demnitatea lor de pedagog.

Lidia BEZNIȚCHI,

șef adjunct al Secției Învățământ Gimnazial și Liceal a D.J.Î.T.S., județul Lăpușna:

– În opinia mea, BAC-ul nu este o evaluare veridică a cunoștințelor elevilor la finele liceului. BAC-ul ne-a condus la pierderea unor valori morale. În școala de cultură generală profesorului i se încredința desfășurarea examinării, care avea loc în prezența altor copii, unei comisii și chiar a părinților. Nici un cadru didactic nu-și permitea să-și calce în picioare “eul”, demnitatea de profesor, dimpotrivă, prin succesul copiilor, el demonstra întregii societăți că a lucrat bine și cu dăruire.

Acum însă, cu rigorile recent introduse, exagerate sau, mai curînd, denaturate, se ajunge la o frustrare a copiilor, ei resimțind o frică enormă pentru BAC, pentru rezultatele lor. Chiar dacă este bine pregătit, copilul are de trăit niște paradoxuri: un elev bun, cu abilități excelente de lucru, poate rata examenul de BAC din motive psihologice, iar un elev care “a tăiat frunze la cîini” pe parcursul anilor obține note mari. De multe ori mă întreb: cum și de ce se întîmplă așa ceva? Îmi pare rău că unii profesori, prin comportament și atitudine, își compromit reputația de dascăli, discreditînd astfel întreaga elită intelectuală a societății.

Anul acesta nu am fost implicată direct în BAC, decît în organizarea lui, dirijînd activitatea centrelor de corectare. Nu am mers în teritoriu și nu pot spune ce s-a întîmplat acolo. Totuși, atmosfera generală nu a fost una foarte bună.

Deseori mă gîndesc la faptul că ar trebui să facem un alt fel de examen. Nu știu exact care ar fi acesta – poate, sub forma seriilor de teste pe parcursul întregului an școlar, atunci cînd nimeni nu bănuiește că este examinat; ar fi același BAC, doar numit altfel, organizat altfel; ar fi mai curînd o certificare la finele ciclului liceal, care să se desfășoare cu ușile deschise, fără poliție la intrare, chiar și cu participarea părinților. Astfel, cred că nimeni nu va cuteza să trișeze.

Mulți profesori sînt jigniți prin înlăturarea lor de la examene. De multe ori în comisii ajung persoane care sînt prea departe de Curriculumul Liceal, de aceea nu consider că este bine ca hotărîrea lor să fie decisivă.

Un alt lucru regretabil, asupra căruia doresc să atrag atenția, ține de moralitate. Se pierd valorile general-umane. Pe parcursul anilor de studii în liceu promovăm aceste valori, iar la finele lui uităm de ele, ne anulăm, de fapt, munca. Din păcate, la noi, fenomenul s-a cam generalizat.

Dacă optăm pentru aceeași modalitate de desfășurare a BAC-ului, cred că riscăm să devenim o societate bolnavă. Se cere găsirea unei alte modalități de certificare și evaluare a cunoștințelor. Se pot organiza discuții, mese rotunde etc., la care să participe persoane competente, apte să ia decizii și să fie responsabile de ele.

Eliza COSOVAN,

șef adjunct al Secției Învățământ Gimnazial și Liceal a D.J.Î.T.S., județul Edineț:

– S-a făcut un lucru mare de descentralizare a BAC-ului, inclusiv faptul că li s-a acordat profesorilor și managerilor școlari din teritoriu mai multă încredere, ceea ce atrage după sine și mai multă responsabilitate.

În general, s-au schimbat și relațiile dintre centrele de BAC și centrele de corectare, acestea devenind mai eficiente, iar candidații la examene au avut doar de cîștigat, nefiind atît de stresați în timpul examenelor. Această atitudine, mai umană, aș spune eu, a însemnat foarte mult, dar a fost și un pas riscant din partea Ministerului Educației și Științei, deoarece a fost aprobat chiar în ajunul examenului.

Ar fi bine dacă centrele de corectare s-ar organiza pe profiluri (umanist și real); acest mod ar contribui la eficientizarea evaluărilor, deoarece conținutul acestora diferă de la profil la profil. În contextul dat, avem în vedere dificultatea testului la biologie, mai complicat la clasele cu profil.

Ne bucură faptul că în anul curent probele de evaluare au fost cunoscute de elevi din pretestarea din aprilie–începutul lunii mai, acesta fiind și un moment psihologic favorabil examenului de BAC, influențînd benefic rezultatele lui.

Sondaj efectuat de Nadia **CRISTEA** și Dana **TERZI**

Tudor BOUNEGRU

Un nou sistem de evaluare a BAC-ului

Examenul de BAC a fost și rămîne în centrul atenției din momentul implementării lui în sistemul nostru de învățămînt. De atunci, s-au formulat opinii dintre cele mai contradictorii — de la elogiile pînă la critici justificate și nejustificate.

Din capul locului dorim să fim înțeleși clar: nu sîntem pentru anularea BAC-ului ca formă de evaluare a cunoștințelor, ci venim cu ideea schimbării modului de organizare și desfășurare a lui. Așadar, prezentul articol încearcă să atenționeze cadrele didactice, specialiștii din domeniul educației, precum și alte persoane interesate, asupra posibilității de a spori obiectivitatea examenelor de bacalaureat și de admitere în instituțiile de învățămînt superior. Împreună, putem elabora criterii adecvate de apreciere a cunoștințelor elevilor după absolvirea liceului și a altor instituții de învățămînt preuniversitar.

Depășirea actualei stări de lucruri la acest capitol este productivă doar în urma unei analize nepărtinitoare a motivelor ei. În sistemul actual de evaluare la nivel de BAC, principalul factor care cauzează incorectitudinea aprecierii rezultatelor acestor teste este cel uman. Toate modificările, introduse pe parcursul ultimilor ani în organizarea și desfășurarea examenului de bacalaureat, nu au contracarat unele abateri de la regulament. Pentru a-i spori eficiența și pentru ca notele obținute în diferite instituții de învățămînt să reflecte plenar calitatea cunoștințelor, este necesară anularea sau, cel puțin, minimalizarea acestui factor.

Introducerea sistemului de evaluare a cunoștințelor, asistată de calculator, creează posibilitatea de uniformizare a cerințelor și de înlăturare a subiectivismului persoanelor implicate în această activitate.

Putem aminti, printre altele, faptul că în lume calculatorul electronic se utilizează la evaluarea cunoștințelor de mai bine de 40 de ani. În Republica Moldova, metodele de apreciere a cunoștințelor asistată de calculator se practică de acum 18 ani. În

această perioadă ele au fost perfecționate, astfel încît pot fi folosite cu succes la BAC și la examenele de admitere. Experiența altor țări, precum și cea acumulată la noi, ne conduce spre concluzia că un calculator poate înlocui profesorul în sistemul de evaluare.

Propunem, în acest sens, să se probeze cel puțin o programă la un obiect (de exemplu, la chimie) și ea să fie lansată experimental pentru BAC-ul 2001. În cazul în care aceasta va asigura o apreciere obiectivă a cunoștințelor, atunci astfel de programe se vor elabora și pentru celelalte discipline școlare la care se susțin examenele de bacalaureat și de admitere la facultate (de fapt, de asemenea programe ar beneficia și școlile generale). Precizăm că din punct de vedere tehnic nu ar fi o problemă pentru a organiza examinarea în acest mod, deoarece majoritatea școlilor, liceelor și colegiilor din republică au primit, acum doi ani, cîte un set de calculatoare moderne "Hewlett Packard".

După părerea noastră, noua modalitate de desfășurare a examenului de bacalaureat are un șir de avantaje față de cea practică astăzi. Prin ce se va deosebi ea?

PROBELE (ITEMII) DE EVALUARE

După cum se știe, pentru examenul de bacalaureat Ministerul Educației și Științei pregătește cîte un test de evaluare la fiecare disciplină — unul pentru toți elevii examinați. Noi propunem să fie elaborată o bancă de date, cu itemii de evaluare, care va cuprinde integral conținuturile studiate, în conformitate cu programa de studiu și curriculumul la această disciplină. Pentru a spori numărul itemilor, majoritatea lor va reprezenta niște generatoare de probleme și exerciții. La examen, estimarea asistată de calculator va oferi fiecărui elev un test individual din banca de itemi de evaluare.

În ultimul timp, în Republica Moldova, în testele de evaluare la nivelul examenelor de bacalaureat și de admitere, au fost introduși itemi cu răspunsuri programate, astfel că elevul nu are decît să-l indice pe cel corect. Nu am dori să ne oprim încă o dată la aspectul pedagogic al acestor itemi, fiind destul de clar că asemenea formă de evaluare a cunoștințelor este simplistă și nu reflectă obiectiv cunoștințele celui examinat.

În testele de evaluare asistate de computer propuse de noi, itemii nu vor avea programate răspunsurile pe ecran și elevul va fi nevoit să le găsească singur.

ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA EXAMENULUI

Algoritmul de evaluare a cunoștințelor în forma scrisă, pînă adineauri, era următorul: elevul se prezenta la examen și primea un set de foi (cu un cod) și testul (unic pentru toți elevii); el se așeza la masa de lucru (cîte unul), rezolva testul — la început pe maculator, apoi îl transfera pe curat. Ulterior, aceste lucrări scrise (după expirarea termenului prevăzut pentru evaluare – trei ore astronomice) se transmiteau comisiei de control, care le analiza și le nota. După un anumit timp (două, trei și mai multe zile), rezultatele erau comunicate elevilor. În general, acest examen are multe verigi, toate fiind vulnerabile, în sensul că se pot modifica rezultatele probelor în diferite faze ale procesului: în cadrul desfășurării propriu-zise a testării, în procesul verificării și notării etc.

Noi propunem un alt algoritm, precum urmează. Comisia de control va avea în componența sa un reprezentant al instituției de învățămînt, unul al M.E.Ș., doi-trei părinți și un lucrător tehnic (programator). Tot în această sală, pe masa comisiei, se va afla un calculator electronic cu programa de evaluare. Elevul va intra în sală cu buletinul de identitate. Programatorul îl va înregistra în prezența comisiei. Candidatul va primi testul, îl va rezolva și va înscrie pe foaia testului răspunsurile la fiecare item. După expirarea termenului de examinare (sau mai înainte), cînd testul a fost rezolvat, elevul se va apropia de masa comisiei, unde se află calculatorul, va găsi testul său pe calculator și va introduce singur (sau cu ajutorul programatorului) răspunsurile la fiecare item. Computerul va analiza imediat fiecare răspuns și-l va aprecia cu un anumit număr de puncte. După introducerea tuturor răspunsurilor la itemii din test, calculatorul va arăta nota finală pentru examenul la respectiva disciplină. Elevul va primi imediat un certificat cu nota pe care a luat-o, iscălit de toți membrii comisiei. La sfîrșitul examenului, vor fi multiplicat rezultatele testării sub formă de act, semnat de toți membrii comisiei. Prezența părinților în comisie sau în sală va împiedica falsificarea rezultatelor examenului.

Mai mult ca atît, se propune ca programa pentru BAC să fie una deschisă, adică să se introducă în calculatoarele școlare cu mult înaintea examenului de bacalaureat. Elevii claselor a XII-a trebuie să aibă acces la ea, să-și aprecieze singuri cunoștințele de cîte

ori vor dori (calculatorul va fi programat în regim interactiv, fără scoaterea testului la imprimantă). Chiar și profesorii de la disciplinele incluse în examenul de BAC vor avea posibilitatea să efectueze unul sau mai multe examene prealabile pentru clasele de promoție.

Ce scopuri se urmăresc în acest caz?

În primul rînd, respectiva programă de evaluare va fixa nivelul cunoștințelor cerut de la elev pentru studierea disciplinei date. Se știe că programa la disciplină indică ce noțiuni, teorii, teoreme, legi etc. trebuie să fie asimilate în cadrul acestui obiect, iar curriculumul la disciplină determină ce fel de cunoștințe, aptitudini și deprinderi își va cultiva elevul după un ciclu integral de studii. Doar manualul este în stare să indice nivelul cunoștințelor acumulate, însă el nu poate fixa nivelul deprinderilor și aptitudinilor formate. Prin urmare, fiecare profesor determină care ar trebui, după părerea lui, să fie nivelul acestor cunoștințe. Este vorba de o situație în care diferite instituții de învățămînt au diferite cerințe. O astfel de programă va unifica exigențele pentru toate școlile, pentru toți profesorii și pentru toți elevii; ea poate servi ca standard la disciplina dată.

În al doilea rînd, credem că e deja timpul ca la pregătirea itemilor pentru evaluare să participe profesori de liceu și universitari, specialiști din domeniul respectiv. Pentru elaborarea acestei baze de date, Ministerul Educației și Științei va crea o comisie, la fiecare disciplină, selectînd riguros itemii propuși. La formularea și trierea lor se va lua în considerație:

- programa la disciplina dată;
- curriculumul;
- manualul de bază, propus de M.E.Ș.;
- culegerile de probleme și lucrări de laborator la respectiva disciplină.

Ar fi bine ca acești itemi să fie publicați. Nu trebuie să îngrijoreze pe nimeni faptul că elevii îi vor cunoaște pînă la examen. Respectiva bază de date va cuprinde integral materialul de studiu; dacă elevii vor putea rezolva aceste sarcini, înseamnă că ei au studiat și cunosc disciplina dată. (Aflîndu-mă în România, în anii 1996 și 1997, am văzut publicate culegeri de teste pentru examenele de admitere la facultate. Volumul lor era impunător. Incredibil că vreun elev ar fi fost în stare să memorizeze toate răspunsurile. Singura posibilitate era ca el să înțeleagă cum se rezolvă astfel de teste. Așa trebuie să procedăm și noi).

În al treilea rînd, examenul de BAC se va desfășura în condiții normale, din punct de vedere psihologic, deoarece fiecare elev va ști dinainte ce se cere de la el, testul încetînd să mai fie o sperietoare pentru examinați și părinți. În context, vrem să vă amintim că, la noi, mulți profesori de liceu așteaptă

cu îngrijorare probele de BAC, acestea fiind imprezizibile.

În al patrulea rând, credem că e timpul să excludem examenul de admitere la facultate, cel puțin în forma lui actuală, deoarece într-un interval temporal foarte scurt au loc două examene identice. Noi propunem ca testul de admitere la facultate să fie efectuat după aceeași programă asistată de computer, ca și la BAC, dar numai pentru următorii candidați:

- care au avut o pauză de un an (și mai mult) între BAC și admitere, deoarece în acest timp are loc o pierdere substanțială a cunoștințelor și aptitudinilor acumulate, ceea ce se va răsfrînge asupra reușitei sale;
- care au studiat într-o instituție de învățămînt de un alt profil (nu au susținut examen la BAC la disciplinele de bază pentru facultatea aleasă).

Mai mult ca atât, înscrierea la facultate în grupele bursierilor de stat trebuie să fie deschisă. Candidatul va depune actele la comisia de admitere a instituției de învățămînt, optînd pentru o anumită facultate și specialitate; datele cu privire la performanțele sale (rezultatele BAC-ului), precum și cele referitoare la probele respective (de specialitate) vor fi introduse în calculator. O programă specială va calcula rating-ul studentului și-l va plasa în lista concurenților. Dacă el va întruni minimumul de exigențe, atunci datele lui vor fi înscrise în calculator; dacă nu, atunci el poate să-și propună dosarul pentru înscrierea la facultate contractual ori să meargă la o altă instituție. Listele cu candidați și rezultatele acestora vor

fi afișate zilnic pe un panou special. Fără să lase dosarul la comisia de admitere, concursantul poate să se prezinte la mai multe instituții de învățămînt. După expirarea termenului de concurs, va avea loc înscrierea propriu-zisă, cei ce au fost admiși prezentînd actele pentru înmatriculare. Nu este nici o problemă, dacă unul și același candidat va trece concursul în mai multe instituții. El va alege numai una, prezentîndu-și doar acolo actele necesare, iar în instituția în care nu se va prezenta, următorul după listă îi va ocupa locul.

În al cincilea rând, credem că vom putea economisi resurse financiare considerabile. Din practica noastră se știe că o programă de evaluare asistată de calculator poate fi utilizată pe parcursul a 10-13 ani. În acest caz, nu va fi nevoie ca în fiecare an să se convoace echipe de specialiști pentru elaborarea testelor, precum și altele, ai căror membri vor examina și aprecia rezultatele evaluării.

În luna decembrie, anul 1999, am prezentat la Ministerul Educației și Științei un proiect în care explicam oportunitatea introducerii unui nou sistem de evaluare. Cu părere de rău, propunerile noastre au rămas fără nici un răspuns. Prin intermediul acestei publicații, dorim să inițiem o discuție deschisă, cu concursul tuturor factorilor de decizie din M.E.Ș. și al opiniei publice, în problema abordată mai sus. Propunerile noastre pot demara elaborarea și implementarea unui sistem modern și eficient de evaluare, eliminîndu-se ambiguitățile, pe care toți le critică, dar nimeni nu depune nici un efort ca să le elimine.

Din colaborare se naște
progresul, iar din discu-
ție - înțelegerea.

/Andrea Majocchi/

PONDEROSA VOX

Școala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate...

Începînd cu acest număr al revistei, vă propunem o nouă rubrică - *Ponderosa Vox* - în cadrul căreia veți cunoaște personalități marcante, ale căror voci au pondere în țară și în străinătate. Primul care ne-a onorat cu prezența sa la "Didactica Pro..." este dl Constantin CUCOȘ, invitat al Școlii de vară pentru formatori, organizată de C. E. PRO DIDACTICA în perioada 29 iunie - 1 iulie.

Constantin CUCOȘ este profesor universitar în cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași. A efectuat stagii de cercetare și documentare: Biroul Internațional al Educației - UNESCO, Geneva, Elveția (1991); Universitatea Aristotel, Salonic, Grecia (1993); Universitatea Lille I, Franța (1995); Universitatea din Bologna, Italia (1996); Universitatea din Savoie, Chambéry, Franța (1997); Universitatea din Geneva, Elveția (1997); Universitatea Paris X, Franța (1998); Universitatea Paris VIII, Franța (1999); Institutul de formare SLO Specialisten in Leerplanonwikkeling, Enschede, Olanda (1999); Universitatea din Warwick, Coventry, Anglia (1999).

Volume de autor: *Pedagogie și axiologie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995; *Pedagogie. Reconsiderări, evaluări, interpretări*, Editura Universității "Al. I. Cuza", Iași, 1995; *Pedagogie*, Editura "Polirom", Iași, 1996; *Educația religioasă. Conținut și forme de realizare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996; *Minciună, simulare, contrafacere. O perspectivă psihopedagogică*, Editura "Polirom", Iași, 1996; *Istoria gândirii pedagogice*, Editura Universității "Al. I. Cuza", Iași, 1997; *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Editura "Polirom", Iași, 1999. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*, Editura "Polirom", Iași, 2000.

A publicat peste 80 de studii în volume colective și în reviste de specialitate. Din anul 1995 este membru al International Association for Intercultural Education, iar din 1996 a devenit membru al colegiului editorial al European Journal of Intercultural Studies. De asemenea, este vicepreședinte al Consiliului Național al Formării Continue și director al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic din cadrul Universității "Al. I. Cuza" din Iași.

Domenii de competență: filozofia educației, pedagogia culturii, educația religioasă, pedagogia generală.

Profesorul C. Cucos (în centru) cu formatorii C.E. Pro Didactica

Actualmente, se vehiculează intens ideea unei crize a culturii. În una din prelegerile Dvs. spuneți însă că e vorba, de fapt, despre o criză a noastră, a capacității noastre de a înțelege cultura. Cum credeți că se manifestă această criză în învățămînt?

Da, este adevărat, consider că asistăm la o criză a culturii din perspectiva receptării acesteia, și nu a producerii de noi fapte de cultură. Dacă există o criză a culturii, aceasta se datorează poziționării noastre proaste față de ea. Nu cultura este în criză, ci noi sîntem în criză. Receptivitatea noastră față de cultură este în criză. Avem numeroși stimuli culturali în preajmă, dar trebuie să-i distingem pe cei valizi de cei nonvaloroși. Educația (printre altele) trebuie să facă: să ne învețe a ne orienta autonom în peisajul nostru cultural, să știm a desemnifica permanent faptele de cultură. Nici cultura nu este statică, nici noi, receptorii, nu sîntem într-o astfel de stare. Trebuie să ne mișcăm odată cu ea. Criza axiologică a învățămîntului derivă din faptul că el nu pregătește oamenii

Din punct de vedere axiologic, funcțiile școlii sînt de conservare a unor valori și de reconstrucție a altora. Cum se realizează de fapt aceste funcții? Care este certitudinea că nu ne limităm doar la prima, iar pe cea de-a doua o modificăm în spiritul lui Derrida?

Perplexitatea realității își confirmă viabilitatea și prin paradoxul școlii: educația se desfășoară hic et nunc, iar valorile pe care le promovează își vor spune cuvîntul în viitor. Există riscul ca peste un timp aceste valori să nu mai fie valabile. Cum s-ar putea anticipa și reduce emergența acestui fenomen?

Valoarea educațională are ca scop major formarea individului pentru umanitate. Iar incongruența valorilor educaționale, de cele mai dese ori, conduce la apariția conflictelor. Cum credeți că poate fi atenuat conflictul dintre valorile educaționale promovate de școală și cele ale mediului social ?

În Republica Moldova, educația religioasă este o problemă controversată și mult disputată. Ce ați putea să ne spuneți, în acest sens, de experiența României?

pentru cultura existentă sau cea care va apare, ci pentru o cultură care a fost, ba și este chiar revolută. Normal, faptul cultural existent se clădește pe ceva care a mai fost. Dar a rămîne la “îngînarea” trecutului este prea puțin pentru un învățămînt modern.

Funcțiile conservative și cele reconstructive privind valorile în școală sînt complementare și prezente la nivelul instituțiilor de învățămînt. Există o dinamică permanentă între cele două funcții, în sensul că ele se corelează și se completează reciproc. Cîteodată, școala trebuie să pună accentul pe transmisia capitalului cultural decantat, alteleori, ea trebuie să le pună în chestiune. Depinde de circumstanțe, de etapele psihogenetice ale publicului școlar. Oricum, școala trebuie să formeze imagini congruente despre realitate (chiar dacă ele sînt deschise), și nu păreri fulgurante, schimbătoare, excesiv de relativizante. Anumite certitudini trebuie transmise. Altfel apar disiparea, instalarea nonsensului, abisului. “Postmodernizarea” școlii nu este de aceeași factură cu cea produsă în literatură. Cu imaginarii te poți juca; cu realitatea (copilului, societății etc.) nu!

Instituția școlară acționează într-un mod paradoxal: ea pregătește individul acum, pentru o realitate care apare mai tîrziu. Valorile preconizate nu se vor actualiza întotdeauna. Viitorul poate aduce numeroase surprize din acest punct de vedere. De aceea, școala trebuie să pregătească persoana pentru mai multe scenarii deschise, pentru o pluralitate a valorilor, încît nu pe conținuturile valorice se va pune accentul, ci pe capacități și atitudini de raportare la valori. În momentul în care individul este învățat să judece și să semnifice valorile în genere, atunci viitorul este salvat.

Două ar fi căile de atenuare a conflictelor valorice. Valorile spațiului informal (social) să fie corelative spațiului educațional (ceea ce este foarte greu, pentru că una învață omul în școală, și alta află din viața reală). Convergența nu este posibilă, întrucît societatea este structurată uneori și pe valori false. Rămîne a doua variantă: ca școala să prefățeze, într-un fel, valorile din societate, inclusiv prin experimentarea unor valori diverse, chiar conflictuale. Elevii nu trebuie să fie formați pentru valori statice, ci pentru valori mutabile, polimorfe, deschise.

În România, religia a devenit disciplină de învățămînt. Potrivit Legii generale a învățămîntului, fiecare elev sau tutore al acestuia poate alege acea confesiune în perimetrul căreia să se informeze și să se formeze corespunzător (după cum poate și refuza studiul religiei). Avem deja profesori de religie specializați, cu predispoziții didactice, formați în cadrul facultăților de teologie din țară. Alte probleme, cu incidență practică, se cer a fi soluționate în perspectiva imediat următoare pentru îmbunătățirea predării religiei. Este greu de fixat o ordine de priorități; însă privind problemele globale, nu trebuie ocolite următoarele aspecte: posibilitatea extinderii educației religioase la nivel liceal - prin activități atît formale cît și extrașcolare, profesionalizarea didactică a tuturor celor care predau religia (inclusiv a inspectorilor de religie, care nu toți au pregătirea psihopedagogică adecvată), structurarea sau ameliorarea manualelor pentru toate clasele, revizuirea unor conținuturi nespecifice (cele de istorie, literatură etc.) în perspectiva conturării unei largi culturi religioase (căci educația religioasă poate fi continuată sau consolidată și la orele de istorie, literatură etc.), realizarea unor articulări interdisciplinare și a unui consens axiologic (în ideea că ceea ce se prezintă la o disciplină să nu fie negat la religie, și invers), deplasarea accentului de la caracterul informativ la cel formativ al acestei laturi a educației și, nu în ultimul rînd, realizarea unei conlucrări efective - fără prejudecăți sau aroganțe - între clerici și laici.

Informația a devenit o putere deosebită în lumea actuală. Gestionarea acesteia se realizează inclusiv prin practicile didactice. În școală nu numai se dă ceva elevului, dar se și ocultează, se deformează sau se ascunde intenționat adevărul (din rațiuni zise didactice, psihologice, deontologice, ideologice etc.). Ca dascăli, putem deveni pe nesimțite manipulatori (transmitem elevilor aceleași modele de gândire, de simțire, de valorizare a lucrurilor). Remediul? Să-i învățăm pe elevi să gândească singuri, independent. Să-i învățăm să gândească. Să-i învățăm să învețe. Să-i învățăm să uite, la un moment dat, ceea ce au învățat!

La noi, învățământul a făcut pași mari spre unul de factură persuasivă, incitativă. Curriculumul școlar este flexibil, cu numeroase deschideri pentru particularizări și circumstanțieri. Caracterul manipulator al învățământului s-a dezinstituționalizat (să ne aducem aminte de ceea ce a fost înainte de 1989). Dacă mai există o manipulare, aceasta este de factură reziduală (mentalitatea actorilor implicați în educație) sau de natură metodică (ce ține de instrumentele intrinseci travaliului de predare-învățare).

Construcția identității culturale, individuală sau colectivă, presupune o mare flexibilitate și mobilitate. Sînt numeroase oscilațiile între, pe de o parte, închidere, repliere și rabatere asupra sinelui, acumulări și stocări autarhice și, pe de altă parte, deschidere, debordare spirituală, tatonare a altuia și împlinire prin alții. Cele două stări sînt alternante, contradictorii, dar posibile și de dorit în formarea personalității. Trebuie să observăm că nu numai deschiderea către alteritate trebuie valorizată, ci și închiderea spre sine, coagularea unei integrități culturale reprezintă un pol cu aceeași forță de interes. Centrarea și descentrarea spirituală, asimilarea propriilor referințe valorice, ca și acomodarea cu altele, sînt procese corelative, contradictorii, care sporesc cuprinderea culturală a ființei. E nevoie să trecem de la o viziune statică a deschiderii sau închiderii la o perspectivă dinamică, dialectică, pulsatorie a raportului închidere-deschidere culturală. Importantă nu este deschiderea în sine sau închiderea, luate izolat, ci echilibrul dinamic dintre ele, ca și adecvarea acestui raport la circumstanțe date. Orice închidere spirituală, înțeală ca o formare pentru perimetrul unei culturi, trebuie să conțină în ea, în orice moment, permeabilitatea deschiderii către impulsii din afară. Este obligatoriu însă ca prin această strategie să se păstreze permanent coerența existențială, la nivel individual sau colectiv, nesupralicitînd glisările interculturale. Avem de a face, deci, cu un parcurs ciclic, cu închideri și deschideri spirituale succesive, catalizatoare și îmbogățitoare.

Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic este acea unitate funcțională a universităților din România care asigură formarea inițială și continuă a cadrelor didactice. Deocamdată sîntem la început, ne luptăm cu mentalități și gesticulații învechite (unii cred că dacă ai competențe din punct de vedere academic, ești performant și din punct de vedere pedagogic). Încercăm să impunem ideea că una e să știi ceva într-un anumit domeniu, și alta e să explicitezi didactic ceea ce cunoști. Avem, deci, aceleași probleme ca și colegii noștri pedagogi din Republica Moldova.

Este a treia dată cînd vin în Moldova. În cele două călătorii anterioare am avut unele șocuri (de ordin conceptual – mă refer la terminologia pedagogică, șocul lingvistic – în Chișinău se vorbește preponderent rusește). Șocul cultural actual constă în aceea că... nu am avut nici unul! Sînt plăcut impresionat de ceea ce intenționează și realizează Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Aș putea chiar spune că sînteți un model și pentru organizațiile nonguvernamentale de profil din România, o instituție de calibrul, cu oameni inimoși, bine pregătiți și pionieri în schimbarea paradigmatelor psihopedagogice. Vă felicit pe toți și vă doresc mult succes!

Consemnare: Dana **TERZI**

Eludarea intenționată a adevărilor științifice, care conduce inevitabil spre un învățămînt lacunar, se repercutează asupra întregii societăți. Cum s-ar putea reduce/ evita impactul ocultizării informaționale?

Un învățămînt manipulator nu realizează mai curînd "spălarea creierilor" decît formarea unei personalități deschise? Ce părere aveți despre trecerea de la învățămîntul de tip manipulator la învățămîntul persuasiv ?

Dialectica închidere - deschidere culturală este una foarte complexă. Care credeți că sînt repercusiunile preluării mecanice și fără discernămînt a patternurilor culturale ale altor societăți asupra educației?

Știm că sînteți director al Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic. Ne puteți spune care sînt direcțiile prioritare de activitate ale respectivului departament? Cum se desfășoară demersul didactic în scopul formării continue a profesorilor și studenților?

Deoarece ați vorbit despre "șocul cultural", sîntem curioși să aflăm care a fost pentru Dvs. "marea surpriză" în perioada sejurului în Republica Moldova?

Lumea nu e a cui o străbăte cu piciorul, ci a cui o înțelege cu gândul.

/J. Joubert/

MAPAMOND PEDAGOGIC

BAC-ul în țările Europei

ROMÂNIA: BACALAUREAT – 2000

Examenul de bacalaureat în România se desfășoară potrivit Regulamentului aprobat de Ministerul Educației Naționale. Documentul stipulează principiile de organizare și desfășurare a examenului. Examenul constituie modalitatea esențială de evaluare a sistemului de învățământ liceal, a nivelului de cultură generală și de specialitate atins de absolvenții de liceu. În fiecare an școlar M.E.N. organizează două sesiuni de bacalaureat. Coordonarea pe plan național privind organizarea bacalaureatului este asigurată de Comisia Națională de Bacalaureat, care se constituie anual, în fiecare județ – comisii județene, iar în fiecare liceu se organizează câte o comisie de bacalaureat, coordonată de un președinte numit de M.E.N. prin ordinul ministrului.

Comisiile de bacalaureat din licee se compun, de regulă, din:

- Președinte – cadru didactic universitar de predare, avînd titlul științific de doctor;

- Vicepreședinți – directori sau directori adjuncți, profesori de gradul I;
- Secretar – cadru didactic sau secretar de la alt liceu decît cel în care se desfășoară bacalaureatul;
- Membri – cîte doi profesori de specialitate pentru fiecare obiect de studiu, care provin de la alte licee și, în măsura posibilităților, din altă localitate.

Pentru probele scrise se stabilesc variante de subiecte (probleme) din care se alege, prin tragere la sorți, subiectele probei scrise (inclusiv cele de rezervă). Ele se stabilesc ținîndu-se seama de următoarele criterii: să fie în concordanță cu conținutul programelor, să fie astfel formulate, încît tratarea lor să angajeze cît mai multe posibilități de analiză, de abstractizare și de generalizare a candidaților, stimulînd competențele acestora.

Aproximativ 170 mii de liceeni au participat anul acesta la examenul de bacalaureat. Absolvenții claselor a XII-a au susținut trei probe comune: limba română scris, limba română oral și limba modernă, la care s-a adăugat o probă la alegere, obligatoriu din profilul studiat, alta din aria curriculară corespunzătoare specializării și o a treia probă din altă arie curriculară.

Probele scrise și orale s-au desfășurat în perioada 25 iunie – 7 iulie. Pe 9 iulie se afișează rezultatele parțiale, iar pe 13 – cele finale, în urma examinării eventualelor contestații.

Subiectele pentru probele orale la bacalaureat au fost anunțate în prealabil prin intermediul Internetului. Inspectoratele școlare județene au multiplicat subiectele și le-au transmis în școlile care n-au acces la Internet.

Profesorii examinatori au urmărit coerența argumentelor și corectitudinea răspunsurilor, calitatea

și fluența expunerii. Ambii profesori au avut propriul borderou de lucru. Nota finală acordată este negociată, după ce fiecare examinator a calculat propriul punctaj, în baza criteriilor de evaluare.

Profesorii au constatat, în comparație cu alți ani, o rigoare mai mare în elaborarea subiectelor, adecvate nivelului elevilor: au fost înlăturate subiectele cu un înalt grad de dificultate și s-a pus accent mai mult pe latura formativă. O altă constatare ține de faptul că liceenii sînt preocupați de buna lor pregătire, deoarece media de la acest examen va conta la admitere la facultate.

FRANȚA: BACALAUREAT – 2000

În Franța există trei forme de bacalaureat: general (53% din numărul total de candidați), tehnologic (30%) și profesional (17%).

Pentru a susține examenul de bacalaureat, în acest an s-au înscris aproximativ 644 mii de candidați din peste 3 mii de licee. Spre deosebire de alte țări, Franța are un număr relativ mare (5%) de candidați extrașcolari. În această categorie intră foștii liceeni, care n-au reușit la alte sesiuni, care studiază individual și cei ce nu au posibilitatea să frecventeze școala.

Conform datelor Ministerului Educației Naționale, printre multiplele statistici, înțelnim și curiozități. Cel mai tânăr candidat a fost de 14 ani, iar cel mai în vîrstă – 66 de ani (Astfel se adeverește zicala: “Învățăm toată viața”).

Organizarea și desfășurarea examenului de bacalaureat sînt supravegheate direct de ministerul de resort prin intermediul inspectorilor, el fiind considerat unul important și bucurîndu-se de o atenție deosebită. Chiar dacă subiectele probelor se anunță în luna iunie, pregătirea lor durează aproximativ un an de zile. În Franța examenul de bacalaureat se desfășoară în două trepte. În situația în care, după rezultatele obținute de la probele obligatorii și opționale, candidatul obține media între 8 și 10 (din 20; mai jos de 8 – respins, 10 și mai mare – admis), el are dreptul să se prezinte la a doua etapă, oferindu-i-se încă o șansă de a-și majora media prin susținerea a încă două probe orale. Ele pot fi din cele scrise, alese din prima etapă, cu excepția limbii franceze. Numai cele mai bune note din ambele etape se vor lua în calcul de către comisie (juriu) pentru a fixa media definitivă.

Un alt element specific ar fi valabilitatea notelor (conservarea lor) pentru alte sesiuni timp de cinci ani. Această prevedere din regulament este aplicată, de asemenea, în cazul candidaților cu handicap, celor grav bolnavi sau sportivilor de performanță.

Disciplina se respectă riguros în timpul examenului. Dar dacă vreun candidat este prins în fla-

grant delict, el nu va fi eliminat din sală. Acest lucru are loc doar în cazul în care se depistează substituirea de persoană sau unele nereguli ce afectează buna desfășurare a examenului.

Decizia juriului (comisiei de notare) este definitivă. Nici o modificare nu poate fi introdusă, dacă notarea s-a făcut în conformitate cu instrucțiunile în vigoare. Caracterul suveran al comisiei garantează independența acesteia.

BACALAUREATUL ÎN IRLANDA

Examenul de Bacalaureat în Irlanda (School Leaving Examination) este supravegheat și administrat de Departamentul pentru Examinare și Inspectorate, care conlucrează cu autoritățile liceelor. Probele susținute de elevi vor fi verificate de circa 2800 de examinatori.

Testele sînt concepute de inspectorii departamentului, aceștia fiind asistați la fiecare subiect de specialiști competenți în domeniu (în special, profesori).

Subiectele de examinare variază de la un an la altul, însă formatul foii de examinare rămîne același. Dacă se preconizează modificări esențiale în structura generală a foii de examinare ori sînt introduse schimbări în planul de învățămînt și în programele de studii, departamentul oferă liceelor și examinatorilor mostre ale noului format.

În cazul elevilor care au frecventat școli specializate departamentul este dator să-i ofere liceului detalii suplimentare, verificate de examinatori.

Fiecare centru de examinare are în componența sa un administrator, numit de Departamentul

Educației, care supraveghează desfășurarea probelor. El are mai multe obligațiuni, cum ar fi: distribuirea foilor de examinare, asigurarea corectitudinii procesului de examinare (începutul și sfârșitul probelor în timpul regulamentar, climatul favorabil etc.).

În fiecare an departamentul aduce la cunoștință administrațiilor liceelor regulile de desfășurare a probelor. Înainte de începerea examenelor, elevii sînt familiarizați cu ele, astfel anticipîndu-se eventualele dificultăți.

De obicei, examinatorii-asistenți sînt profesori cu multă experiență în domeniu, dirijați de examinatorii-consultanți, de asemenea, profesori. Procesul este supravegheat integral de un examinator-șef, de regulă, un inspector din departament.

Pentru a asigura corectitudinea în aprecierea elevului, pentru fiecare examinare se pregătește o schemă specială de notare. Fiind mult mai detaliată decît simpla notare a elevilor, ea permite aprecierea fiecărui răspuns în parte, dar și eventuale variante de răspuns.

Schema de apreciere este concepută de o echipă de examinatori care discută riguros subiectele și își prezintă argumentele în fața organizațiilor de profesori sau a altor persoane interesate. Ulterior, sistemele de examinare a fiecărui subiect sînt publicate de departament.

Întreg procesul este monitorizat de examinatorul-șef și de examinatorii-consultanți. În cazuri

particulare, pe parcursul desfășurării procesului de notare a elevilor, examinatorii propun unele lucrări pentru o verificare suplimentară. De asemenea, se efectuează statistici ale reușitelor elevilor, în scopul asigurării monitoring-ului curent al procesului de apreciere.

Elevii cu handicap sînt acceptați la examene, dar este necesar să se efectueze în prealabil anumite aranjamente. Departamentul are obligația să le ofere liceelor detalii privind examinarea unor astfel de copii ori să organizeze un comitet special. De asemenea, se elaborează un regulament și pentru elevii care au avut vreun accident înaintea sau în perioada examenelor. Oricum, departamentul trebuie să monitorizeze atent procesul de testare, ca acesta să fie echitabil și onest.

După ce examinatorul a completat actul de apreciere a lucrării elevului și a efectuat toate verificările necesare, datele vor fi înscrise într-un tabel general. Documentele de acest fel se transmit la secția de examinare, unde corectitudinea lor este verificată minuțios.

Notele generale ale elevilor pentru fiecare component al subiectului (oral, auditiv, practic etc.) se introduc într-un program special pe calculator, ca apoi, pentru a se evita erorile, datele să fie verificate încă o dată, de un alt operator.

Inițial, liceul și elevul nu primesc decît formularul prealabil al examinării: o copie pentru fiecare elev și una care se va păstra în liceu.

În săptămîna imediat următoare analizei rezultatelor, departamentul remite liceelor un act, numit "linie ajutătoare". În fiecare an Consiliul Național al Părinților, de asemenea, emite un astfel de act, foarte util pentru elevi și părinți. "Linia ajutătoare" oferă sfaturi și directive privind susținerea examenelor.

Cînd departamentul are rezultate finale certe, atunci un administrator numit din oficiu organizează întâlniri cu elevii, la care autoritățile liceelor nu asistă. În cadrul acestora se discută dorințele și oportunitățile liceenilor pentru continuarea studiilor în instituțiile de învățămînt superior.

Traducere și adaptare: Dan **BOGDEA**

Oleg BURSUC

Pregătirea managerilor școlari în S.U.A.

nagerii din sistemul educațional al S.U.A. au nevoie de o excelență pregătire - atât în plan teoretic, cât și în cel al abilităților de conducere practică și de realizare a unei colaborări interpersonale eficiente. Acest deziderat este implementat printr-un cuprinzător program de pregătire inițială și continuă a managerilor din sistemul educațional al S.U.A.

I. ELEMENTE GENERALE

Actualmente, sistemele educaționale din spațiul postsocialist se află într-un amplu proces de reformare. În acest context, devine tot mai accentuată aspirația de a analiza situația în domeniu pe plan mondial, apoi de a racorda realizările respective la specificul local.

În continuare vom încerca să expunem anumite informații referitoare la procesele de pregătire inițială și continuă a managerilor din sistemul educațional al S.U.A., informații care au fost selectate și structurate în cadrul unei cercetări postdoctorat la Columbia University din New York.

Politica educațională a S.U.A. este o reflectare fidelă a *sistemului democratic* al acestei țări. Educația în S.U.A. este organizată, guvernată și oferită în conformitate cu anumite principii, cele mai importante dintre ele fiind următoarele:

- Sistemul educațional al S.U.A. este unul descentralizat care garantează promovarea principiilor democratice la toate nivelurile de activitate educațională. Împuternicirile guvernării sînt împărțite rațional pe niveluri: național, statal, local și instituțional.
- Statul asigură dreptul instituțiilor educaționale la *gestionarea propriilor resurse* materiale și financiare.
- Managerii din sistemul educațional al S.U.A. au prerogative destul de mari în procesul de dirijare a instituției, dar sînt totuși limitați de legislație în ceea ce privește raportul cu structurile ierarhice superioare. De asemenea, există anumite restricții și responsabilități în domeniul relațiilor cu subalternii.

Este încurajat *caracterul pragmatic* al educației.

Deși pare surprinzător, prin diversitatea multiplelor forme organizaționale, sistemul educațional al S.U.A. exclude totuși *orice posibilitate de anarhism sau dezorganizare*.

Pentru a face față imperativelor timpului, ma-

II. PREGĂTIREA INIȚIALĂ A MANAGERILOR

Pregătirea inițială a managerilor pentru sistemul educațional se efectuează în cadrul universităților cu profil pedagogic. Una din cele mai prestigioase instituții de acest gen din lume este considerată Columbia University din New York. În 1898, Teachers College devine o instituție *afiliată la Columbia University*, dar își păstrează statutul de școală independentă din punct de vedere financiar, cu un grad avansat de autonomie administrativă.

Actualmente, *Teachers College, Columbia University*, este o instituție specializată numai în instruirea aspiranților la titlurile de master sau de doctor în științe. În anul de studii 1999 - 2000 numărul acestora era de aproximativ 5000. În fiecare semestru, instituția asigură condiții pentru desfășurarea unui anumit volum de cercetări postdoctorat efectuate de persoane din diferite state ale lumii. De asemenea, aici ei au posibilitatea de a utiliza resursele instituției pentru a-și finaliza tezele.

În anii 1996, 1997, 1998 Teachers College s-a clasat pe *prima poziție în ierarhia celor mai performante instituții educaționale* din S.U.A.; în 1999 Teachers College este pe locul al doilea după Harvard University.

Ca și în alte instituții educaționale, la Teachers College se acordă o mare atenție procesului de orientare în problemele de carieră a studenților (inclusiv, a viitorilor manageri din sistemul educațional). Career Service Center preia de la oficiul de admitere baza de date referitoare la studenți, acestea fiind îmbinate cu informațiile oferite de secretariatele departamentelor, astfel constituindu-se o nouă bază de date despre proiectata carieră a studenților. La rîndul lor, ei au acces la serviciul respectiv, formulînd opțiuni pentru a-și găsi un anumit loc de lucru, preferențial, după absolvirea universității. Centrul transmite informațiile despre studenții instituției respective la diferite centre de angajare și la districtele

locale din domeniul educației. Acestea, la rîndul lor, analizează candidaturile prezentate și selectează cadrele care corespund cel mai bine necesităților locale: informația referitoare la posibilitatea de angajare este direcționată spre Career Service Center și prezentată în mod individual fiecărui aspirant la un post didactic sau managerial. Dacă vreunul dintre ei nu acceptă oferta, atunci sus-numitul centru va căuta alte variante acceptabile. Suplimentar, în cadrul lui se organizează training-uri de angajare în serviciu.

Departamentul Organizare și Leadership *Teachers College, Columbia University* și-a asumat misiunea de a educa, a antrena, a oferi consultanță, a presta servicii specializate actualilor și viitorilor lideri, administratori, cercetători, educatori, politicieni din întreaga lume. În acest context, sînt organizate în permanență diverse workshop-uri pentru managerii din sistemul educațional din arealul metropolitan New York. De asemenea, departamentul oferă servicii și consultanță aspiranților la posturi administrative din domeniile educațional și cel al ocrotirii sănătății.

În continuare vom prezenta o informație referitoare la elementele strategice comune în tehnologiile didactice aplicate în procesul de pregătire inițială a viitorilor manageri din sistemul educațional la Teachers College, Columbia University.

- În momentul înscrierii la cursul respectiv, studenților li se distribuie proiectul de activitate pe semestru, cu indicarea obiectivelor cursului, temelor ce vor fi analizate la fiecare lecție, strategiilor didactice ce vor fi aplicate, sarcinilor pe care trebuie să le îndeplinească studentul, criteriilor de evaluare; lor li se comunică parola pentru rețeaua electronică a universității, așa încît să poată accesa pagina web ce conține informații ample referitoare la cursul dat.

- Studenții pregătesc acasă materialul teoretic pentru lecția ulterioară conform indicațiilor bibliografice expuse de profesor în proiectul cursului. Suplimentar, se elaborează - fie în mod individual, fie în mod colectiv - anumite rapoarte, fișe, eseuri referitoare la materialul teoretic care va fi abordat în cadrul lecțiilor sau privitoare la studiul de caz ce va fi analizat.

- În faza inițială a lecției, se lucrează în echipă, trecîndu-se în revistă conceptele fundamentale ale teoriei examinate, elucidîndu-se unele momente contradictorii în prezentarea diverselor teorii, profesorul expunînd unele elemente particulare sau complementare comentariilor studenților.

- În continuare, grupa se divide în echipe a cîte 4 - 5 persoane, fiecare numînd un lider responsabil de facilitarea activității în echipă. La fiecare lecție liderii echipelor se schimbă prin rotație. În timpul orelor studenții analizează în cadrul echipelor fișele personale elaborate de fiecare membru, discută asupra problemei date, studiază literatură teoretică pentru a afla noi posibilități de soluționare a problemei, îl consultă, dacă e necesar, pe profesor. Sub conducerea liderului de echipă, se va trece la elaborarea fișei comune și

la schițarea unui raport asupra problemei respective, cu indicarea concretă și mai detaliată a activităților ce ar trebui să fie efectuate pentru a se găsi soluțiile pertinente. Membrii echipei se vor întruni în afara orelor de curs (sau vor colabora prin Internet) pentru a redacta proiectul. La lecția următoare acesta va fi prezentat profesorului, pentru evaluare. *Evaluarea este strict confidențială.* În cadrul respectivelor activități studenților li se dezvoltă astfel de calități de lider cum ar fi: deprinderi de a analiza din diverse puncte de vedere aceeași situație, de a fi tolerant și politicoși în raport cu partenerii săi de activitate, de a conduce ședințele, de a găsi soluții optime pentru diverse situații și de a lua decizii ținînd cont de metodele didactice, de a motiva și de a stimula activitatea creativă a colegilor.

- În anumite etape ale cursurilor, studenților li se solicită să se adune în echipe și să inițieze *cercetări didactice în instituții educaționale* (pentru fiecare curs - cîte o investigație în diferite instituții educaționale). Studenții fie că vor selecta date referitoare la problemele de organizare a instituțiilor educaționale, vor stabili elementele principale, precum și cele discutabile ale unei astfel de organizări, vor formula ipoteze cu privire la modernizarea organizației (pentru cursul condus de profesorul M. Orr), fie că vor sintetiza date referitoare la toate componentele activității, desfășurată într-o anumită instituție, și vor elabora un proiect de modernizare a acesteia, fie că vor examina cel puțin o zi de lucru a directorului unei instituții educaționale (pentru cursul condus de profesorul C. Richards) sau vor contura un design al instituției respective conform unor criterii stabilite anterior, propunînd în continuare un nou design, conform recomandărilor teoretice analizate în cadrul lecțiilor sau selectate din literatura de specialitate (pentru cursul condus de profesorul F. Smith). Fiecare echipă elaborează un raport final cu privire la respectiva cercetare, acesta fiind redactat și prezentat în fața colegilor la ultimele lecții din semestru. Fiecare echipă este evaluată de colegi în conformitate cu criteriile stabilite în proiectul cursului. Raportul constituie și un element de estimare confidențială din partea profesorului. În cadrul acestor activități, viitorilor manageri li se dezvoltă abilitățile de utilizare a metodologiei de cercetare științifică în cadrul sistemului educațional (înaintarea ipotezelor, proiectarea activităților de cercetare, utilizarea diverselor metode de investigare, acumularea, prelucrarea și interpretarea datelor, elaborarea concluziilor, diseminarea rezultatelor), de delegare a responsabilităților în cadrul activităților colective, de colaborare profesională între diferiți agenți ai sistemului educațional, de elaborare și prezentare a rapoartelor oficiale despre anumite componente ale realității educaționale, de evaluare și autoevaluare a activităților cu un pronunțat caracter managerial.

- La ultima lecție, viitorilor manageri li se propune să completeze o fișă de evaluare a activității didactice a

profesorului.

REALITATEA EDUCAȚIONALĂ

La Teachers College, viitorii manageri care aspiră la titlul de master al științelor educației trebuie să audieze 60 de cursuri, iar aspiranții la titlul de doctor în științele educației să frecventeze 90 de asemenea cursuri (30 suplimentar la cele audiate pentru titlul de master). După părerea noastră, acestea pot servi ca un argument pentru afirmația că viitorii manageri din sistemul educațional al S.U.A. acumulează un impunător arsenal de cunoștințe teoretice și practice chiar în faza de pregătire inițială.

În Republica Moldova nu există nici instituții și nici cursuri specializate de instruire a viitorilor manageri în această primă etapă de pregătire a cadrelor didactice.

III. RECRUTAREA MANAGERILOR

Conducerea instituțiilor educaționale este o componentă extrem de importantă a politicii la toate nivelurile administrative. Oficialitățile ierarhic superioare formulează *exigențe avansate pentru aspiranții: la posturi manageriale în educație*. În același timp, lor li se oferă excelente *condiții de pregătire* pentru participare la concurs. Ca și alte aspecte ale realității americane, procesul de pregătire a managerilor pentru sistemul educațional este diversificat mult prin proiectele de perfecționare în cadrul instituțiilor educaționale sau în cadrul asociațiilor naționale. Într-un sistem descentralizat, cum este Sistemul Educațional al S.U.A., rolul *asociațiilor naționale* devine foarte important. Asociațiile naționale, de obicei, sînt organizații care reprezintă *interesele membrilor săi și le oferă acestora diverse asistențe*. Deși asociațiile se constituie în special pe structuri neguvernamentale, totuși ele exercită o mare *influență în elaborarea politicii educaționale* la toate nivelurile de guvernare.

Structurile menționate anterior desfășoară o largă activitate de recrutare a viitorilor manageri din sistemul educațional. Acest procedeu este inițiat printr-o intensă campanie publicitară în cadrul căreia sînt puse în evidență prioritățile exercitării anumitor funcții administrative (avantaje financiare, posibilități de realizare profesională și personală etc.), modalitățile de participare la concurs pentru ocuparea pozițiilor respective (în S.U.A. absolut toate posturile din sistemul educațional sînt obținute numai prin concurs!!!), serviciile pe care le acordă aspiranților la posturile vacante asociația sau instituția. Materialele publicitare sînt difuzate în instituțiile educaționale. De asemenea, acestea sînt distribuite parțial și participanților la diverse activități educaționale sau sociale. Fiecare structură desfășoară o activitate publicitară și prin intermediul rețelei Internet. Doritorilor de a se încadra în competiția de participare la astfel de concursuri li se oferă condiții de pregătire intensivă în domeniile științelor educației, legislativ, financiar și administrării publice. Suplimentar, sînt organizate training-uri de completare a

documentației care va fi prezentată pentru participarea la concurs (în fișe speciale concursanților li se solicită să-și expună concepțiile referitoare la: perceperea, în viziune proprie, a procesului de conducere la nivelul managerial pretins; stabilirea unor relații stimulative pentru colectivele subordonate; procedeele de alegere a unor raporturi optime cu nivelurile ierarhic superioare; concepții personale despre procesul de dirijare și eficientizare a bugetului instituției; cele mai incitante provocări în domeniul modernizării instituției; modalități de evaluare a activității instituției și de demarare a unor activități compensatorii care ar avea ca efect desăvîrșirea activității instituției etc.). Participanții la aceste proiecte de reciclare acoperă toate cheltuielile pentru instruire pe cont propriu. La absolvirea cursurilor, acestora li se înmînează un certificat corespunzător care este apreciat de comisiile de concurs pentru ocuparea posturilor manageriale. Dacă aspirantul a fost selectat pentru un post administrativ, atunci sporul la salariu în noua sa funcție va fi semnificativ și va acoperi considerabil cheltuielile pentru cursuri.

Pentru a evita utilizarea unui stil deosebit de cel exozitiv, ne vom abține de la comentarii referitoare la procesul de recrutare și la cel de angajare prin concurs a managerilor din sistemul educațional în spațiul care, din punct de vedere politic, se numește Republica Moldova.

IV. PREGĂTIREA CONTINUĂ A MANAGERILOR

În S.U.A. sînt create diverse structuri care au ca scop *furnizarea operativă a resurselor de dezvoltare profesională* către managerii din instituțiile educaționale, astfel ca respectivii să devină agenți eficienți ai modernizării și colaboratori activi în procesul de restructurare a instituțiilor educaționale. Unele din structurile respective promovează politici de organizare a conferințelor, a diverselor întruniri metodice, training-uri, a proiectelor de reciclare și perfecționare a managerilor. Altele se ocupă de protecția drepturilor pe care le au componenții categoriei date de funcționari și de promovarea intereselor acestora în raport cu diverse structuri administrative și politice. Asociațiile creează condiții optime pentru realizarea unui eficient schimb de experiență pe plan național și internațional. Activitatea editorială este o componentă fructuoasă a asociațiilor sus-numite – atît la nivel de titluri, cît și la cel de tiraj. Într-o anumită proporție, literatura didactică este distribuită gratuit instituțiilor educaționale. Unele titluri editoriale sînt oferite în *mod gratuit oricărei persoane* aflate în S.U.A.; cea din altă țară le poate solicita, achitînd doar costul serviciilor poștale.

În Republica Moldova, astfel de servicii de dezvoltare profesională a managerilor educației sînt oferite de Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Universitatea "Ion Creangă", Institutul de Științe ale Educației. După părerea noastră, trebuie salutat faptul că în cadrul stagiilor la Centrul Educațional PRO DIDACTICA se

tinde spre promovarea unui model occidental de perfecționare, atât la nivel de conținut, cât și (mai ales) la nivel de tehnologii didactice aplicate.

V. CONDIȚII CE FACILITEAZĂ ACTIVITATEA MANAGERILOR

În S.U.A., *știința didactică* fundamentală are misiunea de a genera performante recomandări teoretice pentru realizarea unei educații eficiente într-o societate global competitivă. Toate informațiile referitoare la realizările științifice pe plan educațional sînt puse rapid la dispoziția managerilor din sistem. Aceștia au mari posibilități de a selecta recomandările favorabile și de a iniția anumite activități de modernizare a instituțiilor sau domeniilor subordonate.

Condițiile democratice au creat premise benefice de apariție a unei impresionante varietăți de organizare a cercetărilor respective. Ca și în alte țări, *centrele primare de cercetare didactică* se constituie în jurul universităților de profil. De exemplu, la Teachers College, Columbia University, fiecare profesor este încadrat și într-un program (sau mai multe) de cercetare didactică. Suplimentar, în instituția respectivă activează 30 de centre de investigații didactice, care au un anumit grad de autonomie.

Departamentul pentru Educație dispune de mai multe centre de cercetare, dintre care poate fi evidențiat *Office of Educational Research and Improvement*; <http://165.224.220.67/pubs/AchGoal5/oeri.html> care pune la dispoziția celor interesați o gamă de materiale referitoare la investigațiile efectuate, precum și oferă gratuit anumite titluri de carte didactică.

Asociațiile educaționale își creează și ele *centre de cercetare* proprii. Un șir de asociații nonguvernamentale doresc să investească în remedierea calității educației și, în acest context, își organizează propriile centre de cercetare. De exemplu, în 1991 liderii din business au fondat asociația *New American School* care, actualmente, este considerată drept una dintre *cele mai solide și apreciate* organizații în domeniul reformării educației. Asociația oferă granturi pentru cercetări în domeniul organizării școlare, apoi selectează prin concurs școli în care se experimentează noile realizări teoretice. În următoarea etapă se selectează un alt șir de școli în care se vor implementa modelele de organizare elaborate. În toate fazele asociația își asumă responsabilitatea pentru reciclarea personalului managerial și celui didactic.

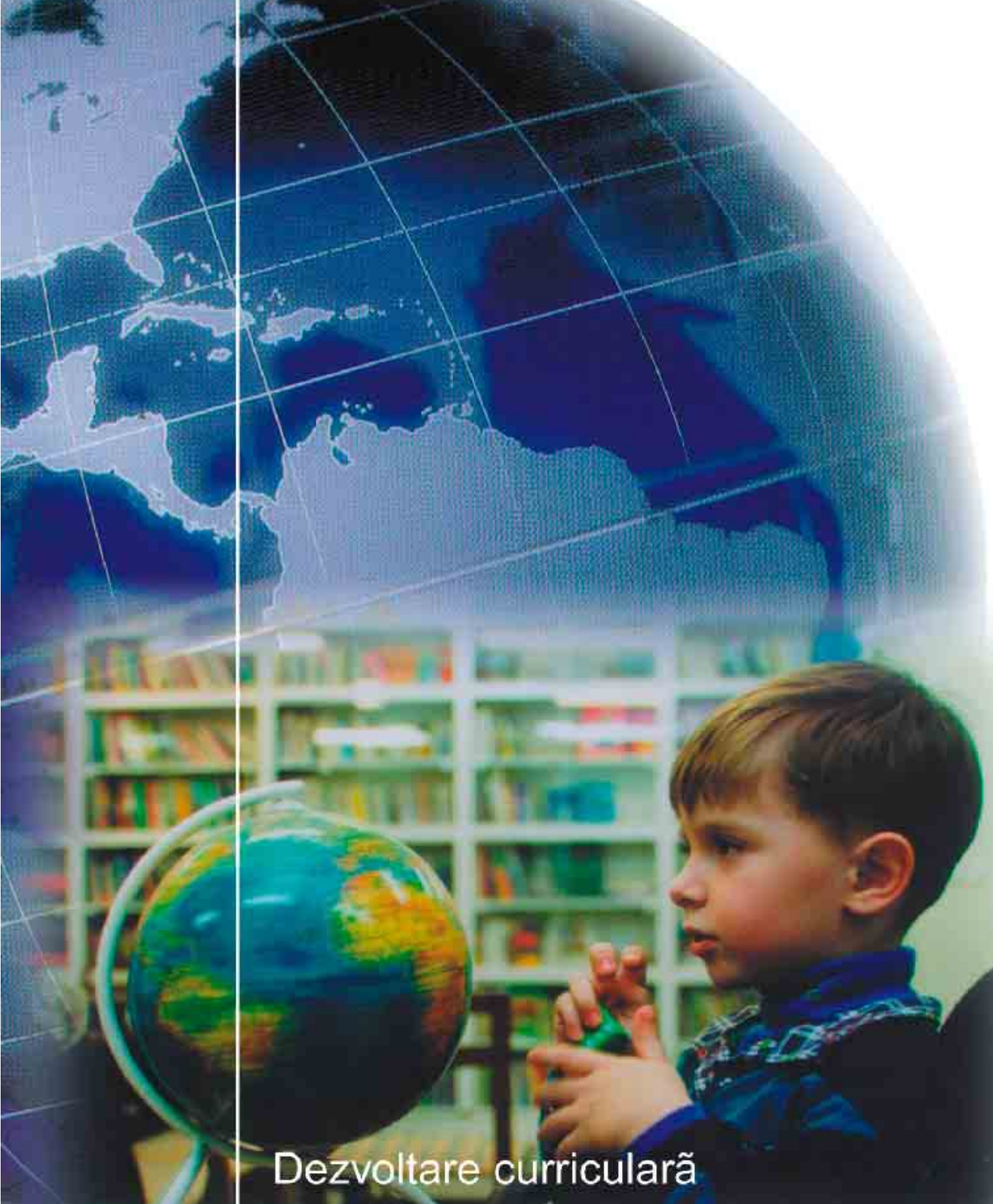
Asociația *School Technology Management* este specializată în *elaborarea tehnologiilor de conducere* a instituțiilor educaționale, utilizînd sisteme computerizate. Aceste tehnologii nu numai că

eficientizează activitatea managerilor și a cadrelor didactice, ci și au un impact substanțial în rezolvarea problemelor legate de securitate. Fiecărui cadru didactic și fiecărui student i se elaborează carduri magnetice individuale care oferă accesul în respectiva instituție de învățămînt, astfel excluzîndu-se pătrunderea persoanelor intruse în aceste instituții. Prin intermediul cardurilor, studenții și cadrele didactice au acces la bibliotecă, cantină, centru de computere, aparate de multiplicat, săli de sport. Toate evidențele statistice (frecvența, reușita, repartizarea sarcinilor etc.) sînt sintetizate cu ajutorul sistemului computerizat. În orice moment poate fi obținută informația referitoare la oricare student sau cadru didactic. Profesorii dispun de baza de date a discipolilor săi și, în caz de necesitate (boală, probleme personale, condiții climaterice nefavorabile etc.), pot să organizeze instruirea la distanță a acestora. Uneori elevii transmit profesorilor prin Internet probe de evaluare. Asociația asigură realizarea programelor de reciclare a personalului didactic.

Toate cercetările didactice sînt bazate pe un solid suport statistic. Furnizorul principal de informații statistice este Departamentul pentru Educație prin *National Center for Education Statistics*.

Probleme ce țin de modernizarea sistemului educațional sînt abordate deseori în *mass-media* din S.U.A. care, într-adevăr, reprezintă o forță în stat. Practic, fiecare post TV sau de radio are în programul său zilnic emisiuni despre situația din sistemul educațional. Presa scrisă oferă și ea spații considerabile problemelor educaționale. Nu sînt rare nici articolele de critică dură referitoare la anumite componente ale realității educaționale americane. Deseori anume aceste critici constituie, într-o anumită măsură, forța motrice a soluționării problemelor – atât din domeniul educațional, cât și din cel socio-cultural.

Este cert faptul că, în situația noastră, nu pot fi create condiții de activitate similare cu cele de care dispun managerii din S.U.A. Însă unele elemente strategice, cum ar fi: pregătirea inițială a managerilor pentru sistemul educațional în cadrul universităților, realizarea unei diversități în reciclarea și pregătirea continuă a cadrelor manageriale, stabilirea procedurilor de concurs profesional pentru ocuparea posturilor manageriale, realizarea unui eficient schimb de experiență între managerii diverselor niveluri administrative etc. nu necesită cheltuieli considerabile și sînt ușor de realizat. Efectele benefice ale unor astfel de modernizări, după părerea noastră, ar accelera procesul de reformare a sistemului nostru educațional în ansamblu.

Dezvoltare curriculară

Învățare prin descoperire

Tehnologii informaționale

Învățătura la om e comoara,
iar munca - cheia ei.
Păzește bine cheia, ca să
nu pierzi comoara.

/proverb românesc/

EX CATHEDRA

IMPLEMENTAREA CURRICULUMULUI DE LICEU: REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

Pe 22 iunie 2000 la C.E. PRO DIDACTICA s-a organizat o masă rotundă cu tema *Curriculumul Național de Liceu: concluzii după un an de implementare* la care au participat reprezentanți ai M.E.Ș., formatori, elaboratori de curriculum, inspectori din județe, profesori.

Au fost propuse următoarele obiective:

- evaluarea demersului didactic realizat în baza curriculumului în anul de studii 1999-2000;
- evaluarea impactului curriculumului;
- propuneri pentru o mai bună implementare a lui în anul următor de studii.

Discuțiile s-au axat pe problemele de bază inerente oricărei schimbări. Curriculumul, introdus la sfârșitul lui octombrie 1999, a pus profesorilor următoarea problemă: asigurarea unor obiective de referință la conținuturile și activitățile de învățare adecvate, lucru ce a necesitat schimbarea planificărilor de lungă durată.

Aplicarea curriculumului a impus cunoașterea de către profesor a unui sistem de obiective educaționale și a tehnologiilor necesare pentru realizarea lor. Lipsa unui ghid metodologic de implementare a făcut dificilă corelarea sarcinilor de învățare cu obiectivele de operaționalizare, a obiectivelor de evaluare cu conținutul probelor de evaluare.

În condiția în care profesorul găsea sursele necesare pentru selectarea conținuturilor la studierea blocurilor mari (lucru, de altfel, foarte dificil în realitatea noastră școlară), elevii, principalii beneficiari, au întâmpinat anumite greutăți: manualele existente nici pe departe nu corespund curriculumului la unele discipline (istoria românilor, istoria universală, literatura română, chimia, geografia ș.a.). Profesorii au acceptat

schimbarea, dar este nevoie de timp și pentru elevi, și pentru cadrele didactice. A-l intriga pe copil să caute, să investigheze independent e mult prea dificil atunci când el nu are literatura care i se propune pentru studiu.

Pe parcurs, participanții la discuție au formulat propuneri ce țin de îmbunătățirea condițiilor implementării Curriculumului de Liceu:

- pregătirea continuă a cadrelor didactice antrenate în învățământul liceal în materie de psihopedagogie și metodologie curriculară (obiectiv-conținut-metodologie-evaluare) și la implicarea comunității în implementarea curriculumului în învățământul liceal;
- elaborarea la nivel de M.E.Ș. a unor parametri de monitorizare sistemică a procesului de implementare a curriculumului;
- acordarea atenției din partea statului ar stimula acest proces, astfel reformele în învățământ nu vor fi doar formale; reușita inovațiilor depinde de schimbarea mentalității celor care le implementează;
- traducerea sau elaborarea curriculumurilor, manualelor și a ghidurilor pentru liceele alingve;
- implementarea Curriculumului de Liceu să se facă după introducerea celui de gimnaziu, pentru o mai bună pregătire a elevilor;
- revederea aspectului cantitativ al curriculumurilor în raport cu noile planuri de învățământ;
- delimitarea clară a conținuturilor profilurilor real și umanist;
- orice schimbare solicită logică și continuitate.

Introducerea Curriculumului de Liceu s-a realizat cu sprijinul nemijlocit al C.E. PRO DIDACTICA, iar contribuția lui, în acest sens, s-a concretizat prin următoarele măsuri:

- A asigurat expertiza, editarea și distribuirea *Ghidului metodologic* la fiecare arie curriculară;
- A organizat două întruniri cu directorii de licee din municipiul Chișinău (de stat și private), la care s-au oferit recomandări practice de implementare a curriculumului;
- A găzduit întrunirea șefilor direcțiilor județene de învățământ, tineret și sport la care s-a lansat curriculumul și s-a organizat modulul de training "Arta

dirijării”, în vederea inițierii managerilor în aspectele ce țin de inovațiile curriculare;

- Cursurile de perfecționare, din această perspectivă, au fost audiate de 350 profesori de liceu;
- S-a anunțat concursul de burse “Educație pentru o societate deschisă” pentru profesorii de liceu de la sate, care vor fi încadrați în module similare de cursuri;
- Membrii echipei mobile de formatori din cadrul Centrului au pregătit un modul de 20 de ore de training; inspectorii și metodiștii din toate județele, pe parcursul lunii iunie, au fost implicați într-o activitate pe teren în cadrul căreia s-a urmărit formarea abilităților de implementare a curriculumului;

Schimbarea provocată de curriculum a demarat.

Diverse blocaje sînt inerente; numeroase probleme au apărut, în principal, din lipsa unui plan unic de monitorizare a implementării din partea Ministerului Edu-

cației și Științei. În anul următor de studii sperăm la o îmbunătățire substanțială a stării de lucruri. Argumentarea pronosticului se datorează atât experienței acumulate în anul de debut, cît și activităților întreprinse de C.E. PRO DIDACTICA, de D.J.Î.T.S., și de toți cei implicați în acest proces.

Ghidurile metodologice de implementare a Curriculumului de Liceu.

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

La o aniversare

Curriculumul de Liceu a împlinit un an. Cu această ocazie, factori de decizie de la M.E.Ș., conceptori de curriculum și formatori pentru curriculum, inspectori județeni și profesori de liceu – “părinții” și “dădacele” Curriculumului de Liceu – s-au adunat la Centrul Educațional PRO DIDACTICA, la o “masă rotundă”, ca să se bucure de primii pași ai “progeniturii” lor și să-i corecteze, să-i îmbunătățească, eventual, condițiile de dezvoltare.

Factorul ministerial de decizie, reprezentat de dl Vladimir Guțu, șef al Departamentului Învățămînt Preșcolar Primar și Secundar General, în contextul unui tablou cu trăsături de imoralitate profesională și profesională la examenele de BAC din anul acesta, a menționat că literatura este cea mai responsabilă disciplină școlară de comportamentele negative din societate și că atenția cea mai mare urmează a fi acordată anulării treptate a necorespondenței între obiectivele curriculare și tehnologiile educaționale aplicate. Principalii responsabili de acest fenomen, a menționat autocritic dl Vladimir Guțu, sînt M.E.Ș. și I.Ș.E. (Ministerul Educației și Științei și Institutul de Științe ale Educației), care “n-au monitorizat ce se întîmplă cu elevii care lucrează cu curriculumul nostru”.

Cea mai mare parte a timpului “consumat” a revenit – așa era firesc să fie – directorilor adjuncți ai D.G.J.Î.T.S., șefilor cabinetelor metodice, directorilor de licee care, precum s-a constatat din sintezele prezentate, n-au așteptat o decizie specială în acest

sens, ci au suplimentat procesul de predare a *curricula de liceu*, elaborate cu sprijinul financiar și logistic integral al C.E. PRO DIDACTICA, cu acțiuni de monitorizare a acestora, riguros proiectate și planificate.

Toți vorbitorii au apreciat pozitiv valoarea documentului – *Curricula de liceu* –, au asigurat asistența că profesorii îl acceptă ca pe cel mai important factor de reformare a învățămîntului în Republica Moldova, au făcut propuneri de perfecționare a documentului și a modalității de implementare, au exprimat unanim părerea că un curriculum disciplinar își poate valorifica eficiența înscrisă de conceptorii de curriculum cu condiția să fie complementat oportun de un set de materiale didactice și tehnologice și de pregătirea în masă a profesorilor pentru activitatea cu acest nou și complex instrument de lucru în educație și învățămînt.

Factorul extracurricular cel mai important, decisiv pentru o implementare eficientă a *curricula*

Vlad PĂSLARU

Dialog direct...

Pun rubrica „Dialog direct” revista noastră într-o poziție specială și stabilim o contact permanent, arată pe sinceritate, cu critici și idei noi, ca o finalitate, ar știe că un contact permanent, arată pe sinceritate, cu critici și idei noi, ca o finalitate, ar știe că un contact permanent, arată pe sinceritate, cu critici și idei noi, ca o finalitate.

Tamara PONOMARI
profesoară de limbă română, Chișinău

1. Cred că în conținutul unei reviste psihopedagogice trebuie să fie incluse atât analize teoretice ale fenomenului educațional, cât și metode și tehnici didactice din experiența formatorilor. Deși fiecare pedagog are stilul său și „găselnițele” sale, totuși, el poate folosi metodele recomandate în eventualele lecții-model, ca un punct de reper pentru proiectele personale.
2. Desigur, mesajul unei publicații pedagogice trebuie să fie adresat tuturor celor implicați în procesul de educație, pentru că numai într-o echipă unită se pot obține rezultate bune. Sperăm că această revistă va fi accesibilă fiecărui manager și profesor, iar prin intermediul lor și fiecărui educabil.
3. O revistă psihopedagogică nu trebuie să publice articole foarte teoretizate și sofisticate.
4. Într-un plai mult aspectul grafic al numărului inaugural, sînt interesante și rubricile, dar, în special, maximele din deschiderea lor. Cred că ai fost selectate foarte reușit. Consider că pentru mulți profesori, care din diferite motive s-au implicat mai puțin în inovațiile pedagogice curente, este destul de utilă rubrica „Dicționar”. Referitor la costul revistei: acesta trebuie să fie rezonabil, adică între 5 și 10 lei. Ideea unui abonament este binevenită: în funcție de periodicitate (lunar, bimensual...), prețul lui poate varia de la 60 la 100 de lei. Sînt convinsă că mulțimității vor dori să aboneze această revistă.
5. Divertismentul și umorul nu trebuie să lipsească de pe paginile unei publicații, deși nu cred că lor li se poate rezerva mai mult de 5-10% din volumul ei. În ceea ce privește reclama... Sînt de acord că este necesară, însă aș vrea să nu fie prezentată ca prețutindem, ci să se tipărească doar informația ca o ține de literatură de specialitate sau alte momente interesante referitoare la procesul educațional - spre exemplu, popularizarea a unor instituții de învățămînt. Dar și aceste texte să se redacteze într-un stil lapidar, pentru că sînt și alte lucruri interesante și necesare, pe care le așteaptă mulți pedagogi. La rubrica de divertisment ar fi necesară publicarea unor scenarii ale activităților extrașcolare: TVC-uri, concursuri etc.

Ana COJOCARU
învățătoare, Chișinău

1. A fi abordarea în complex a pregătirii și desfășurării demersului educațional, pornind de la analize teoretico-practice, cât și sugestii constructive de realizare a obiectivelor de referință.
2. Mesajele publicate în revistă trebuie să fie adresate tuturor factorilor implicați în organizarea activităților cu caracter educațional, pornind de la interesele educabililor și ale părinților, precum și de la cele ale cadrelor didactice, ale managerilor școlari.
3. În revistă nu se cuvine inserarea unor articole tendențioase.
4. La începutul fiecărui articol ar fi bine să se scrie un scurt *curriculum vitae* al autorilor. Revista trebuie comercializată la un preț accesibil.
5. În paginile revistei dorim să fie reflectate:
 - seminariile organizate de C.E. PRO DIDACTICA, dialogul cu formatori, cadre didactice, elevi, părinți, reprezentanți ai ONG-urilor, ai administrației publice locale etc;
 - rutări editoriale;
 - aspecte din experiența profesorilor și managerilor din alte state, în special din România, despre mersul reformei educaționale;
 - puncte de vedere diferite, dezbateri asupra unor teme controversate;
 - pagini din istoria psihopedagogiei și informații despre personalitățile marcante din acest domeniu.

În cadrul aceleiași rubrici, v-am invitat să participați și la un concurs, îndemnându-vă să comentați imaginea cu mamașă în fața unui calculator, deci să răspundeți la întrebarea „La ce o fi gîndind această mamașă?”

Cîștigătorii primei etape sînt:

- Tamara Andrei, învățătoare, mun. Chișinău (premiul III),
- Vlăda Cerbușcă, 11 ani, mun. Chișinău (premiul II),
- Ion Bormaz, 16 ani, mun. Chișinău (premiul I), cu următorul răspuns:

„Hm! Au ajuns oamenii să depindă de această jucărie. Dacă se defectează, nu circulă transportul și dispar banii din bancă... și... Dar de ce m-ar deranja pe mine, dacă am doar de cîștigat, cînd nu vine profesorul la școală, pentru că nu are bani și nu merge transportul public... Ah! Aoleu! Mă strigă mama, trebuie să merg la școală...”

„Hm! Dar cît va mai funcționa această jucărie?”

Învăgătorii nominalizați sînt așteptați la redacție pentru a-și mîna premiile. Pentru etapa a doua vă propunem următoarea condiție: reprezentați grafic (caricatură, desen etc.) sau în formă scrisă (epigramă, nuvelete etc.) o zi de 1 septembrie, care v-a rămas în memorie „gînd” vreunui ghinion.

Așteptăm răspunsurile Dvs

„Ghinionul de 1 septembrie...”

de liceu, îl constituie, în opinia mai multor vorbitori, dirijarea (managementul) acțiunilor de implementare, de dezvoltare profesională specială a cadrelor didactice și de suplimentare a *curricula* cu materialele necesare bunei desfășurări a procesului educațional. Or, tocmai acest factor s-a dovedit a fi cel mai slab (potrivit dnei Eliza Cosovan, Edineț). Ar fi necesară chiar o pregătire managerială specială a diriguitorilor naționali și județeni pentru implementarea *curricula*, căci acum “nici profesorii, nici noi nu sîntem pregătiți pentru aceasta” (Vasile Fornea, Cahul). Vom aminti, totuși, cititorului că prima serie de profesori de liceu au beneficiat deja de o pregătire specială pentru a utiliza *curricula* disciplinare, pregătire care s-a desfășurat la C.E. PRO DIDACTICA.

Un fenomen deloc neglijabil, chiar dacă discuția se poartă în cadrul învățămîntului liceal – care este vocațional și, deci, competitiv la angajarea în funcțiile didactice – , îl reprezintă inerția unei bune părți a cadrelor didactice, refractare la ideea de curriculum (Svetlana Beleaeva, Chișinău), fenomen ce ține de mentalitate – lucrul cel mai greu de schimbat.

Și autorii de curriculum urmează să achite o datorie față de utilizatori: elaborarea unor îndrumare suficiente și calitative cu privire la implementare (Valentina Miron, Chișinău), acțiune care, sperăm, va fi amplu și minuțios descrisă în viitoarele ghiduri metodologice de implementare.

În mod deosebit, atenția participanților a fost focalizată pe parcurs de relansarea ideii potrivit căreia curriculumul înseamnă, întîi de toate, o nouă viziune asupra educației și învățămîntului, apoi și un document normativ (Gheorghe Gîrneț, M.E.Ș.); de remarcă judicios și inteligibil comentată a dnei Eliza Cosovan cu privire la necesitatea întemeierii tuturor schimbărilor din învățămînt, inclusiv a elaborării–implementării–dezvoltării curriculumului, pe repere specifice educației, învățămîntului, culturii, economiei, vieții sociale din Republica Moldova, căci experiențele daneze, suedeze, germane etc. demonstrează că aceste țări au obținut performanțe de tot felul datorită valorificării caracteristicilor naționale.

S-a remarcat, în timpul discuțiilor, și o anumită agitație, o grabă însoțită de teama că “nu vom reuși la timp și fără pierderi”, căci nimeni nu este asigurat pe viață împotriva îndoielii, slăbiciunii, a decepției – nici chiar cei mai buni dintre noi. Sîntem însă una dintre cele mai sărace (mai sărăcite) țări; pentru prima dată încercăm o reformă globală a învățămîntului, în contextul unei reforme sociale, care cere să ne schimbăm din mers mentalitatea, să ne regăsim spiritualitatea, să refacem economia și relațiile sociale, de toate acestea fiind responsabile și educația, și învățămîntul. Vom face în fiecare zi atît cît ne stă în puteri, ca să constatăm apoi că e suficient de mult. La moment, am făcut un curriculum. Să-l păstrăm și să-l dezvoltăm.

Noul curriculum de limba și literatura română:

Evaluarea în clasa a X-a

(Continuare din nr.1)

Testul la limba română va deriva, de asemenea, din obiectivul de referință căruia i se subordonează studierea conținutului respectiv. De exemplu, pentru unitatea *LEXIC*, obiectivele de referință sînt:

- elevul va cunoaște tipologia sensurilor cuvîntului și resursele stilistice ale vocabularului;
- elevul va fi capabil să delimiteze sensurile cuvîntului, să valorifice în comunicarea scrisă/orală perspectivele metasemiei, să comenteze specificul lexical al unui text artistic.

Obiectivele de evaluare pentru cele de referință citate ar putea fi:

- analiza adecvată a faptelor de limbă;

- comentarea implicațiilor semanticii lexicale în constituirea operei literare;
- identificarea diverselor relații formale și semantice între unitățile de vocabular;
- recunoașterea sensului contextual al unității de vocabular.

Testul la limba română – în cazul exemplului nostru, verificînd abilități de analiză a limbajului operei artistice – ar putea să fie alcătuit din mai mulți itemi de același fel (itemi cu răspuns deschis).

Tatiana CARTALEANU

Olga COSOVAN

Obiectiv de evaluare:

Analiza faptelor de limbă atestate într-o nuvelă (C.Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul*).

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRD	1. Explicați, prin definiția lexicografică adecvată, sensul cuvintelor și al expresiilor: a) buzdugan, lefegiu, regentă; b) han, vornic, a face din țințar armăsar; c) zurbă, junghi, letargie; d) stolnic, a porni ștafete, păgîn.	2.0
IRD	2. Efectuați analiza lingvo-stilistică a dialogului în baza următoarei scheme: — Cine vorbește? — Cui îi vorbește? — Care e starea de spirit a vorbitorului? — Cum exprimă semnele de punctuație intonația vorbitorului? — Cum comentează autorul actul comunicativ dat? (Rescrieți cuvintele). — Ce trăsături de caracter ale personajului sînt puse în evidență în dialogul ce urmează? <i>“Au doar nu sînt eu unsul lui Dumnezeu? Au doar nu mi-ați jurat și mie credință cînd eram numai stolnicul Petre? Nu m-ați ales voi? Cum au fost oblăduirea mea? Ce sînge am vărsat? Care s-au întors de la ușa mea fără să cîștige dreptate și mîngîiere? Și, însă, acum nu mă vreți, nu mă iubiți? Ha! Ha! Ha!</i> <i>Rîdea; mușchii i se suceau în risul acesta și ochii lui hojma clipeau.</i> — <i>Cu voia măriei-tale, zise Stroici, vedem că moșia noastră o să cadă de isnoavă în călcarea păgînilor. Cînd astă negură de turci va prăda și va pustii țara, pe ce vei domni măria-ta?</i> — <i>Și cu ce vei sătura lăcomia acestor cete de păgîni ce aduci cu măria-ta? adăogi Spancio.</i> — <i>Cu averile voastre, nu cu banii țărănilor pre care-i jupiți voi. Voi mulgeți laptele țării, dar au venit vremea să vă mulg și eu pe voi.</i> <i>Destul, boieri! Întoarceți-vă și spuneți celui ce v-au trimis ca să se ferească să nu dau peste el, de nu vrea să fac din ciolanele lui surle și din pielea lui căptușeală dobelor mele.</i>	3.0
IRD	3. Demonstrați în 3–5 enunțuri, veridicitatea expresiei în contextul nuvelei negruzziene: <i>SOLULUI NU I SE TAIE CAPUL</i>	1.5
IRD	4. Rescrieți, din dialogul citat, spusele lui Stroici în limba română modernă.	1.5
	Pentru aspectul îngrijit și corectitudinea lingvo-stilistică a lucrării	2.0

Testarea diferitelor obiective de evaluare într-o singură lucrare ar cere utilizarea unui text (poezie sau fragment dintr-o operă în proză). Matricea de specificații se va structura astfel:

Obiective de evaluare Conținuturi	Recunoașterea sensului contextual al unității de vocabular	Identificarea relațiilor formale și semantice din unitățile de vocabular	Comentarea implicațiilor semanticii lexicale în constituirea operei literare	Analiza faptelor de limbă	Total (numar de itemi)
C1 Sensul cuvintelor românești	a) IAD Marcați litera A pentru adevărat sau F pentru fals , în raport cu enunțul: — în contextul dat, cuvîntul a înseamnă b A B		a) IRS — identificați și rescrieți cuvintele care constituie reperele lexicale ale titlului	a) IRD — comentați sensul contextual al cuvintelor marcate	3
C2 Terminologia domeniului LEXICOLOGIE	3. IAM 1. Subliniați termenul care denuște relația dintre a și b .	5. IRD 1. Găsiți și rescrieți din text cuvîntul/cuvintele care sînt, în limba română, echivalente pentru ...	6. IRS 1. Demonstrați în context polisemia cuvîntului		3
Total (% din punctaj)	30%	15%	30%	25%	

Se dă textul:

ÎN APĂ

Mă uit în apă,
Mă uit pe mine în apă.

Stau pe un mal țesut din ierburi
Și mă uit în apă,
Chipul meu mereu curgător îl contemplan,
Străin,
Încrețit de furtuni,
Schimonosit de unde și vânt,
Îmbătrânit de trecerea
Fără întoarcere a undeii.

Stau pe un mal
Țesut din ierburi vrăjite,
Buruieni **fermecate** și flori
Care își trag tinerețea uitucă din rău
Și nu mi-e destul că exist,
Vreau să mă văd
Și să mă las răsfriț
De **pagina** strîmbă
A undeii.

Ana BLANDIANA

Itemii posibili

1. Marcați litera A pentru *adevărat* sau F pentru *fals* în raport cu enunțul:

– În contextul dat:

a) cuvîntul *strîmb* înseamnă *nesincer*;

A F

b) cuvîntul *vrăjit* înseamnă *fascinant*;

A F

c) cuvîntul *curgător* înseamnă *care curge mereu*.

A F

2. Identificați și rescrieți cuvintele care constituie reperele lexicale ale titlului.

3. Comentați sensul contextual al cuvintelor marcate.

4. Subliniați termenul care denumește relația dintre cuvintele:

Unde (adv.) *unde* (subst.) sin., anm., om., par.;
Străin *străin* sin., anm., om., par.;
A privi *a contemplan* sin., anm., om., par.

5. Găsiți și rescrieți din text cuvîntul/cuvintele care sînt, în limba română, echivalente pentru *a privi*.

6. Demonstrați în context polisemia cuvîntului *chip*.

Conceperea unei probe de evaluare nu se limitează la un test cu itemi de același tip sau diferiți. Nu mai puțin elocvent, pentru profesorul care vrea să aprecieze nivelul de cunoștințe și abilități, este și eseul

structurat, realizat în baza unui text artistic de valoare. În aceste circumstanțe, elevilor li se va cere să observe și să interpreteze faptele de limbaj artistic atestate, orientîndu-și acest studiu independent al textului spre comentariul general (poetic și literar).

Ceea ce va preceda administrarea propriu-zisă a testului (a probei de evaluare) este structurarea riguroasă a pașilor pe care urmează să-i parcurgă elevul în elaborarea eseului. Obiectivul de evaluare și baremul/schema de notare trebuie să fie clare pentru profesor și anunțate elevilor.

Înainte de a cere elevilor elaborarea unei asemenea lucrări, profesorul va proceda la interogarea multiprocesuală pe un text similar, iar eseul propriu-zis se poate scrie ca o temă de acasă, ca o lucrare de portofoliu – cu permisiunea de a consulta literatură enciclopedică și lexicografică – sau ca o lucrare de control realizată în clasă.

INTEROGAREA MULTIPROCESUALĂ

Evaluarea cunoștințelor se poate face și prin interogarea multiprocesuală, care presupune formularea întrebărilor de diverse tipuri, care mobilizează diferite abilități, cunoștințe și inteligențe. Apelînd la cunoștințe și abilități obținute anterior, profesorul va structura un sistem de întrebări prin care elevii, în procesul comunicării didactice, își vor face o imagine de ansamblu asupra textului cercetat. Cum orice demers didactic, la fel ca orice discuție, dezbateră, cercetare, implică și formularea unor întrebări, măiestria de a pune o întrebare adecvată situației și de a o valorifica din plin este un atu al profesorului. Prezentăm mai jos o tipologie a întrebărilor care pot fi formulate atît pentru interogarea orală, cît și pentru structurarea unui eseu.

TIPURI DE ÎNTREBĂRI

Întrebările *literale*

cer informații exacte, iar răspunsurile pot fi găsite în text. Elevul trebuie doar să repete ceea ce s-a afirmat deja, pentru a răspunde corect. Aceste întrebări reclamă un efort minim din partea elevului, dar riscurile de a da un răspuns greșit sînt mari. Anume pentru acest tip de întrebări este certă limita dintre corect – greșit.

Întrebările *de traducere*

reclamă o modificare a informației, o restructurare a ei în diferite imagini. Textul verbal lecturat se va completa cu întrebări de felul *Ce ați văzut? Ce ați auzit? Ce ați simțit?* etc. Aceste întrebări creează o nouă experiență senzorială, care trebuie *tradusă* în limbajul verbal. Și traducerea propriu-zisă dintr-un idiom în altul se pretează, în linii mari, acestui tip de întrebări.

Descifrarea imaginilor, a sistemelor semiotice într-un text artistic se proiectează anume în acest fel de întrebări.

Întrebările interpretative

cer descoperirea conexiunilor dintre idei, fapte, definiții, valori. Elevul trebuie să-și dea seama cum se leagă diverse concepte pentru a avea un sens. Aceste enunțuri interogative se vor structura pe relevarea unor legături și pe îndemnul de a le argumenta:

Care este semnificația titlului în romanul Oamenii Măriei Sale?

Cum se conturează, în mintea voastră, imaginea centrală a poeziei?...

Analiza hermeneutică a textului artistic se structurează, atunci când elevii asimilează tehnica, tot din întrebări interpretative.

Întrebările aplicative

oferă posibilitatea de a rezolva probleme autentice, probleme de logică sau de a dezvolta raționamentele dintr-un text. Răspunsurile la acest fel de întrebări cer o racordare a modalității de a gândi logic la diferite probleme și situații din viața cotidiană. Comentarea afirmațiilor unor critici literari, analiza profundă a faptelor de limbaj poetic, elaborarea unor eseuri – meditații și raționamente, selectarea argumentelor pentru o sinteză – toate acestea se subordonează întrebărilor aplicative.

Întrebările analitice

se formulează pentru a cerceta în profunzime problema sau textul literar, examinându-le din diferite unghiuri de vedere. Prin formularea acestui tip de întrebări (gen *Există și alte opinii privind cazul descris? V-au convins argumentele autorului? etc.*), profesorul creează oportunitatea de a vedea lucrurile din diverse perspective, de a analiza minuțios problemele și de a-și expune logic argumentele și contraargumentele.

Întrebările sintetice

încurajează rezolvarea creativă, netradițională a problemelor. Pentru a răspunde la întrebările sintetice, elevii vor face apel la toate cunoștințele pe care le au și la experiență, vor oferi soluții alternative de rezolvare a problemelor. Întrebările de tipul *Ce ar fi putut face personajul...? Cum s-ar fi dezvoltat subiectul, dacă ...?* obligă elevul să se implice personal și să propună o soluție, pe care nu și-a pregătit-o din timp.

Întrebările evaluative

reclamă aprecieri din partea elevilor, urmînd ca ei să dea calificativele *bun/rău, corect/greșit*, în funcție de standardele definite chiar de dîșșii și cu referire la un subiect studiat. Abordarea unor întrebări evaluative îi dă elevului posibilitatea de a-și personaliza procesul de învățare, de a-și însuși cu adevărat noile idei și concepte. Întrebările sînt aplicabile atît pe texte literare, cît și pe lucrări științifice.

Astfel apar eseurile în care elevii apreciază comportamentul unui personaj sau soluționarea artistică a unei probleme, valoarea operei sau contribuția scriitorului la dezvoltarea literaturii.

O listă amplă de diverse întrebări se elaborează în baza unui text concret, iar textul va fi cel care sugerează specificul întrebărilor. Profesorul elaborează chestionarul apriori și îl propune elevilor, fie repartizînd cîte o întrebare unui grup/unui elev, fie cerîndu-le tuturor elevilor să pregătească răspunsuri la toate întrebările.

Fluiditatea și coerența discuției are și ea o mare importanță pentru întregirea tabloului general.

De exemplu, un text ca *Sacrificiul păstorului mioritic* de Leonida Lari s-ar putea preta studiului la unitatea de conținut *Structura operei literare (motive)* sau *Genul liric*.

O modalitate de a realiza interogarea multi-procesuală ar fi următoarea:

SACRIFICIUL PĂSTORULUI MIORITIC

*Se aude talanca sunînd
Și în sufletul meu se răspunde,
De s-ar ști ce putere ascunde
Gîndul care-i ca mielul de blînd.*

*De pe boltă coboară o stea,
Steaua mea neuitată de mire,
Prevestind mîine zi de jertfire,
Tu, mioară, nu te întrista.*

*Căci de cad pe-acest cîmp de mohor,
E-n cădere-o luare-amînte
Și veni-va păstor de cuvinte
După cel ce de oi e păstor.*

Leonida LARI

Tipul de întrebare	Formule interogative posibile
Literale	Care unități de vocabular sînt comune pentru textul dat și balada populară <i>Miorița</i> ? Ce sensuri are în limba română cuvîntul <i>păstor</i> ? Cu ce sensuri apare cuvîntul în acest text?

**LICEELE, GIMNAZIILE ȘI ȘCOLILE GENERALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA SÎNT INVITATE SĂ
PARTICIPE LA PROIECTUL "ȘCOALA 2000+"**

Implementarea adecvată a curriculumului în școală necesită nu doar perfecționarea cadrelor didactice și manageriale, ci și crearea unor conexiuni durabile cu comunitatea. În acest scop, Centrul Educațional PRO DIDACTICA inițiază proiectul "Școala 2000+", care va sprijini școlile participante să realizeze următoarele obiective:

- elaborarea programului de dezvoltare a școlii;
- perfecționarea profesională a cadrelor didactice;
- perfecționarea profesională a managerilor școlari;
- dezvoltarea relațiilor dintre școală și comunitate.

**Încadrîndu-se în proiectul "Școala 2000+", instituția
Dvs. va beneficia de:**

Cursuri de instruire oferite de Centrul Educațional PRO DIDACTICA în localul școlii Dvs., în următoarele domenii:

- elaborarea programului de dezvoltare a școlii;
- managementul educațional;
- didactica disciplinelor;
- consultanță în perioada desfășurării proiectului și pe parcursul unui an după încheierea acestuia.

Facilități suplimentare:

- prioritate și reducere de taxe la cursurile C. E. PRO DIDACTICA;
- carte didactică;
- popularizarea succesului și imaginii instituției Dvs.

Pentru proiect școala va prezenta:

- Un formular de participare;
- O scrisoare de intenție ce va conține obiectivele generale ale școlii, obiectivele participării la proiect și modalitatea de colaborare.

Criterii de eligibilitate:

- Liceu, gimnaziu, școală generală;
- Acordul de participare al directorului școlii, al unei persoane oficiale locale și al unor membri ai comunității;
- Acoperirea parțială sau totală a cheltuielilor legate de participarea la proiect (de ex., cazarea formatorilor, multiplicarea materialelor, transportarea etc.)

Informații suplimentare și formularele de participare le puteți solicita la adresa:

CENTRUL EDUCACIONAL PRO DIDACTICA, STR. ARMENEASCĂ, 13, CHIȘINĂU,
TEL. 5-2556, 5-4199-1, E-MAIL: ncreanu@cepd.soms.md
COORDONATOR PROGRAM: **NICOLAE IRE TU**

DORIȚI SĂ FACEM UN PROIECT ÎMPREUNĂ?!

De traducere	Cum înțelegeți semnificația contextuală a segmentelor citate: <i>De pe boltă coboară o stea;</i> <i>Cîmp de mohor;</i> <i>Zi de jertfire;</i> <i>Se aude talanca?</i> Ce imagini vizuale și auditive derivă din acest text?
Interpretative	Ce ne face să credem că poemul reia motivele mioritice? Care din motivele mioritice este revalorificat în acest fragment?
Aplicative	Ce texte literare abordează aceleași motive? Analizați sistemul de imagini poetice.
Analitice	În ce măsură textul poate fi referit la <i>ars poetica</i> ?
Sintetice	Cum se dezvoltă motivele mioritice în alte texte cunoscute de Dvs.? Ar putea exista și o altă soluție pentru conflictul respectiv?
Evaluative	Apreciați valoarea artistică a acestui text, în raport cu altele, inspirate din <i>Miorița</i> .

Eseul structurat în baza unui text similar ar putea să se sprijine pe o serie de indicații și sugestii, a căror realizare să asigure abordarea multiaspectuală a poeziei.

Pentru proba de evaluare se dă textul și reperele structurale ale eseului ce urmează să fie scris. Important e ca la finele lucrului independent pe text elevul să prezinte un eseu încheiat, din care s-ar vedea gradul de asimilare a materiei de limbă (unitatea de conținut *Lexicul operei literare*) și abilitățile de interpretare a faptelor de limbă/limbaj poetic.

De exemplu:

Obiective de evaluare:

- A interpreta adecvat semantica unităților lexicale (uzuale și neologice) ale vocabularului românesc;
- A detecta unitățile de vocabular utilizate ca termeni și a le defini sensul uzual;
- A aprecia expresivitatea vocabularului unui text artistic.

TRANSHUMANȚĂ

Suie cu iarba pe plaiuri străvechi
Turmele. Plouă lumină pe ele.
Ape de munte le cîntă-n urechi,
Sună amurgul fluier de stele.

De ziua de azi, de jalea de azi,
De zbuciumul lumii, lor ce le pasă!
Suie în pacea poienii sub brazi –
Stau cu potopul ce crîncen m-apasă.

Pășul meu, pășul vremii de lut.
Pasul lor, pasul zodiilor clare.
Ceasul meu, ceas în nisip desfăcut,
Veacul lor, veac cu vecii în izvoare.

Turme coboară din plaiuri străvechi.
Galbenii toamnei plouă pe ele.
Foșnet de frunză le-adoarme-n urechi,
Sună sub fluier brumă de stele.

Ion PILLAT

Repere pentru elaborarea eseului:

- Explicați sensul cuvîntului *transhumanță*.
- Identificați reperele lexicale ale titlului în text. Comentați relația dintre cuvîntul-titlu și cuvintele ce constituie axa lexicală.
- Relevați și descifrați imaginile bazate pe senzații auditive și vizuale.
- Interpretați, cu referire la text, relațiile dintre unitățile de vocabular: *suie, coboară; pas, păș; zbucium, pace; zodie, stea; izvoare, ape*.
- Analizați semnificația contextuală a segmentelor: *galbenii toamnei, vreme de lut, ceas în nisip desfăcut, brumă de stele*.
- Extrageți cuvintele din cîmpul asociativ *timp*.
- Apreciați modalitățile de exprimare verbală/sugerare a sentimentelor eroului liric. Numiți aceste sentimente.
- Ilustrați legătura stratului lexical cu cel sonor și cu cel gramatical.

Baremul pe care îl va elabora profesorul va consta din puncte acordate pentru fiecare sarcină realizată corect și deplin, în corespundere cu efortul cerut, puncte pentru coerența eseului ca text încheiat, puncte pentru corectitudinea stilistică, gramaticală, ortografică și punctuațională a celor scrise.

Un alt fel de evaluare, la aceeași unitate de conținut și urmărind aceleași obiective, se poate concepe ca un test cu itemi obiectivi și semiobiectivi.

Se dă textul:

SOLDAȚI DE PLUMB

*Soldați de plumb ...o, toată copilăria, când
Cu blonde plete, hatmani, desfășuram grămada,
Eroii fără moarte, uitați în câte-o ladă,
Vitejii fără teamă în nemișcatul rînd.*

*Iar noi, copii cu săbii de lemn, porneam la sfadă
Purtînd ca steag ștergere în soare fluturînd.
Ce trîntă, ce bătaie sub duzii din livadă!
Și după bătălie cîți morți fugeau rîzînd...*

*O, unde ți-e războiul, nevinovată vreme!
Acuma lupta urlă și rana ruptă geme
Și morții mor aievea iubirilor din țară.*

*Ce zeu-copil se-aplecă pe oameni-jucării
Și seara, răsturnîndu-i în negrele cutii,
Îngroapă în tranșee păpușile de ceară?*

Ion PILLAT

Tipul de item	Itemul	Baremul
IAD	1. În dreptul afirmațiilor de mai jos, marcați litera A dacă enunțul este adevărat și litera F dacă este fals: În acest text cuvintele <i>sfadă</i> , <i>trîntă</i> , <i>bătaie</i> , <i>luptă</i> sînt sinonime. A F Cuvintele din șirurile de mai jos sînt înrudite: <i>copilărie</i> , <i>copil</i> A F <i>moarte</i> , <i>mort</i> , <i>a muri</i> A F <i>nemișcat</i> , <i>nevinovat</i> A F <i>bătaie</i> , <i>bătălie</i> A F	5•0,2=1
IAM	2. În șirul propus, subliniați adjectivale specializate pentru a desemna cromatica pletelor : <i>blond</i> , <i>alb</i> , <i>cărunt</i> , <i>sur</i> , <i>cenușiu</i> , <i>roib</i> , <i>șarg</i> , <i>murg</i> , <i>brun</i> , <i>șaten</i> , <i>roșcat</i> , <i>tărcat</i>	1.0
ITP	3. Legați prin linie cuvîntul din coloana stîngă cu definiția lui din coloana dreaptă: HATMAN Șanț îngust, săpat pentru adăpost în apropierea liniei frontului. SABIE Arbore cu fructe mici, dulci și succulente, ale cărui frunze constituie hrana viermilor de mătase. DUD Boier de divan, însărcinat cu comanda armatei. TRANȘEE Armă alcătuită dintr-o lamă lungă de oțel, ascuțită la vîrf pe una dintre laturi, fixată într-un mîner	1.0
IRS	4. Rescrieți din text cuvintele care numesc persoane, grupați-le în baza unui criteriu și numiți criteriul.	1.5
IAM	5. Marcați, prin încercuirea cifrei, în articolul lexicografic citat sensul contextual al cuvîntului <i>steag</i> : – bucată de pînză de o anumită culoare sau din fișii de anumite culori, prinsă de un suport, servind drept semn distinctiv al unui stat, al unei unități militare sau al unei organizații. – Baston avînd la capăt un glob de argint și o semilună, pe care domnitorii țărilor românești îl primeau de la sultan, ca semn al investirii. – (În Moldova medievală) mică unitate militară, trupă de oameni înarmați. – Concepție, idee, problemă importantă care antrenează o colectivitate într-o acțiune de amploare; cauză de luptă a unui grup social.	1.0
IRD	6. Ilustrați, în contexte adecvate, 2 sensuri diferite ale cuvîntului <i>steag</i> .	1.0
IRD	7. Numiți 5 expresii frazeologice conținînd cuvîntul <i>bătaie</i> .	0.5
IRD	8. Explicați semnificația contextuală a asocierii de cuvinte: <i>oamenii-jucării</i> <i>zeu-copil</i> <i>păpuși de ceară</i>	1.0
IRS	9. Spuneți altfel pentru: <i>nevinovat</i> <i>fără moarte</i> <i>nemișcat</i>	1.0
IRS	10. Restabiliți substantivul omis în expresia de mai jos, punîndu-l la forma cerută de context: <i>a dormi ...</i> <i>a trece prin ...</i> <i>a închina ...</i> <i>a ridica ... alb</i> Pentru informație: <i>steag</i> , <i>lemn</i> , <i>sabie</i>	1.0

Evaluarea cunoștințelor de limba română la unitatea de conținut LEXICUL se poate realiza și fără utilizarea unui text artistic concret, dar apelînd la cunoștințele generale de vocabular. Ca vorbitor nativ de limba română și cititor de texte scrise în limba literară, elevul trebuie să aibă un vocabular activ bogat și să posede abilitatea de a-l analiza.

Nu contează cît de multe erori ai, ci cît de bune

/Seneca/

EX LIBRIS

Fernando Savater, ÎNTREBĂRILE VIEȚII, Editura "Arc", Chișinău, 2000 (Filozofie)
"Punctul culminant al vieții este înțelegerea vieții" (G. Santayana)
Întelegem-oare viața?
Ce amine vrem să înțelegem?
De ce vrem să o înțelegem?
E. Cioran ne dă o explicație: „Forța mea constă în a nu fi găsit în răsunecul timpului”.
Ce părere veți avea, stimate cititori?
Dacă sînteți elev sau licean, ce se apropie pentru prima dată de temele fundamentale ale filozofiei

Constantin Curoș, EDUCAȚIA, DIMENSIUNI CULTURALE ȘI INTERCULTURALE, Editura "Polirom", Iași, 2000 (Științele educației, Structuri, conținuturi, tehnici.)
Literatura pedagogică s-a îmbogățit cu o nouă lucrare semnată de cunoscutul profesor universitar Constantin Curoș. După publicarea cărților anterioare, bine primite de personalul didactic și de critică, prezentul volum abordează domeniul pedagogiei dintr-o nouă perspectivă, a interculturalității. Educația interculturală, după cum menționează autorul în introducere, are ca

Emil Stan, PROFESORUL ÎNTELEAȘI PUTERE, Editura "Teora", București, 1999 (Psihologie aplicată)
Managementul clasei poate fi înțeles ca un ansamblu de strategii și tehnici de gestionare a relației profesor-elev. Respectiva gestionare trebuie să posedă întotdeauna valori educative și tot ceea ce se întîmplă în acest spațiu trebuie subordonat educativului. Lucrarea de față reprezintă o introducere în strategiile și tehnicile pe care profesorul le poate utiliza în activitatea sa. În timp ce citiți cartea, încercați să raportați abilitățile pe care le învățați la experiența dvs.

Constantin Curoș, coord., PSIHOPEDAGOGIE PENTRU EXAMENLE DE DEFINITIVARE ȘI GRADE DIDACTICE, CURS ELABORAT ÎN TEHNOLOGIA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI DESCHIS LA DISTANȚĂ, Editura "Polirom", Iași, 1998 (Științele educației, Structuri, conținuturi, tehnici.)
Cartea cuprinde un pachet de zece unități de curs, elaborat în tehnologia învățămîntului deschis la distanță, dar poate fi folosit și la un curs clasic de informare și perfecționare al examenelor și re-examenelor de fiecare zi. În acest curs sînt cuprinse următoarele teme:
● Educația și provocările lumii contemporane;
● Învățarea în școală;
● Conținuturile procesului de învățămînt, componentă a curriculumului;
● Metodele de învățămînt;
● Probl. teme de docimologie didactică;
● Proiectarea și desfășurarea activității didactice;

Rodica DAVID

occidentale, sau un diletant interesat să afle cîte ceva despre această venerabilă tradiție intelectuală născută în Grecia, nu într-adevărtă că tocmai pentru voi este această carte. Ea poate fi utilă pentru cei „cîroră nu le este totul împedat” și pentru care filozofia nu-i doar un "catalog de opinii prestigioase", ci calea ce ne ajută să conștientizăm existența în condițiile sfîrșitului de mileniu.
Lucrarea a apărut cu sprijinul Fundației "SOROS - Moldova".

obiectiv principal „pregătirea persoanelor pentru a percepe, a accepta, a respecta și a experimenta adevărata”. Pentru a realiza acest obiectiv, este necesar mai întîi ca școala să devină culturală. Se ajunge la intercultural prin cultural. Trînd într-o epocă a interferențelor culturale, aceasta ne va permite să înțelegem mai ușor relații cu alții, să înțelegem alte moduri de gîndire și de acțiune.
Cartea conține o cuprînzătoare bibliografie și un mare număr de anexa (în spiritul formării interculturale a elevilor și cadrelor didactice)

Unele relații din lucrare ar putea să vă amintească de întîmplări similare. Apelați la aceste tăcute ori de cîte ori vor apărea întrebări de genul:

- Profesorul - sursă de autoritate sau putere?
- Elevul - partener de negociere sau subiect ignorat în școală?
- Cum se dau ordine și instrucțiuni elevilor?

Care sînt cauzele comportamentului perturbator al elevului?

Recomandăm această carte și pentru faptul că "educația nu poate fi concepută în afara relației la autoritate".

- Comunicarea didactică;
- Taxonomia feedback-ului;
- Psihologia socială a grupului educațional;
- Deviazile comportamentului ale elevilor și combaterea lor;
- Eficacitatea învățării și prevenirea lui.

Toate îl vor ajuta pe cititorul atent să vadă nu numai problematica abordată, ci și aspectele noi, care vin să completeze unele opinii exprimate anterior în studiul și lucrările pedagogice. Autant nu s-au limitat la expuneri teoretice, ci răspund prin exemple concrete și la unele întrebări actuale:

- Porți să sugerați examenul pentru obținerea gradelor didactice?
- Tîndei să cunoașteți mai profund domeniul în care activați?
- Vreți să deveniți profesori?

Vă invităm să citiți aceste cărți!

tariului literar sau al analizei literare a operei și se vor propune variante de felul:

- Balada populară ... ca țesătură a imaginilor artistice.
- Natura și evoluția conflictului în romanul ...
- Tehnici narative în romanul ...
- Sistemul personajelor literare în opera ...
- Modalități de caracterizare a personajului literar ...
- Opera ... ca mostră a speciei ...

Acest tip de eseu va reclama un efort minim, axându-se pe demonstrarea abilităților exersate deja în procesul analizei diverselor texte și pe cunoștințele asimilate despre textul dat.

Sarcina se complică atunci când opera literară, abordată sub un anumit aspect în demersul didactic, dar, firește, examinată în profunzime, se pretează, în eseu pe care trebuie să-l elaboreze elevii, interpretării prin toate unitățile de conținut. De exemplu:

O scrisoare pierdută, operă studiată în cadrul unității de conținut *Genuri și specii literare (comedia)* și analizată preponderent ca mostră a speciei, se va cerceta, într-un eseu structurat, prin toate cele patru unități de conținut. O formulă posibilă ar fi:

- Comedia *O scrisoare pierdută*: natura și evoluția conflictului, motivele, modalități de caracterizare a personajelor, particularitățile limbajului artistic.
- Ilustrați cu referire la text afirmația criticului literar:

“Caragiale are o dublă intuiție a individului: a categoriei lui sociale și sufletești. Această sinteză constituie rezistența operei lui. Comedia de moravuri se împletește cu cea de caracter” (*Pompiliu Constantinescu*).

Glossa, operă studiată prin prisma speciei literare, se va examina într-o teză de fine de an pentru demonstrarea tuturor abilităților formate.

Glossa ca țesătură a imaginilor și ca formă de realizare a mesajului artistic.

Testarea abilității de a face diverse operații intelectuale în baza câtorva lucrări reprezentative se proiectează ca o sinteză la încheierea unui compartiment (unitate de conținut).

Examinarea unui text artistic la prima vedere în cadrul evaluării este o practică obișnuită pentru învățământul formativ. Se poate lua un text nestudiat al unui scriitor cunoscut – fie din învățământul gimnazial, fie din clasa respectivă de liceu – sau un text al autorului din care, deocamdată, nu s-a studiat nimic. În acest caz, elevilor li se va pune la dispoziție textul și se va formula genericul eseului care urmează a fi elaborat. De exemplu:

ARBORE ÎN TOAMNĂ TÎRZIE

Iarna-i ici, vara-i departe...

EMINESCU

*Tot mai des, tot mai des
Singur sînt. Solitar.
Îmi vin păsări pe ram
Tot mai rar, tot mai rar.*

*Suie-ncet, suie-ncet
Dragul soare-n zenit.
Numai orele trec
Mai grăbit, mai grăbit.*

*Tot mai dulci, tot mai dulci
Amintirile par.
Plînsul toamnei îl simt
Mai amar, mai amar.*

*Mai înalt, mai înalt
Păsări zbor peste crîng.
Frigul sapă în os
Mai adînc, mai adînc.*

Vasile ROMANCIUC

Formula-titlu poate fi:

Arbore în toamnă tîrzie de Vasile Romanciuc: produs al ficțiunii artistice; țesătura imaginilor – arta cuvîntului.

Un test realizat în baza operelor studiate (de exemplu, *Scrisorile* eminesciene) se va subordona obiectivului de evaluare:

A stabili analogii și a deduce elemente comune în textele literare dintr-un ciclu.

Tipul de item	Itemul	Baremul
IRD	1. Încadrați <i>Scrisorile</i> eminesciene în genul literar și specia din care fac parte.	1.0
IRD	2. Estimați importanța antitezei prezent - trecut/prezent - viitor în structura fiecărui text din ciclul <i>Scrisori</i> .	1.5
IRD	3. Relevați mesajul comun pentru versurile citate: – <i>La același șir de patimi de-o potrivă fiind robi, fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!</i> – <i>De ce nu voi pentru nume, pentru glorie să scriu?</i> <i>Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?</i> – <i>Virtutea? e-o nerozie; Geniul? o nefericire.</i>	1.0

IRD	4. Comparați imaginile lunii: <i>Lună tu, stăpîn-a mării, pe a lumii boltă luneci Și gîndurilor dînd viață, suferințele întuneci; Mii pustiuuri scînteiază, sub lumina ta fecioară, Și cîți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară! Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate Cînd plutește mișcătoarea mărilor singurătate.</i>	<i>Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară Și se-apropie de dînsul preschimbată în fecioară Înfloreă cărarea ca de pasul blîndeii primăveri; Ochii ei sînt plini de umbra tîmuitelor dureri; Codrii se înfiorează de atîta frumusețe, Apele-ncrețesc în tremur străveziile lor fețe, Pulbere de diamante cade fină ca o bură, Scînteind plutea prin aer și pe toate din natură...</i>	1.0
IRD	5. Extrageți în două coloane cinci antroponime și cinci toponime atestate în <i>Scrisori</i> . Comentați semnificația contextuală a unui antroponim și a unui toponim.		1.5
IRD	6. Reperați cîte cinci indicii de timp și spațiu în textul <i>Scrisorii III</i> . Deduceți timpul istoriei.		1.0
IRD	7. Apreciați importanța descrierilor în unul dintre texte.		1.0

Notă: 2 puncte se acordă pentru corectitudinea tuturor segmentelor scrise.

Test conceput pe un text propus pentru prima lectură, urmărind obiectivul de evaluare *Interpretarea adecvată a textului literar ca sistem de imagini*.

Se dă textul:

BELȘUG

*Negrule, cireșule,
gîndul rău te-mprejmuie.
Jinduiesc la taine coapte
guri sosite-n miez de noapte.
Om și păsări, duhuri, fluturi
nu așteaptă să te scuturi.*

*Prea ești plin de rod și vrajă,
vine furul, pune-ți strajă!
Las' să vie, să culeagă,
vara mea rămîne-ntreagă.
Stelele de-asupra mea
nimeni nu mi le-a fura.*

Lucian Blaga

Tipul de item	Itemul	Barem
IRD	1. Încadrați textul în genul și specia literară adecvată. Argumentați-vă opinia în trei enunțuri.	1.0
IRD	2. Relatați în cinci rînduri situația de viață care a inspirat textul artistic.	0.5
IRD	3. Relevați implicațiile ficțiunii artistice.	0.5
IRD	4. Descifrați semnificația titlului și arătați reperele lexicale ale titlului în text.	1.0
IRD	5. Efectuați analiza lexicală a textului, arătînd: a) conexiunea unităților de vocabular; b) semantica lor linguală și contextuală; c) relațiile dintre unități, preferința autorului pentru unul din echivalentele existente.	1.5
IRD	6. Remarcați importanța dialogului pentru structura textului propus; observați alte caracteristici ale structurii.	0.5
IRD	7. Deduceți sentimentele eroului liric, referindu-vă la text și citind fragmentul adecvat.	1.0
IRD	8. Analizați unul din motivele textului propus și comparați-l cu interpretarea artistică a aceluiași motiv în alt text.	1.0
IRD	9. Identificați cazurile de metasemie și comentați mecanismul transferului de sens.	1.0

Notă: 2 puncte se acordă pentru corectitudinea tuturor segmentelor scrise.

Firește, profesorul care lucrează în baza *Curriculumului de Limba și Literatura Română* este liber să practice, la clasă, orice formă de evaluare pe care o consideră relevantă pentru succesul școlar al elevilor. Exemplele de mai sus trebuie privite doar ca sugestii, fără a li se atribui un caracter normativ.

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum disciplinar de limba și literatura română*, Editura "Știința", Chișinău, 1997.
2. Stoica, A., Musteață, S., *Evaluarea rezultatelor școlare*, Editura "Liceum", Chișinău, 1997.

A învăța structural înseamnă a ajunge să înțelegi relațiile dintre lucruri.

/J. Bruner/

DOCENDO DISCIMUS

Funcționalitatea conținuturilor la curriculumul de biologie

O dată cu modernizarea reformei școlare, în Republica Moldova sînt formulate și idei care servesc drept bază pentru organizarea conținutului și structurii lecțiilor de biologie în școală. Teoria curriculumului, aplicată actualmente în învățămîntul școlar, prevede eliminarea monotoniei de la lecție și a productivității nesatisfăcătoare a învățării, care se întemeiază doar pe reproducerea conținuturilor, pe predarea orală “seacă”. Prin anularea acestora ar spori interesul față de biologie ca disciplină de studiu. Scopul principal al educației biologice corespunde obiectivului unei societăți democratice – emanciparea omului. Atingerii lui presupune pregătirea tinerilor pentru determinarea independentă a menirii lor în lume, pentru rezolvarea unor situații și efectuarea unor acțiuni conștiente în diferite situații, în care problemele omului, ca ființă vie, se intersectează cu cele ale societății (protejarea și organizarea mediului, impactul proceselor tehnice asupra naturii și omului, civilizația și omenirea, relațiile interpersonale, modul de viață sănătos, evoluția și viitorul speciei umane, educația sexuală, biologia și protecția muncii etc.).

Didactica modernă orientează abordarea conținuturilor de învățămînt în aspectul funcționalității, adică utilității lor pentru educabil. Conținuturile învățării la biologie oferă multe posibilități de studiere a lor sub aspectul operabilității, sporindu-se astfel interiorizarea motivului învățării de care depinde eficiența ei.

Examinînd conținuturile recomandate de Curriculumul de biologie, trebuie să se acorde o atenție deosebită mesajului acestora, care este util pentru elev, pentru familia sa, pentru casă, pentru comunitate pentru societate, în general. La orele de biologie vom

Tatiana DUDNICEANU

verifica, în special, calitatea de știință aplicată a acestora, contribuind plenar la orientarea practică a cunoștințelor spre variate domenii ale activității umane.

Principiile pe care ar trebui să se întemeieze abordarea conținuturilor învățării la biologie, reflectînd funcționalitatea lor, sînt următoarele:

- principiul complementarității, prin alternanță și continuitate, dintre formarea intelectuală și formarea practică a personalității umane;
- principiul integrării personalității umane în mediul social, economic, politic, cultural – prin acțiune;
- principiul echilibrării acumulărilor produse de cunoașterea teoretică și al dezvoltării experienței practice;
- principiul proiectării resurselor aplicative ale cunoașterii științifice la toate vîrstele, nivelurile și formele de educație;
- principiul utilității.

(Adaptare după S. Cristea, 1998)

Conținuturile temelor de biologie oferă diferite posibilități de aprofundare a unor probleme sociale care declanșează interese majore, deoarece ating într-un raport relativ mare toate nivelurile

ierarhiei nevoilor (teoria lui Maslow) care stau la baza activității umane. În contextul dat, sînt deosebit de relevante temele ce țin de alimentare, sănătate, protejarea personală, mediul în care locuim. În cadrul acestor teme, poate fi scos în evidență utilitarismul conținutului; la altele însă același aspect se percepe mai vag, deși poate fi tratat.

Pentru a selecta conținuturile temelor de biologie în planul funcționalității, trebuie să avem în vedere orientările pedagogice ce țin de:

- educația sanitară, aceasta vizînd formarea și cultivarea capacităților specifice de proiectare și de organizare a vieții în condițiile rezolvării unor probleme specifice: de exemplu, educația pentru organizarea timpului liber, pentru menaj modern, cultură nutrițională, relații sexuale etc.;
- educația ecologică ce vizează formarea și cultivarea capacităților de rezolvare a problemelor declanșate o dată cu aplicarea tehnologiilor industriale și postindustriale la scară socială și care au înregistrat numeroase efecte negative asupra naturii și existenței umane;
- educația demografică;
- educația pentru schimbare și dezvoltare;
- educația pentru tehnologie și progres;
- educația pentru cooperare;
- educația pentru democrație.

Aceste orientări ghidează conținutul actului de învățare din țările dezvoltate. În centrul unei atare educații este principiul utilității, care determină conținutul cunoașterii prin consecințe practice, adică satisface interesele subiective ale individului.

Axarea pe învățarea prin acțiune și prin dobîndirea de priceperi practice nu exclude conținutul științific al cunoștințelor și priceperilor intelectuale. Dimpotrivă, enciclopedismul, formalismul și utilitarismul didactic vor fi îmbinate atît de iscusit, încît elevilor li se vor asigura cunoașterea realității și participarea la transformarea ei (Wincenhy, 1978).

Amprenta specifică a enciclopedismului didactic se observă ușor în activitatea profesorilor care sînt absorbiți, în munca lor cu elevii, doar de conținutul cunoștințelor. Pe ei nu-i interesează dacă elevii sînt preocupați de aceste cunoștințe, dacă au vreun

avantaj de pe urma lor, dacă le aplică în scopuri științifice. Asimilarea unei cantități mari de cunoștințe, fără aprofundarea și fixarea acestora printr-o acțiune practică, se soldează cu uitarea lor rapidă pe care nu o pot preveni nici lucrările de control, nici examenele; astfel, rezultatele obținute cu ajutorul enciclopedismului didactic nu sînt deloc pe măsura așteptărilor.

În formalismul didactic accentul se pune pe procesul perfecționării priceperilor intelectuale (îndeosebi ale gîndirii), însă sus-numita modalitate conduce la unilateralitatea instruirii, la minimalizarea conținutului cunoștințelor și a concepției despre lume care se formează pe baza acestora, fără a prilejui însă vreo pregătire practică.

Pregătirea practică este favorizată de utilitarismul didactic care facilitează învățarea prin acțiune și prin dobîndirea priceperilor de acțiune.

Integrarea celor trei factori descriși mai sus este reflectată în materialismul funcțional care presupune stăpînirea de către elevi atît a cunoștințelor despre natură, societate etc., cît și a funcționalității acestor cunoștințe, adică a priceperilor de a le folosi în operațiile intelectuale și în activitatea practică. Conform materialismului funcțional, cunoașterea realității și acumularea de cunoștințe constituie doar o latură a procesului instruirii, cealaltă vizînd funcționalitatea lor în mintea elevului și în activitatea lui intelectuală, precum și în practica de modelare a realității.

Cele elucidate mai sus ne permit să tragem concluzia că examinarea conținuturilor învățării la biologie, sub aspectul funcționalității bazate pe enciclopedismul și formalismul didactic, asigură realizarea optimă a celor două însușiri importante ale conținuturilor învățămîntului – cantitatea și calitatea, atribuindu-i caracter informativ și formativ.

BIBLIOGRAFIE

1. Cristea, S., *Dicționar de termeni pedagogici*, EDP, București, 1998.
2. Wincenhy, O., *Învățămîntul problematizat în școala contemporană*, EDP, București, 1978.

Tatiana IACUBIȚCHI

Învățarea prin descoperire la lecțiile de fizică

“Este de preferat un cap bine făcut, în locul unuia bine umplut”

/M. Montaigne/

Realizarea obiectivelor, principiilor, conținuturilor reflectate în curriculum este nemijlocit determinată și de elaborarea, de aplicarea creatoare a strategiilor și metodologiilor didactice. Caracterul aplicativ pronunțat al curriculumului impune utilizarea strategiilor sub aspect practic-participativ care asigură orientarea și desfășurarea eficientă a educației.

Metodele, tehnicile active cer ca profesorul să renunțe la “plăcerea” doar de a expune lecția, ori de câte ori elevii sînt în stare să descopere ei înșiși cunoștințele. Dar aceasta presupune o adevărată artă de a întreba. Cine nu o are, cine nu încearcă să-și cultive abilitatea de a chestiona, care se poate forma prin exercițiu, acela rămîne la idea că metoda activă nu este utilă. Poate că are dreptate, căci nu-i lecție mai plicticoasă decît aceea în care profesorul face uz de interogare, fără să stăpînească această tehnică. A pune întrebarea și a aștepta vreme îndelungată răspunsul, care nu mai vine, e o situație penibilă și pentru învățator, și pentru elevi. O oră întretăiată de lungi pauze, deși are forma unei lecții active prin chestionare, nu este axată totuși pe o metodă activă.

Ceea ce se capătă prin efortul propriu este mult mai durabil. Școala activă e una de carte, dar nu în sensul peiorativ al cuvîntului, ci o școală de carte în care se tinde ca printr-o conlucrare plăcută elevii să asimileze tot ceea ce li se prezintă în mod rațional. Adevărata artă a instrucției este cea care stimulează exercitarea gîndirii de către elevii înșiși.

Strategia complexă de predare-învățare, care-i oferă tineretului studios posibilitatea de a dobîndi cunoștințe prin eforturi personale, independente se centrează pe descoperire (învățarea euristică). După

opinia mai multor autori, aceasta trebuie tratată ca o metodă didactică. Oricum, învățarea prin descoperire reprezintă o categorie logică, opusă celei de învățare prin receptare, și se referă la o situație în care materialul de învățat nu este prezentat, într-o formă finală, celui ce învață (așa cum se petrece în învățarea prin receptare), ci reclamă o anumită activitate mentală (reangajare, reorganizare sau transformare a materialului dat). În context, ar fi de completat că nu numai o metodă, ci mai multe înglobează învățarea prin descoperire: *jocurile didactice, problematizarea, învățămîntul programat euristic, metoda proiectelor și cea numită Delphi, sinectica, Phillips 66, metoda studiului de caz.*

Învățarea prin descoperire a însemnat o reacție împotriva metodelor bazate pe verbalizarea și memorizarea mecanică, axate doar pe receptare, chiar dacă ele asigură o înțelegere și o asimilare mai rapidă a cunoștințelor predate. Metoda învățării țintește ca predarea-învățarea să se bazeze pe problematizare și cercetare, pe experiența directă, concretă, creativă. Învățarea euristică urmărește să nu comunice materia de studiu în forma ei finală de asimilare, ci să antreneze elevul în procesul instruirii, să-i arate cum să învețe. Ea are drept scop să-l ajute pe elev pentru învățarea ulterioară, să-l transforme treptat într-un “gînditor creativ”, iar prin reușita personală să dinamizeze motivația și satisfacția învățării și încrederea în propriile forțe. În acest context, învățarea euristică poate să impulsioneze eforturile educabilului spre căutări, explorări și o muncă personală, independentă sau în echipă, prin documentare și activități experimentale-aplicative, prin investigație științifică și tehnică, ale căror rezultate să fie nu numai dobîndirea tezaurului cunoașterii umane, ci chiar obținerea unor idei sau soluții noi, realizarea unor informații și invenții, care să propulseze creația, noutatea într-un anumit domeniu.

Apreciind valoarea și eficiența învățării prin descoperire, trebuie să avem în vedere anumite limite de dezvoltare și pregătire ale elevului. Astfel s-ar putea ca, în fața unor probleme complicate, înțelegerea, bazată numai pe efortul personal al elevului, să întîmpine dificultăți, îndepărtînd-o de învățarea

prin receptare. De aici necesitatea ca, în cazul predării-învățării și situațiilor de studiu deosebit de complexe, să se intervină cu îndrumarea învățării, a gândirii elevului pe calea reducerii distanțelor spre generalizări, spre înțelegerea și descoperirea adevărilor ce trebuie conștientizate. În unele situații, această dirijare poate fi înlocuită cu instrucțiuni de studiu și modele aplicative care, prin însușirea lor, să-l ajute pe elev să finalizeze mai rapid și în mod eficient eforturile personale de asimilare a materiei.

Învățarea prin descoperire poate să se realizeze sub următoarele forme:

- a) în funcție de aportul elevului sau studentului (redescoperirea și descoperirea creativă);
- b) în funcție de demersul logico-euristic (inductiv, deductiv, analogic și transductiv);
- c) în funcție de contribuția informativă la obținerea unor date noi (de documentare și experimentală).

Exemplu de aplicare a învățării prin descoperire la fizică în clasa a XII-a de liceu, profil real, la tema “Elemente de teoria relativității restrânse”.

Elevii vor lucra individual, studiind textul propus de profesor (sau selectat de elevi) prin metoda *Lucrul cu textul* și tehnica SINELG, apoi vor activa în echipă, vor selecta ideile esențiale din text, vor dezvălui în scris ideile colegilor lor fără a comunica între ei, completând fișa propusă de profesor și, apoi, fiecare elev va ierarhiza ideile notate de colegi, revizuindu-le importanța printr-o evaluare individuală, ceea ce va reduce gradul de eroare, de subiectivitate. Prin *discuții* (schimb de păreri) în grup se vor stabili ideile esențiale. În etapa finală, fiecare echipă va prezenta varianta sa și, într-o discuție dirijată de profesor, se va stabili varianta unică a ideilor esențiale. Tehnica aplicată în acest caz se numește *tehnica 6:3:5*. Denumirea provine de la: 6 - numărul de elevi în grupă, 3 – numărul de idei, 5 – ideile parcurs tot atâtea runde.

Planul de lucru:

1. Fiecare elev primește textul “Paradoxul gemenilor și puțină filozofie”.
Elevul îl citește integral, urmărind evidențierea ideilor esențiale, apoi îl lecturează pe secvențe informaționale, pas cu pas, asigurându-se înțelegerea și aprofundarea celor studiate; în final, textul este recitat integral, ca să se realizeze sintetizarea datelor esențiale într-un ansamblu informațional unitar;
2. Elevii se împart în echipe a câte 6 (numărul poate varia de la 3 la 8);
3. Fiecare elev primește o fișă în care va nota numele său și 3 idei esențiale din textul studiat (vezi tabelul completat la finele articolului);
4. După notarea acestor idei, fișa se transmite

vecinului din dreapta (sau celui din stânga) care va dezvălui cele trei idei ale colegului său nr. 1;

5. Fiecare fișă va parcurge 5 runde (numărul acestora va fi cu unu mai mic decât cel al membrilor echipei), până va reveni la autorul ideilor;
6. Autorul primelor idei le va ierarhiza pe cele propuse de colegii săi, fixând numărul de ordine al fiecărei idei în coloana respectivă;
7. După trecerea în revistă a ideilor principale, toată echipa va selecta din text 3 idei esențiale;
8. Profesorul va recepționa ideile lansate de fiecare echipă, selectând 3 idei principale din sursa respectivă, de comun acord cu întreaga clasă.

“PARADOXUL GEMENILOR” ȘI PUȚINĂ FILOZOFIE

O consecință a dilatării timpului la viteze relativiste este relevată prin faimosul “paradox al gemenilor”. Petru și Paul sînt gemeni, adică s-au născut în același timp. Cînd împlinesc vîrsta la care ei pot pilota o aeronavă, Paul pleacă într-o călătorie spațială cu viteză mare. Pentru Petru, rămas pe Pămînt, Paul se deplasează foarte repede. Ceasurile de pe aeronava lui Paul rămîn în urmă; inima i se bate mai rar; el gîndește mai încet; toate mișcărilor se fac mai lent. Din punctul de vedere al lui Petru, viața lui Paul decurge mai lent. Bineînțeles că Paul nu observă nimic; pentru el totul pare normal, dar, după revenirea pe Pămînt în urma unei călătorii mai îndelungate, el va fi mai tînăr ca fratele său geamăn care a rămas acasă! Această istorie este corectă, ea reprezentînd una dintre consecințele teoriei relativității care a fost clar demonstrată, prin măsurarea timpului de viață al mezonilor μ , care “trăiesc” mai mult în mișcare, decît în repaus.

Efectul descris mai sus a fost denumit “paradox” de cei care cred că principiul relativității trebuie înțeles la modul primar, *ad litteram*, deci că orice mișcare este relativă. Acești oameni susțin: “Prin inversarea problemei, am putea judeca din punctul de vedere al lui Paul și spune că Petru a fost în mișcare; ca urmare, el ar trebui să îmbătrînească mai lent. Prin simetrie, singurul rezultat posibil ar fi, de fapt, că gemenii au aceeași vîrstă la întîlnirea lor după călătoria spațială”. Dar, fie că cei doi gemeni își vor compara ceasurile, fie, mai simplu, unul dintre ei trebuie să *revină* pe Pămînt cu toate amintirile din călătorie: numai Paul a simțit decolarea rachetei, efectul accelerării și al decelerării etc.; Petru nu a trăit nici una din aceste emoții.

Concluzia ce s-a cristalizat istoricește este că geamănul care a suferit accelerarea la viteze foarte mari va fi cel rămas tînăr – este diferența dintre frați în sensul “absolut”, afirmație evident corectă. Prima

observare a lungirii timpului de viață a mezonilor μ a fost făcută pe mișcarea în linie dreaptă în jerbele cosmice, dar experimentul este realizabil pe Pământ într-un accelerator de particule, în care traiectoria se curbează sub acțiunea câmpului magnetic din duanții unui sincrotron. Respectiva analogie poate să nu satisfacă pe cei ce insistă ca absolut orice afirmație să fie demonstrată direct, dar vă asigurăm că rezultatul viitoarei călătorii lungi, în viteze mari, a lui Paul, va fi cel prezis de teoria relativității.

Teoria relativității a avut (și mai are) numeroase reverberații în lumea filozofilor.

De fapt, principiul relativității a fost enunțat pentru prima dată de Newton, într-un corolar la principiul inerției: *Mișcările corpurilor într-un spațiu închis sînt aceleași, indiferent că respectivul spațiu este în repaus sau în mișcare uniformă rectilinie*. Incapacitatea noastră de a detecta mișcarea absolută este un rezultat *experimental*, și nu produsul unei judecăți. Newton a fost primul care a înțeles că nu poate determina cît de repede se deplasează, dacă el se mișcă cu o viteză uniformă și pe o linie dreaptă. De ce filozofii contemporani nu i-au replicat nimic lui Newton? Deoarece teoria electrodinamică a lui Maxwell, care i-ar fi ajutat s-o facă, a fost elaborată mai tîrziu.

Toată agitația filozofilor a pornit de la comentariul lui Poincaré asupra relativității: *“Conform principiului relativității, legile fenomenelor fizice trebuie să fie **aceleași** pentru un observator aflat în repaus și pentru un observator aflat în mișcare rectilinie uniformă față de fenomenul studiat, astfel încît nu avem, și nici nu putem avea, nici un mijloc de a discerne dacă ne aflăm într-o asemenea mișcare”*.

Cînd respectiva idee s-a răspîdit în lume, ea a provocat un adevărat șoc, replica filozofilor amatori fiind: *“În fizică s-a demonstrat că fenomenele depind de sistemul de referință ales”*. Această aserțiune este vehiculată pe larg, dar nu oferă explicațiile necesare, în general. Actualmente este unanim acceptat efectul acestei afirmații asupra gîndirii moderne, deși faptul că lucrurile depind de sistemul de referință este o idee pe cît de veche, pe atît de simplă și de bun simț, pentru adoptarea căreia nu era necesară apariția teoriei relativității. Dar, desigur, trebuie să fie ceva mai profund în teoria relativității decît banala descriere din față și din spate a unui obiect. Valoarea teoriei relativității rezidă în faptul că se pot face predicții concrete cu ajutorul ei. A prevedea o comportare ulterioară, ca urmare a unei observații, este ceva destul de important.

Una din consecințele apariției teoriei relativității trebuie considerată formarea curentului filozofic pozitivist, ale cărui concepții sînt paralele cu legile fizicii, de exemplu, cînd se declară: “Este evi-

dent că viteza mobilului în care ne aflăm nu poate fi măsurată, fără să ne uităm pe fereastră, și-i de la sine înțeles că nu are sens să discutăm despre viteza unui corp, fără să privim afară, deci, fizicienii au fost de-a dreptul stupizi să creadă altminteri, dar, în cele din urmă, au înțeles că aceasta este realitatea. Dacă noi, filozofii, ne-am fi decis, printr-o judecată a minții, că este imposibil să spui cît de repede te miști fără a te uita în afară, atunci am fi adus o contribuție uriașă la dezvoltarea fizicii”. Acești filozofi sînt aparent alături de fizicieni, încercînd chiar să le propună idei, dar ei nu înțeleg practic, integral, în profunzime subtilitățile reale ale problemei.

A mai apărut și un curent filozofic negativist, care declară că “nici o mișcare nu poate fi detectată, dacă nu privim în afară”. În fizică, această propoziție este falsă. Evident că mișcarea rectilinie și uniformă nu poate fi observată fără raportarea la un sistem de referință exterior, dar o mișcare de rotație, de exemplu, poate fi detectată din interior. Rotația diurnă a Pământului se poate stabili cu ajutorul pendulului Foucault, fără să privim la stele. Prin urmare, nu-i adevărat că “totul este relativ”, numai mișcarea rectilinie și uniformă (și starea de repaus absolut) nu se poate detecta fără a privi în afară. Rotația uniformă este, de fapt, o mișcare accelerată care necesită acțiunea continuă a unei forțe.

În fine, din punctul de vedere al fizicianului se pot desprinde cîteva consecințe filozofice importante ale apariției teoriei relativității, în sensul analizei ideilor și ipotezelor noi. Astfel, o primă concluzie s-ar referi la posibilitatea de a fi greșite chiar cele mai vechi idei, unanim acceptate și minuțios verificate experimental. Descoperirea faptului că legile lui Newton nu sînt universal valabile a avut un impact extraordinar asupra umanității. Evident, nu experiențele au fost efectuate greșit, ci domeniul de valori ale vitezei se dovedi a fi prea mic. Efectele relativiste se manifestă doar la vitezele apropiate de viteza luminii.

Faptul că unii nu au înțeles problema dilatării timpului, a încetînirii curgerii timpului la viteze apropiate de viteza luminii nu are nici o relevanță. Chestiunea esențială ține de potrivirea cu datele experimentale.

Concluzia fizicii moderne este că, oricît de stranie ar părea o idee nouă, asupra ei se concentrează o singură cerință: să se potrivească cu experiența, să nu contrazică datele experimentale. În particular, discuția asupra mersului ceasornicelor este necesară doar pentru că, într-adevăr, timpul curge mai lent, precum s-a văzut, la viteze apropiate de viteza luminii.

În tabela care urmează este prezentată o variantă posibilă de răspunsuri în cadrul unui grup format din 6 elevi.

ELEVUL	PRIMA IDEE	A DOUA IDEE	A TREIA IDEE
Victor	Efectele relativiste se manifestă doar la viteze apropiate de viteza luminii. 1	Legile lui Newton nu sînt universale valabile. 1	Oricît de stranie ar părea o idee nouă, asupra ei se centrează o singură consecință imperativă: să nu contrazică datele experimentale. 1
Nadia	O consecință a dilatării timpului la viteze relativiste este relevată prin “paradoxul gemenilor”. 3	Newton a fost primul care a înțeles că nu poate determina cît de repede se deplasează, dacă el se mișcă cu o viteză uniformă și pe o linie dreaptă. 3	Prima observare a lungirii timpului de viață a mezonilor μ a fost făcută pe mișcarea pe linie dreaptă în jerbele cosmice, dar experimentul poate fi realizat și pe Pămînt, într-un accelerator de particule. 2
Liliana	Efectul a fost numit “paradoxul gemenilor” de cei care cred că principiul relativității trebuie înțeles <i>ad litteram</i> “Oricare mișcare este relativă”. 4	Imperfecțiunea teoriei a devenit evidentă după elaborarea teoriei electrodinamice a lui Maxwell (mult mai tîrziu). 6	Observarea lungirii timpului de viață a mezonilor μ poate să nu satisfacă pe cei care insistă că absolut orice afirmație trebuie demonstrată cu probe directe. 3
Viorica	Timpul curge mai lent la viteze apropiate de viteza luminii. 2	Mișcarea rectilinie și uniformă și starea de repaus absolut nu pot fi detectate fără a privi în afară. 4	Explicațiile formulate de exponenții curentului filozofic pozitivist cu privire la teoria relativității nu sînt relevante din cauza că ei nu înțelegeau, plenar și profund, subtilitățile reale ale problemei. 5
Roman	Efectul “gemenilor” reprezintă una dintre consecințele teoriei relativității care a fost clar demonstrată prin măsurarea timpului de viață al mezonilor μ , care “trăiesc” mai mult în mișcare decît în repaus. 5	Incapacitatea de a detecta mișcarea absolută este un rezultat experimental, și nu produsul unei judecăți. 5	Se pot desprinde cîteva consecințe filozofice importante ale apariției teoriei relativității: – pot fi greșite chiar și cele mai vechi idei, unanim acceptate și minuțios verificate experimental; – faptul că unii nu au înțeles problema dilatării timpului la viteze apropiate de viteza luminii nu are nici o relevanță. 4
Cristina	Geamănul care a suportat accelerarea la viteze foarte mari va fi cel rămas mai tînăr. 6	Nu experiențele au fost efectuate greșit, ci domeniul de valori ale vitezei s-a dovedit a fi prea mic. 2	Supoziția formulată în conceptul filozofic negativist, prin care “nici o mișcare nu poate fi detectată dacă nu privim în afară”, în aspectul fizicii, este falsă. Mișcarea de rotație diurnă a Pămîntului se poate stabili cu ajutorul pendulului Foucault, fără să privim la stele. Rotația uniformă este o mișcare accelerată care necesită acțiunea unei forțe. 6

BIBLIOGRAFIE

Textul de mai sus propus elevilor necesită o reconstruire, o redactare și completare, folosindu-se raționamente inductive – de la concret la abstract, de la particular la general –, precum și elemente de analiză, sinteză, generalizare. Este cazul descoperirilor inductive care conduc la generalizări, la concluzii științifice și relevante, prin documentare informativă, dar și de dobîndire cu sprijinul profesorului a cunoștințelor teoretice, necesare dezvoltării personalității și pregătirii profesionale.

1. Balan, Bogdan ș. a., *Psihopedagogie pentru examenele de defînitivare și grade didactice*, Editura “Polirom”, Iași, 1998.
2. Bontaș, Ioan, *Pedagogie*, Editura “ALL Educațional”, București, 1996.
3. Macavei, Elena, *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997.
4. Novacu, V., Novacu, A., *Fizica și tabloul lumii*, Editura Științifică, București, 1996.
5. Petrescu, I. C., *O școală pentru democrație*, Editura “ALL Educațional”, București, 1998.

Alexandra BURSUC

Raportului dintre epistemologia științifică și cea didactică trebuie să i se acorde o atenție deosebită, întrucât procesul de învățare la o anumită disciplină se bazează pe principiile de organizare a științei respective, asigurând apropierea metodelor de studiere a materiei de metodele de cercetare, luându-se în considerație însă că *“ordonarea didactică nu se suprapune în întregime pe ordonarea științifică”* (I. Neacșu).

Acest fapt este favorabil și pentru elev, deoarece *“școlarul, învățând fizica, este un fizician și e mai ușor pentru el să se comporte ca un fizician, decât să facă altceva”* (J. Bruner).

Una din metodele principale ale fizicii este EXPERIMENTUL. Rezultă că și în strategiile didactice, ce vor fi aplicate la lecțiile de fizică, rolul prioritar îi va reveni experimentului.

Definiție: EXPERIMENTUL este *“o observație provocată, o acțiune de căutare, de încercare, de găsire de dovezi, de legități, este o provocare intenționată, în condiții determinate (instalații, dispozitive, materiale corespunzătoare, variație și modificare a parametrilor etc.), a unui fenomen, în scopul observării comportamentului lui, al încercării raporturilor de cauzalitate, al descoperirii esenței acestuia (adică a legităților care-l guvernează), al verificării unor ipoteze”* (I. Cerghit).

Experimentul, ca o metodă activă, *“are mai multă forță de convingere decât orice altă metodă și, deci, posibilități sporite de înrîurire asupra formării concepției științifice despre natură la elevi”* (I. Cerghit).

Experimentul este o metodă eficientă, deoarece în cadrul lui se solicită mai multe capacități și aptitudini ale elevilor. Din aceste cauze, *“aproape toate programele noi de învățămînt pentru predarea științelor exacte... au adoptat metode de învățare multisenzoriale”* (J. R. Davits), fapt ce permite realizarea cu succes a obiectivelor cognitive, afective și motorii.

Metoda experimentului la fizică

Din punct de vedere al didacticii, *tipurile principale de experiment sînt de confirmare și de cercetare și descoperire*. Potrivit tehnicii organizării activității, deosebim experimentele: *individual, pe grupe și frontal*.

Cercetările efectuate într-un șir de școli au stabilit că 80-85 la sută din profesori preferă experimentul frontal (motivarea acestei predilecții necesită un studiu separat).

Opțiunea elevilor a fost ca să se aplice la lecțiile de fizică experimentul individual sau organizat pe microgrupe. Așadar, există o contradicție vădită între preferințele elevilor și oferta profesorului.

Pentru a găsi o soluție, în acest caz, vom apela la teoriile didactice contemporane. Analizînd literatura de specialitate, observăm orientarea tot mai vădită a autorilor spre necesitatea de a se trece la experimentul individual: *“Elevul se dezvoltă prin exercițiile pe care le face, și nu prin acelea care se fac în fața lui”* (I. Cerghit).

Trebuie să remarcăm că în cadrul studierii fizicii există un șir de experimente care nu pot fi demonstrate decât frontal. Acestea trebuie îndeplinite de profesor după o metodică anumită. În general însă în desfășurarea experimentului se poate recomanda aplicarea unei tehnici individuale sau pe microgrupe.

Astăzi, predarea fizicii (și nu numai) readuce pe primul plan *experimentul de cercetare și descoperire*. Nu putem obține un randament înalt al realizării unui astfel de experiment, dacă elevii nu au deprinderile necesare de observare, comparare și clasificare. Pînă în această fază, elevii fac unele observări. Deseori însă formarea abilităților de observare nu are loc în conformitate cu cerințele teoriilor cognitive, în cazul respectivei metode de explorare a realității. Testele propuse elevilor înainte de începerea studierii fizicii confirmă ipoteza enunțată mai sus.

Pentru a lichida aceste lacune în instruirea elevilor, propunem ca studiul fizicii să înceapă cu un modul care ar avea, eventual, genericul *“INVESTIGAȚIA ȘTIINȚIFICĂ”*, scopul lui constituind formarea la elevi a capacităților de observare, de clasificare și totalizare, de sinteză corectă. Elevii trebuie să înțeleagă că sistemele materiale au numeroase proprietăți, că unele din ele sînt măsurabile, să vadă și să concretizeze măsurarea mărimilor fizice, să știe că există expresia cantitativă a mărimilor fizice, care poate fi determinată prin măsurarea directă sau indirectă, că sînt atît unități de măsură în care se măsoară aceste mărimi, cît și unități fundamentale și derivate, că mărimile respective au multipli și sub-

multipli; lor li se va cere să identifice dependența cantitativă și calitativă dintre unele mărimi fizice.

Principalul scop al modulului este trecerea de la realizarea unor obiective operaționale simple (cum ar fi măsurarea obișnuită a lungimii, masei etc.) la realizarea unor obiective ce presupun formarea deprinderilor elementare de investigație științifică (formularea ipotezelor, desfășurarea cercetării, prelucrarea datelor, identificarea cauzelor ce au provocat anumite efecte, necesitatea variației cauzelor în contextul schimbării imperative a efectului – stabilirea capacității de transfer, calculul erorilor etc.). Cu alte cuvinte, este vorba de un sistem ce permite realizarea obiectivelor cognitive, motorii și afective, în ansamblu.

În cadrul modulului, profesorul are posibilitatea să formeze microgrupele astfel ca membrii acestora să fie compatibili din punct de vedere psihologic. Acest fapt are o mare importanță pentru activitatea productivă a elevilor în cadrul efectuării experimentului.

Calitatea lecției depinde în mare măsură de alegerea, pregătirea și înfăptuirea, la momentul potrivit, a experimentului. Selectând experimentul în funcție de conținut, profesorul va avea grijă ca:

- experiențele alese să alcătuiască un sistem logic continuu;
- fiecare experiment nou demonstrat să aibă o bază de reper în precedentul său ori în materialul teoretic analizat la lecțiile anterioare;
- experimentul demonstrat să clarifice anumite proprietăți ale fenomenului studiat.

Mai este necesar ca elevii să fie învățați a observa și a înțelege legătura logică dintre teorie și experiment. În scopul dat, profesorul le va cultiva dexterități de aplicare a metodelor de raționare logică, de stabilire a relațiilor cauzale între respectivele fenomene.

Se recomandă ca experimentul să fie înfăptuit la etapele inițiale ale lecției, deoarece operațiile logice ce vor urma în dezvăluirea esenței fenomenului cercetat necesită eforturi intelectuale considerabile din partea elevului și un anumit interval de timp.

Pentru a spori eficiența instruirii la clasă, profesorul trebuie să-și organizeze proiectarea strategiilor didactice în conformitate cu anumite **MODELE OPERAȚIONALE** ce-l pun pe elev față în față cu noi probleme, după îndeplinirea sarcinilor precedente.

S-ar cuveni ca un asemenea posibil model să conțină, după părerea noastră, *următoarele componente*:

- concretizarea situației în domeniu (aflat pe plan informativ, cât și pe plan formativ), la momentul respectiv;
- identificarea contradicției dintre cunoscut și necunoscut, în etapa dată (ținându-se cont de experiența subiecților);

- necesitatea de a rezolva această contradicție (precizarea scopurilor și a obiectivelor);
- formularea “ipotezei”;
- anticiparea, prognozarea efectului;
- stabilirea gradului de accesibilitate;
- identificarea căilor de cercetare;
- stabilirea modului de organizare;
- selectarea mijloacelor de cercetare;
- organizarea observației;
- fixarea atenției asupra unor aspecte importante ale experimentului;
- efectul (prin descoperire);
- separarea altor efecte asociate, dar inutile pentru cazul cercetat;
- compararea cu prognoza și cu alte efecte studiate anterior;
- prelucrarea datelor;
- reprezentarea matematică a efectului;
- formularea concluziei, a legității;
- stabilirea intervalului de aplicativitate a concluziei (legii);
- elucidarea cauzelor limitării/nelimitării aplicativității;
- stabilirea modului de sporire/reducere a decalajului dintre prognoză și efect;
- identificarea manifestărilor pozitive/negative ale efectului;
- stabilirea modurilor de intensificare/diminuare a manifestărilor efectului;
- identificarea posibilităților de transfer ale efectului;
- stabilirea modurilor de influență, reieșindu-se din particularitățile psihofiziologice ale elevilor, de creare a unei motivații și a unei afectivități optime pentru instruire;
- determinarea modului de organizare și manifestare a conexiunii inverse;
- stabilirea influențelor educative/formative pe termene mediu și lung;
- elaborarea modurilor de evaluare;
- stabilirea modului de aplicare a programelor compensatorii;
- proiectarea sarcinilor ce vor fi propuse elevilor pentru acasă.

Pentru a le oferi educabililor un sistem organizat de activități, se recomandă ca modelul respectiv să fie prezentat într-o variantă mai concisă și celor care urmează a fi instruiți. În acest caz, considerăm că ar fi raționale *următoarele componente*:

- confruntarea contradicțiilor dintre cunoscut și necunoscut, necesitatea verificării experimentale;
- formularea ipotezei - prognozarea efectului;
- pregătirea - desfășurarea experimentului;
- prelucrarea datelor - formularea concluziei;
- transferul.

Utilizarea permanentă a aceluiași tip de model însă nu trebuie considerată obligatorie. Dimpotrivă, *“experimentul nu poate fi încorsetat într-o rețetă rigidă”* (Ausubel). După părerea noastră, desfășurarea experimentului în conformitate cu teoriile instruirii nedirijate este greu de realizat în cazul primelor lecții la fizică.

La pregătirea modelelor, profesorul va ține cont de cerințele față de *reprezentarea iconică a informației*. La vârsta dată, se asimilează mai bine materialul verbal concret (după versiunea profesorului I. Neacșu) și se formează baza de trecere la înțelegerea și memorizarea informației abstracte. Din această cauză e necesar ca la etapa dată profesorul să urmeze schema de cercetare a utilajului real, folosit în experiment la analiza imaginii fotografice a respectivului mijloc tehnic, apoi la întocmirea schemelor convenționale ce reprezintă utilajul din experiență, conform afirmației unuia dintre promotorii teoriei cognitiviste, J. Bruner, această afirmație reprezentând și principiul esențial descris în unele manuale din Franța. Treptat, accentul va trece de la o reprezentare cât mai fidelă a realității la una cu un anumit grad de abstractizare, în funcție de vârsta copiilor (The Project Physics Course...).

Scopul didactic principal al experimentului, în viziunea noastră, se axează pe formarea unui sistem de gândire logică a elevilor. Însă ea nu poate exista în afara unui limbaj. De aceea, considerăm că este rațional ca experimentul să fie însoțit de anumite explicații ale profesorului. Acestea se vor structura și se vor prezenta astfel încât sarcina de învățare va putea fi înțeleasă și controlată de elev. Din sus-numitul motiv, chiar de la primele experiențe, se recomandă alegerea unui vocabular accesibil elevilor și evitarea unei terminologii complicate. În cazul în care materialul conține elemente de abstractizare, este utilă folosirea unor exemple sau analogii penetrabile pentru mintea elevului. Profesorul trebuie să-și organizeze activitatea și exprimarea într-o progresie a complexității, trecerea fiind treptată, fără salturi mari, așa încât educabilul să poată urmări evoluția gândirii și activității profesorului în scopul organizării propriului experiment. Pentru dezvoltarea vocabularului științific al elevilor, acestora li se vor solicita scurte descrieri ale experimentului. Pentru notarea rapidă a informației, se recomandă să-i învățăm aplicarea anumitor semne și scheme convenționale. Totuși, nu vom abuza de asemenea descrieri, deoarece *“rapoartele (prea extinse) asupra experimentului sînt o corvodă pentru elev și profesor”* (Physical Science Study Committee), astfel ajungându-se la o pierdere a interesului față de cercetare în genere.

Formarea la elevi a unei concepții juste despre rolul experimentului în fizică se va întemeia pe faptul că ipoteza nu poate fi considerată valabilă numai în

urma unui singur experiment (pentru a nu se admite iluzia simplistă asupra cercetării științifice), dar că limitarea la una sau la câteva experiențe în cadrul lecției se justifică doar prin timpul alocat acesteia. De aceea, se va recomanda ca unele experiențe să fie repetate, la anumite intervale. În acest caz, profesorul are posibilitatea să se oprească mai mult la unele aspecte ale experimentului, să atragă atenția elevilor asupra unor efecte secundare care-l însoțesc pe cel de bază. Astfel, în efectuarea experimentului, se trece la un nou nivel calitativ.

Pentru a întări mai bine materia învățată, este bine să se obțină, în conformitate cu *principiul complementarității*, informații suplimentare referitoare la conținutul studiat anterior printr-un alt aranjament experimental. Acest procedeu se aplică în general în cadrul *lecțiilor de recapitulare, de generalizare* și are un impact benefic asupra *creativității*.

Profesorul trebuie să selecteze numărul minim posibil de instrumente și aparate ce permit ilustrarea tezelor principale ale fenomenului studiat. Dacă acestea sînt prea multe, atunci ele sustrag atenția elevilor. În cazul în care folosim aparate care impresionează prin dimensiuni sau construcție, trebuie să putem dirija emoțiile elevilor și să le orientăm atenția spre efectele principale; altminteri, ei vor fi copleșiți de aspectul exterior al utilajului și efectul va fi cercetat insuficient.

Randamentul experimentului poate fi sporit dacă vom alege utilajele pentru demonstrare în conformitate cu recomandările psihologiei. De exemplu, la studierea mișcării unui corp, informația se memorizează mai bine dacă folosim în experiment bile policromatice, și nu monoculare.

Eficiența experimentului sporește prin crearea unei stări emoționale favorabile ce se obține în cazul unor demonstrații impresionante. Ele înviorează predarea, stîrnesc interesul elevilor, se asociază ușor cu materia studiată anterior și le oferă posibilitatea de a memoriza mai bine materia de învățare. Totuși, nu se va face abuz de experiențe, deoarece, în acest caz, elevii vor fi șocați de aspectul exterior, fără a acorda atenția cuvenită esenței efectului demonstrat, ca apoi, în cadrul altor lecții, cu experiențe mai puțin impresionante, să trăiască anumite deziluzii.

Experimentul poate fi combinat cu aplicarea unor mijloace audiovizuale de instruire, în special, în cazul unor demonstrații ce nu pot fi efectuate în condiții de laborator. În ultimul timp, computerele își găsesc o aplicare tot mai largă în procesul instructiv, ele solicitînd modelarea anumitor experiențe. Vom insista totuși asupra faptului că experimentul trebuie demonstrat, observat, analizat și înțeles în condiții reale, pe cît este posibil.

Efectuarea experimentului individual sau pe

microgrupe necesită o pregătire minuțioasă din partea profesorului. Pentru elevi, mai ales în cazul celor ce abia încep să studieze fizica, experimentul are o deosebită importanță. El le înfățișează copiilor “adevărul absolut”. De aceea, este necesar ca fiecare experiment să reușească. În caz contrar, membrii unei microgrupe vor fi încercați de anumite îndoieli privitoare la justetea ipotezei, se vor înregistra încălcări ale disciplinei și ale regulilor de protecție a muncii în laborator, iar randamentul lecției se va reduce simțitor. Eșuarea experimentului are un impact negativ și asupra prestigiului profesorului. Pentru a evita o asemenea situație, el trebuie să verifice tot utilajul, înainte de lecție, și să se poată orienta operativ în cazul defectării acestuia în timpul demonstrației. Profesorul își va proiecta variante de rezervă în activitatea sa cu elevii, în eventualitatea unor situații imprevizibile ce pot pune în imposibilitate desfășurarea experimentului.

În cadrul unui experiment efectuat de noi s-a constatat că aplicarea strategiilor didactice ce au la bază modelul propus anterior poate forma la elevi deprinderi utile de experimentare. Ulterior, se va trece treptat la extinderea independenței elevilor în activitățile lor de investigare și li se va propune să proiecteze, să organizeze și să desfășoare experiențe cu un caracter de creativitate mai pronunțat. Li se mai poate

sugera efectuarea unor experimente la domiciliu (doar în limitele regulilor antiincendiare, de protecție a muncii, de igienă și sanitarie), precum și construirea unor dispozitive ce ar putea fi utilizate în desfășurarea anumitelor experiențe.

BIBLIOGRAFIE

1. Bruner, J., *Procesul educației intelectuale*, EDP, București, 1970.
2. Călin, M., *Teoria educației. Fundamentare epistemică și metodologică a acțiunii educative*, Editura “ALL”, București, 1996.
3. Cerghit, I., *Metode de învățământ*. EDP, București, 1980.
4. Davits, J. R., Ball, S., *Psihologia procesului educațional*, EDP, București, 1991.
5. *Fizica*. PSSC, EDP, București, 1971
6. Neacșu, I., *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura “Minerva”, București, 1990.
7. Pop, V., Turcitu, D., Panaghianu, M., *Ghidul profesorului de fizică*, Editura “Radical”, Craiova, 1998.
8. *Prentice Hall exploring Physical Science*, Teacher’s Edition, New Jersey, 1999.
9. Stoica, M., *Psihopedagogia personalității*, EDP, București, 1996.

Procesorul de timp “CronoS 2.2”

(noua generație a utilajului de laborator)

În instituțiile preuniversitare din Republica Moldova se studiază conform Curriculumului Național. Pentru realizarea obiectivelor formulate în Curriculumul școlar la fizică sînt prevăzute un șir de demonstrații în cadrul lucrărilor de laborator.

Utilajul folosit astăzi este învechit moral și fizic. Mai mult decît atît, în unele instituții recent deschise aparatul respectiv lipsește sau nu-i suficient.

Noi vă propunem un nou model – procesorul de timp “CronoS 2.2”. El poate fi util pentru un șir de lucrări practice de laborator. Avantajele aparatului prezentat aici: compact, design agreabil, simplu în exploatare, de o mare precizie, accesibil și cu garanție. “CronoS 2.2” a fost elaborat în baza tehnologiilor

noi: raze infraroșii, afișarea digitală a rezultatelor, controlat de microprocesor. El permite măsurarea intervalelor de timp cu o precizie de 0.0005 secunde. Pentru funcționare consumă puțină energie; este alimentat de la surse de curent alternativ și continuu (inclusiv baterii).

Dispozitivul e prevăzut pentru studiul oscilațiilor libere și forțate, mișcărilor uniforme și accelerate, rectilinii și circulare și altele ce țin de dinamică.

“CronoS 2.2” măsoară și păstrează în memorie trei valori, la fiecare experiență concomitent, afișându-le consecutiv pe panou, dar poate reține pînă la 15 valori ale timpului măsurat.

Universalitatea procesorului “CronoS 2.2” permite efectuarea lucrărilor de laborator și a demonstrațiilor – atît conform programei existente, cît și în stil novator.

“CronoS 2.2” poate fi utilizat și în instituțiile universitare. Dacă v-a interesat propunerea noastră, ne contactați la adresa:

Ion **NACU**, “SELVIS-GROUP” S.R.L., bd. Moscovei, nr.12, bl.1, ap.12, Chișinău, Moldova, MD-2068, tel.: 32-28-11, e-mail: selvis@dnf.md

Doar începutul e greu.

/E. Gibbon/

KEYBOARD

Algoritmi și executanți

Liudmila GREMALSCHI

În timpul vieții sale omul este pus în diverse situații de problemă, de la cele mai simple pînă la cele mai complicate. Dar pentru a-i reuși să le rezolve, el își planifică acțiunile, încearcă

să prevadă, să ia în considerație toate variantele posibile de desfășurare a procesului care ar duce la rezultatul scontat.

În context, să examinăm o situație cunoscută de mai mulți. De exemplu, vrem să cumpărăm o pîine de secară. Dar fiind preocupați de alte treburi, îl trimitem pe copil la magazin, pentru prima oară. Cum vom proceda în cazul dat? La început îi explicăm, cu destulă claritate, succesiunea acțiunilor pe care le va avea de făcut:

- mergi la magazinul “X”;
- intri în magazinul “X”;
- iei un coș gol;
- intri în secția “produse de panificație”;
- pui în coș o pîine de secară;
- achiți costul la casă;
- muți pîinea din coș în punga noastră;
- pui coșul la loc;
- ieși din magazin și revii acasă.

De fapt, ce am făcut noi? Am elaborat un plan de acțiuni, realizarea căruia duce la rezolvarea problemei. Așadar, pentru a soluționa o problemă, trebuie să cunoaștem succesiunea de acțiuni, de pași care ar conduce la rezultatul scontat.

Această succesiune de acțiuni poate fi elaborată sau cunoscută din timp (experiență proprie, literatură) și aplicată; ea nu este altceva decît un algoritm, prin a cărui executare se rezolvă “problema pîinii”.

Aceeași succesiune de acțiuni este utilizată de copil și în cazul în care îl trimitem să cumpere două pîini, lapte, sare sau alte produse. Am putea spune chiar că același algoritm se utilizează pentru rezolvarea unei întregi clase de probleme asemănătoare (deși datele de intrare diferă, ele au totuși afinități).

În exemplul de mai sus părintele a elaborat algoritmul, iar copilul l-a urmat (îndeplinit).

*Prin **algoritm** se înțelege o prescripție (indicație) precisă și clară pentru executant, ca acesta să efectueze o succesiune de operații orientate spre atingerea scopului indicat sau spre rezolvarea problemei formulate.*

Termenul **algoritm** provine de la Algorithmi – numele marelui matematician persan scris (în latină) Abu Ja’far ibn Musa al Khowarizmi (din orașul Khowarazm – astăzi Khiva din Uzbekistan), care a formulat regulile de efectuare a operațiilor aritmetice în sistemul zecimal de numerație. La început, noțiunea de algoritm îngloba numai regulile de efectuare a celor patru operații aritmetice cu numere de mai multe cifre. Ulterior, această noțiune a început să fie folosită în general pentru notarea succesiunilor de operații care duceau la rezolvarea problemei formulate.

Ca un algoritm pot fi concepute și rețeta de preparare a bucatelor, și regulile de utilizare a casetofonului, a mașinii de spălat ș.a. Executarea algoritmului poate avea un caracter mecanic, adică nu e obligatoriu să cunoști arta culinară pentru a găti o budincă, dacă ai la îndemînă rețeta cu un set de acțiuni simple și clare pentru oricine. Dacă urmărim

Grigore VASILACHE

prescripția indicată pas cu pas, ajungem neapărat la rezultatul scontat.

Observăm că algoritmul e alcătuit din acțiuni, numite **instrucțiuni**. Fiecare instrucțiune îi prescrie executantului să îndeplinească o acțiune elementară. Executarea succesivă a mai multor acțiuni de acest fel duce la rezolvarea problemei. Orice acțiune trebuie terminată de executant înainte de a se trece la îndeplinirea operației următoare. Sus-numita proprietate a algoritmului se numește **discontinuitate**.

Îndeplinind o instrucțiune de algoritm, executantul știe cu certitudine care trebuie efectuată ulterior. Respectiva proprietate a algoritmului se numește **exactitate**.

Cea mai importantă particularitate a algoritmului se numește **finitudine**.

Prin intermediul aceluiași algoritm pot fi rezolvate mai multe probleme de același tip. Această proprietate a algoritmului se numește **universalitate**. Universalitatea sporește considerabil valoarea practică a algoritmilor.

Fiecare algoritm este elaborat pentru un anumit executant. Important e ca executantul să poată efectua fiecăre acțiune prescrisă în algoritm, pentru a rezolva problema conform acestuia. De exemplu: dacă pentru un matur e înțeleasă prescripția “adăugăm o lingură de bicarbonat”, pentru un minor ar trebui să scriem: “într-o lingură mare se pune o linguriță de bicarbonat de sodiu, se toarnă în lingură oțet (ca să fie plină), conținutul lingurii se toarnă în cratiță etc.”.

Executantul algoritmului poate fi nu numai omul, ci și vreun animal dresat, o mașină, un computer. Setul de instrucțiuni pe care le poate îndeplini executantul dat se numește **repertoriul de instrucțiuni al executantului**. La elaborarea algoritmului se vor folosi numai instrucțiunile din repertoriul executantului ales.

Cum poate fi notat un algoritm?

Notarea algoritmului depinde în mare măsură de viitorul lui executant: dacă acesta e un om, atunci descrierea lui poate fi neformalizată (se utilizează limbajul obișnuit sau metoda grafică); dacă e robot sau mașină, atunci se folosesc limbajele formale (de programare).

Noțiunile de algoritm, de executant sînt cele de bază în informatică. Cunoașterea specificului de comunicare a omului cu calculatorul, înțelegerea legăturilor dintre modul de rezolvare a problemei și repertoriul de instrucțiuni al executantului fac parte din obiectivele generale ale studierii informaticii în învățămîntul preuniversitar.

Pentru a realiza cu succes obiectivele de referință din curriculumul gimnazial la informatică, vom utiliza execuțanții CANGUR sau FURNICA.

REPERTORIUL DE INSTRUCȚIUNI AL EXECUTANTULUI CANGUR

Cangurul poate executa următoarele instrucțiuni simple:

PAS – se mișcă în direcția în care se “uită”, cu un pătrățel, și trage o linie de unde a pornit;

SALT – se mișcă în direcția în care se “uită”, cu un pătrățel, dar nu trage linie de unde a pornit;

ROTIRE – se rotește cu 90° după acele ceasornicului.

Pentru algoritmi mai complicați se folosesc procedeele care pot fi scrise cu ajutorul cuvîntului rezervat PROCEDURE <nume> și, respectiv, apelat cu EXECUTĂ <nume>.

De asemenea, sînt două instrucțiuni de ciclu

REPETĂ N ORI

Secvență

SFÎRȘITUL REPETĂRII

CIT <condiție >

Secvență

SFÎRȘITUL CICLULUI

Unde în calitate de condiție se folosesc:

E MARGINE,

NŪ E MARGINE,

E LINIE,

NŪ E LINIE.

Instrucțiunea de ramificare:

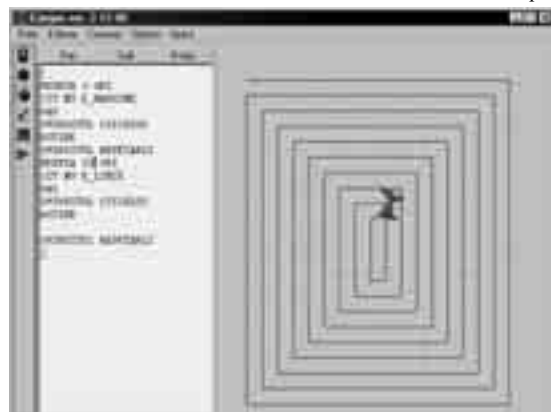
DACĂ <condiție> ATUNCI

<instrucțiune>

ALTFEL

<instrucțiune >.

Exemplu

Cîteva exemple de algoritmi pentru executantul CANGUR:

ALGORITM LINIAR	ALGORITM CICLIC	ALGORITM DE RAMIFICARE	ALGORITM COMBINAT
[PAS PAS SALT ROTIRE PAS SALT]	[CIT NU E_MARGINE PAS SFIRSITUL CICLULUI]	[DACA E_LINIE ATUNCI ROTIRE ALTFEL PAS]	[CIT NU E_MARGINE PAS DACA E_LINIE ATUNCI ROTIRE SFIRSITUL CICLULUI] Acesta este un exemplu de algoritm ce se ciclează

Executantul nu știe nimic despre scopul final al algoritmului. El execută instrucțiunile din algoritm fără a medita care-i sensul și scopul executării instrucțiunii date.

Adela SCUTARU

Respectînd un cadru conceptual și structural unic, Curriculumul Național la Științe Socio-umane se distinge totuși printr-un element inedit – prezentarea unei discipline opționale cu titlul *Economie aplicată*.

Efortul de încadrare a acestui curs într-un context mai larg și consistent de reînnoire a sistemului educațional de la noi a pornit din convingerea că entitatea curriculară respectivă, pe lângă actualitatea conceptelor și abilităților dezvoltate – cele ce țin de înțelegerea și valorificarea corectă a realităților din economia de piață, promovează tehnici educaționale de ultimă oră și cultivă atitudini inerente unei evoluții de succes în societatea modernă.

În 1995, cînd și-a început activitatea în Moldova, ca afiliată a *Junior Achievement International* – decanul de vîrstă între organizațiile nonprofit dedicate educației antreprenoriale în S.U.A. și pe întregul mapamond – organizația obștească **Junior Achievement Moldova** a valorificat, în primul rînd, programe de instruire economică, antreprenorială și de edificare a carierei pentru liceeni. Atît cercurile educaționale din Republica Moldova cît, mai ales, cei peste 7500 de elevi-beneficiari ai programului pe durata ultimilor cinci ani, au avut în acest interval posibilitatea de a aprecia ținuta modernă a materialelor didactice oferite, caracterul prin excelență interactiv al tehnicilor de predare-învățare, varietatea de opțiuni în cadrul programului, precum și oportunitățile de a concura la olimpiade, concursuri și tabere de vară specializate, pe plan național și internațional.

Experiența de conlucrare cu școlile din întreaga republică ne-a reconfirmat în permanență convingerea că *Economia aplicată* transcende limitele unui program de instruire economică și antreprenorială. Acesta reprezintă, mai

EDUCAȚIA ECONOMICĂ – OPȚIUNE CURRICULARĂ ȘI POSIBILITATE DE AUTOREALIZARE

curînd, o opțiune de afirmare și evoluție cu succes în viață, un teren de dezvoltare personală prin cultivarea abilităților de înțelegere și supraviețuire într-o realitate bulversantă a tranziției. Principalul cîștig al elevilor și profesorilor din program îl constituie nu atît un volum de cunoștințe economice (deși ponderea componentului cognitiv este impresionantă), cît, mai cu seamă, cultivarea unui grad înalt al siguranței de sine, capacitatea de a-și asuma responsabilitatea pentru propriul destin și pentru edificarea unui mod decent de viață. *Economia aplicată* – opțiune polifonică nu doar sub aspectul conținuturilor, ci și sub cel al varietății lucrărilor practice, cum ar fi compania școlară, exercițiile de simulare economică și managerială pe calculator, conlucrarea cu un consultant de afaceri – se pretează perfect ajustării la nevoile de dezvoltare ale elevilor și profesorilor din fiecare instituție luată în parte.

Avem ferma convingere că obținerea succesului și afirmarea lor ar fi benefică și elevilor din clasele gimnaziale. Tocmai din aceste considerente, pe parcursul ultimilor doi ani, *Junior Achievement Moldova* a tradus, a adaptat și a editat încă trei programe de educație economică și edificare a carierei, de această dată pentru elevii din clasele VII-IX. Programele au fost avizate de Ministerul Educației și Științei și încadrate în actualul plan de învățămînt.

Intrăm în noul an de studii cu o ofertă substanțială și diversificată. Punem la dispoziția instituțiilor-parteneri nu doar ediții actualizate de materiale didactice pentru fiecare program în parte, ci și opțiuni de perfecționare a cadrelor didactice, posibilități de autoafirmare atît pentru profesori, cît și pentru elevi, prin explorarea unui domeniu nou de cunoaștere, prin asumarea responsabilității de a contribui la o schimbare în bine. Vă adresăm o invitație și o provocare... Sîntem siguri că între managerii școlari și profesorii din Republica Moldova sînt multe persoane dornice să accepte și să promoveze inovația și schimbarea.

FIȚI ORICÎND BINEVENIȚI ÎN PROGRAMUL NOSTRU!

Summary

This issue of *Didactica Pro* discusses the implementation of the new BAC examination process. At this period in time, the exams have been a source of much interest and in fact anxiety for teachers, parents, and the students themselves. But it is inevitable and necessary that educational reform will include a reform of evaluation and testing. It is for this reason that we dedicate much of this issue to the new exam process.

The column “Curriculum vitae” offers a presentation of the “Gaudemus” Lyceum in Chişinău: a short history, performance and extracurricular activities.

In the column “Rubicon managerial”, Valentina Chicu points out the importance of the human factor for the changes in the educational system.

In the column “Quo vadis” the reader will find an interview with Victoria Cîrjăleanu, the headmaster of the Theoretical Lyceum in Giurgiuleşti. The article offers information and an analysis of the results of the BAC-2000: an informational note of the M.E.S., a test with the people involved with the exam; Tudor Bounegru suggests a new evaluation system of the BAC exam.

A new column “Ponderosa vox” has as a guest professor Constantin Cucuş, from the University “Al.I.Cuza” in Iaşi.

The occidental experience in the BAC proceeding and in the preparation of the school managers in the USA are discussed in the column “Mapamond pedagogic”.

As usual, the column “Ex libris” by Rodica David, reviews new books in the domain of teaching, recommended for teachers as well as students.

The second section of the magazine opens with the column “Ex cathedra”, dedicated to Curriculum implementation in lyceums on its anniversary.

The teachers will find out about methods of applying new instructional technologies in the column “Docendo discimus” presented by Tatiana Dudnicenco (biology), Tatiana Iacubiţchi and Alexandra Bursuc (physics).

Last but not least, the new column “Keyboard” inaugurates a set of articles dedicated to the introducing of the new informational technologies in the teaching-studying process.

Autorii noștri

Ținem să le mulțumim tuturor celor care au colaborat și au avut încredere în noi:

BELEAEVA Svetlana – profesoară de fizică, grad didactic superior, grad managerial superior, director al Liceului “Gaudeamus”.

BOUNEGRU Tudor – doctor în științe chimice, conferențiar, cercetător științific superior, Universitatea de Stat din Moldova.

BURSUC Alexandra – profesoară de fizică, Liceul Teoretic din Telenești, grad didactic superior.

BURSUC Oleg – doctor în științe ale educației, grad didactic superior, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

CARTALEANU Tatiana – doctor în filologie, conferențiar, Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

CHICU Valentina – doctorandă, profesoară de limba rusă la Academia de Telecomunicații, grad didactic I, grad managerial II, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

COSOVAN Olga – doctor în filologie, conferențiar, Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

CRISTEA Nadia – doctorandă, redactor-șef, revista “Didactica Pro...”.

DAVID Rodica – bibliotecară la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

DUDNICENCO Tatiana – doctorandă, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

GORAȘ-POSTICĂ Viorica – doctorandă, coordonator de program la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

GREMALSCHI Ludmila – directorul Centrului de Informatizare și Editare al Institutului de Științe ale Educației.

GUȚU Vladimir – doctor habilitat în pedagogie, șeful Departamentului Învățământ Preșcolar, Primar și Secundar General, M.E.Ș.

IACUBIȚCHI Tatiana – profesoară de fizică, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

PÂSLARU Vlad – doctor habilitat în filologie, directorul Institutului de Științe ale Educației.

SCUTARU Adela – doctor în filologie, director executiv la *Junior Achievement Moldova*.

TERZI Dana – magistru în psihologie, doctorandă, formator la Centrul Educațional PRO DIDACTICA.

VASILACHE Grigore – directorul Centrului “Noi Tehnologii Informaționale”.

Vă invităm la colaborare.

Așteptăm articolele dumneavoastră, care nu trebuie să depășească cinci pagini, dactilografiate la două rânduri.

Redacția nu recenzează și nu restituie materialele nepublicate.

Responsabilitatea pentru corectitudinea și veridicitatea conținutului materialelor prezentate revine semnatilor.

librăriile **CARTIER**

Librăria din **H**ol

str. București, nr.68, CHIȘINĂU. Tel.: 24 10 00.

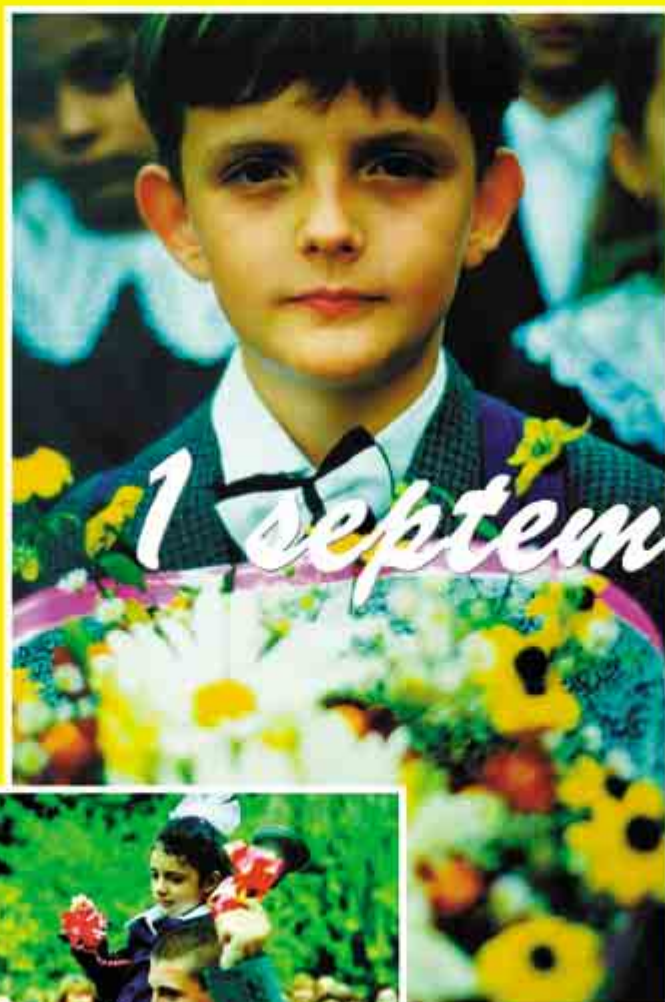
Casa **C**ărții **C**iocana

bdul Mircea cel Bătrîn, nr.9, CHIȘINĂU. Tel.: 34 64 61.

vă propun cărțile CARTIER din

- *Colecția CARTIER ENCICLOPEDIC*
- *Colecția ALEEA CLASICILOR*
- *Colecția CĂRȚI CELEBRE*
- *Colecția POESIS/ CARTIER CLASIC*
- *Colecția PRIMA MEA BIBLIOTECĂ*
- *Seria CARTIER ISTORIC*
- *Seria ROTONDA*
- *Seria CARTIER EDUCAȚIONAL*
- *Seria CARTIER JURIDIC*
- *De asemenea, cărțile celor mai importante edituri românești.*

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din ROMÂNIA și Republica MOLDOVA.

1 septembrie

